

Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání

Editorka: Alena Hesová

NÚV 2016

Publikace vznikla v rámci kmenového úkolu NÚV Standardy pro základní vzdělávání – souhrny metodických komentářů.
Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons.

Mgr. Alena Hesová, 2016

ISBN 978-80-7481-170-8

Vydal NÚV, Praha 2016

**Metodické komentáře
a úlohy ke Standardům
pro základní vzdělávání**

Editorka: Alena Hesová

NÚV 2016

Autorský tým

Mgr. Ivana Brožová

Mgr. Iva Dobiášová

Ing. Michaela Dvořáková, Ph.D.

Mgr. Pavlína Fialová

Mgr. Jitka Strupková

ZŠ Chrudim, Dr. Jana Malíka

Gymnázium Mnichovo Hradiště

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

ZŠ Hodkovice nad Mohelkou

Gymnázium Budějovická, Praha

Editorka

Mgr. Alena Hesová

NÚV, Praha

Recenzentka

Mgr. Ivana Havlínová, Ph.D.

Filozofická fakulta Univerzity J. E. Purkyně, Ústí nad
Labem

OBSAH

Úvod.....	5
1 Struktura metodických komentářů.....	6
2 Obtížnost ilustrativních úloh.....	6
3 Ilustrativní úlohy	9
3.1 Tematický okruh Člověk ve společnosti	9
3.2 Tematický okruh Člověk jako jedinec.....	41
3.3 Tematický okruh Člověk, stát a hospodářství	57
3.4 Tematický okruh Člověk, stát a právo	69
Závěr	111
Informační zdroje	112
Příloha	120

ÚVOD

Standardy pro základní vzdělávání představují minimální cílové požadavky na vzdělávání. Standardy vycházejí z očekávaných výstupů vzdělávacích oborů stanovených v upraveném RVP ZV (platném od 1. 9. 2013). Tyto výstupy jsou pomocí indikátorů konkretizovány a doplněny o ukázky ilustrativních úloh. Standardy pro základní vzdělávání jsou metodickou podporou určenou pro školní praxi a jsou publikovány na Metodickém portále www.rvp.cz v digifoliu [Standardy](#). Standardy pro ostatní vzdělávací obory, mezi které patří také vzdělávací obor Výchova k občanství, jsou doporučené a byly zveřejněny na jaře 2015.

Jako navazující materiál byly připravovány tyto Metodické komentáře ke Standardům pro základní vzdělávání (dále jen Metodické komentáře). Metodické komentáře se opírají o ilustrativní úlohy, které jsou připraveny pro tři úrovně obtížnosti: minimální, optimální a excelentní. Materiál tak detailněji odhaluje obsah očekávaných výstupů stanovených upraveným RVP ZV, ukazuje možnosti stupňování náročnosti výuky a představuje metodickou oporu pro diferenciaci výuky. Podklady jsou připraveny pro očekávané výstupy, kterých mají žáci dosáhnout na konci 9. ročníku základní školy (nebo na konci odpovídajících ročníků víceletých gymnázií). Ilustrativní úlohy v tomto materiálu nemohou obsáhnout veškerý vzdělávací obsah Výchovy k občanství, proto se ilustrativní úlohy vztahují pouze k vybraným očekávaným výstupům a přibližují pouze část jejich vzdělávacího obsahu.

Na úvod je potřeba podotknout, že vzdělávací obor Výchova k občanství je v mnohém specifický. Vzdělávání směřuje do oblasti hodnot, postojů, názorů, sebepoznání, praktického života, je zaměřeno na sebepoznávání a poznávání lidí, pochopení jednání, vztahů, zapojení do občanského života, na rozvíjení respektu, mravních principů, zodpovědnosti, na motivaci k účasti na životě v demokratickém státě. Příprava materiálu probíhala s respektem ke všem výše zmíněným hodnotám a okolnostem. Metodické komentáře jsou proto provázány s klíčovými kompetencemi a průřezovými tématy a zaměřují se především na situace blízké praktickému životu. Neměli bychom ale zapomínat na to, že Výchova k občanství je zaměřena v první řadě na rozvoj úcty, respektu, aktivního přístupu osobního i občanského, vlastní identity, komunikace, jakožto i vyjadřování vlastních myšlenek, názorů a zaujímání postojů. A to se neobejde bez atmosféry důvěry a pozitivních vzorů jak ve školním, tak i v mimoškolním prostředí.

1 STRUKTURA METODICKÝCH KOMENTÁŘŮ

Materiál nejdříve vymezuje tři úrovně obtížnosti (minimální, optimální a excelentní), a to přímo ve vztahu ke vzdělávacímu obsahu Výchovy k občanství. Následují ilustrativní úlohy k částem vybraných očekávaných výstupů. Ilustrativní úlohy jsou připraveny pro minimální, optimální a excelentní úroveň a vždy obsahují tyto části: cíl ilustrativní úlohy, zadání pro žáky, metodický komentář pro učitele, citace nebo doporučené zdroje. Ilustrativní úlohy byly ověřeny ve školní praxi, postřehy z ověření ve výuce se objevují v části Metodický komentář. Úlohy jsou záměrně obsahově, metodicky i formálně pestré – materiál se snaží představit různé cesty uchopení vzdělávacího obsahu. V závěru celého materiálu jsou souhrnně představeny všechny využitelné informační zdroje. Pro informaci je pak v příloze připojena podrobná tabulka, která ukazuje, jak pracovní skupina nastavila úrovně obtížnosti pro vzdělávací obor Výchova k občanství.

2 OBTÍŽNOST ILUSTRATIVNÍCH ÚLOH

Vymezení tří úrovní obtížnosti pro vzdělávací obor Výchova k občanství bylo nelehkým úkolem. Specifičnost pramení z toho, že se jedná o vzdělávací obor, který má charakter výchovy a který směřuje k aktivnímu občanskému životu, jenž přesahuje rámec školy i působení pedagoga. Dalším specifickým rysem je to, že se vzdělávací obsah zaměřuje na vnitřní i vnější svět jedince. S ohledem na individualitu vnitřního prožívání žáka je zde nutná velká míra opatrnosti.

Nastavení úrovní obtížnosti se odvíjí od výsledků vzdělávání, které lze rozčlenit na vědomosti, dovednosti a postoje. Vědomosti prezentují kognitivní rovinu, která může být dále strukturována. Jako výchozí přístup byla přijata Bloomova taxonomie kognitivních cílů. Ta se skládá z šesti kategorií cílů: zapamatování, pochopení, aplikace, analýza, syntéza a hodnocení. Dovednosti mají ze své podstaty činnostní povahu a směřují k praktickým aktivitám. Velmi úzce jsou dovednosti provázány s vědomostmi, a to především s vyššími kategoriemi Bloomovy taxonomie. Pro vzdělávací obor Výchova k občanství je u dovedností klíčová míra samostatnosti a aktivity žáka. Postoje pak představují vztah člověka k sobě samému nebo k okolním skutečnostem. Postoje vyjadřují hodnotovou orientaci jedince, jeho názory a přístupy, často jsou spojeny s emocionální reakcí a projevují se přímo v chování. Pro rozčlenění lze využít Kratwohlovu taxonomii afektivních cílů, která vymezuje tyto kategorie: přijímání (vnímání), reagování, oceňování hodnoty, integrování hodnot (organizace) a integrace hodnot v charakteru (internalizace). Dále bylo také čerpáno z Kohlbergových stádií morálního rozvoje, Roylovy taxonomie sociálně-komunikativních cílů a taxonomie úrovní výukových cílů v osobnostně sociální doméně kurikula od Cisovké a Valenty¹. Pro úplnost je potřeba doplnit, že vymezené úrovně mají blízko ke kompetencím sociálním a personálním a kompetencím občanským a také k průřezovým tématům Osobnostní a sociální výchova a Výchova demokratického občana.

Pro potřeby pracovní skupiny byla pro vzdělávací obor Výchova k občanství vypracována podrobná tabulka nastavení úrovní obtížnosti (viz [Příloha](#) na straně 120–121). Ta ukazuje konkretizované minimální,

¹ Přehled odborné literatury, ze které pracovní skupina při stanovení úrovní obtížnosti vycházela, je součástí kapitoly [Informační zdroje](#) na straně 111–118.

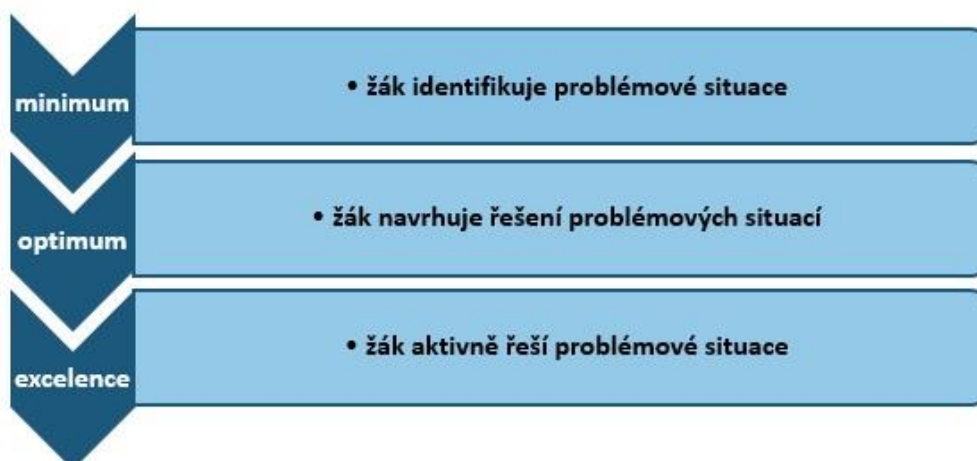
optimální a excelentní úrovně obtížnosti pro oblasti vědomostí, dovedností a postojů. Tabulka se stala základním orientačním bodem pro stupňování obtížnosti a pro formulaci cílů ilustrativních úloh. Z této tabulky také vycházejí souhrnné popisy úrovní obtížnosti, které jsou připojeny na straně 8.

Při nastavování úrovní obtížnosti se vycházelo z představy ideálního aktivního občana. Toto ideální pojetí bylo s ohledem na věk žáků a možnosti základního vzdělávání transformováno do popisu excelentní úrovně. Od této excelentní úrovně se pak odvíjí úroveň optimální a úroveň minimální. Popisy jednotlivých vědomostí, dovedností a postojů jsou pak v tabulce adekvátně stupňovány, přičemž každá vyšší úroveň v sobě zahrnuje osvojení úrovní nižších. Kontinuitu lze sledovat v každém jednom řádku tabulky (viz příklady v níže uvedených schématech).

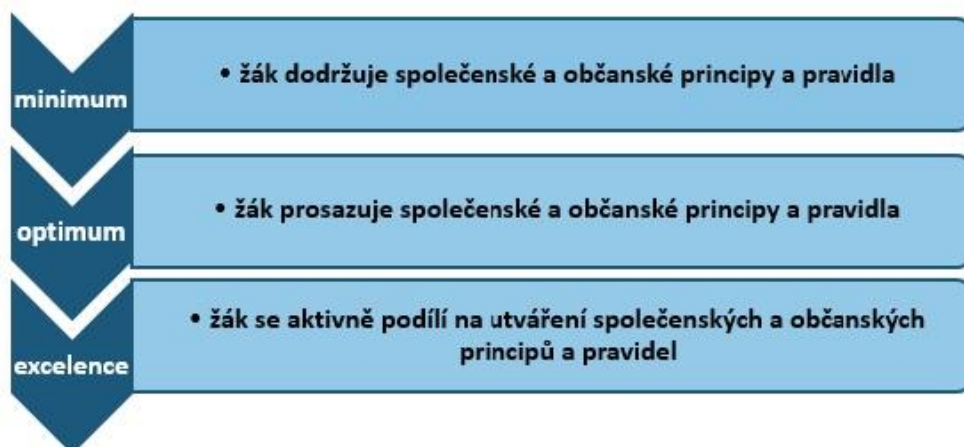
UKÁZKA NASTAVENÍ ÚROVNÍ PRO KONKRÉTNÍ VĚDOMOSTI

UKÁZKA NASTAVENÍ ÚROVNÍ PRO KONKRÉTNÍ DOVEDNOSTI

UKÁZKA NASTAVENÍ ÚROVNÍ PRO KONKRÉTNÍ POSTOJE

SOUHRNNÝ POPIS MINIMÁLNÍ ÚROVNĚ PRO VZDĚLÁVACÍ OBOR VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Na minimální úrovni je žák schopen vyjmenovat, rozpoznat, popsat, třídit základní jevy a uvést k nim příklady. Žák identifikuje problémové situace a předsudky a společenské stereotypy. V rovině dovedností je aktivita žáka omezená na vnímání, poznávání, rozlišování, opakování. V rovině postojů je žáka možné považovat spíše za pasivního příjemce, který dodržuje pravidla, přizpůsobuje se situaci. Žák se projevuje po vyzvání a pohybuje se pouze v rovině návrhů.

SOUHRNNÝ POPIS OPTIMÁLNÍ ÚROVNĚ PRO VZDĚLÁVACÍ OBOR VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Na optimální úrovni žák provádí náročnější myšlenkové operace, je schopen vysvětlování, porovnávání, zobecňování. Žák diskutuje, kriticky uvažuje, plánuje a navrhuje, aktivně se zajímá o dění kolem sebe, rozvíjí svou osobnost, částečně reflektuje sám sebe. V oblasti postojů je žák aktivní, zodpovědný a pomáhající.

SOUHRNNÝ POPIS EXCELENTNÍ ÚROVNĚ PRO VZDĚLÁVACÍ OBOR VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Na excelentní úrovni žák sleduje jevy a procesy v širších souvislostech, interpretuje je, debatuje o nich a formuluje argumenty. Žák aktivně řeší problémové situace a angažuje se ve své komunitě. Žák kriticky posuzuje dění kolem sebe a reflektuje také sám sebe. Žák oceňuje různost a odlišnost a systematicky pracuje na rozvoji své osobnosti. Občanské a společenské principy žák aktivně vytváří. Žák přijímá společenskou zodpovědnost, rád a aktivně pomáhá druhým.

3 ILUSTRATIVNÍ ÚLOHY

3.1 TEMATICKÝ OKRUH ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

VO-9-1-01 ŽÁK OBJASNÍ ÚČEL DŮLEŽITÝCH SYMBOLŮ NAŠEHO STÁTU A ZPŮSOBY JEJICH POUŽITÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák pojmenuje státní symboly a zná jejich použití. Identifikuje problémové situace, kdy jsou symboly nevhodně použity. Žák rozpozná příležitost pro použití státních symbolů.

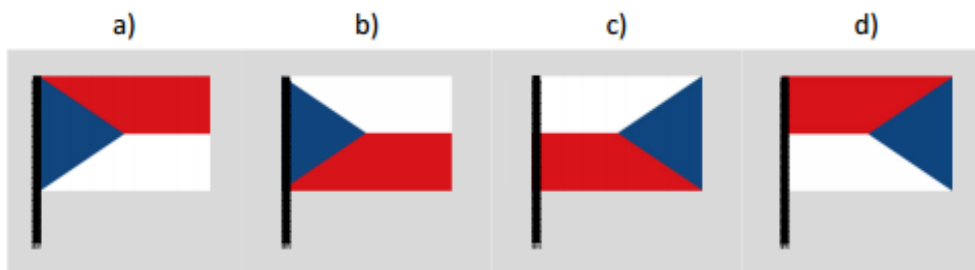
1. Zhlédni [krátký animovaný film](#), který připomíná historii jednoho státního symbolu, a zapiš tento státní symbol do tabulky. Uveď i ostatní státní symboly a doplň, k čemu slouží.

STÁTNÍ SYMBOL	ÚČEL
	k označení státní
	k reprezentaci státu před jinými.....
	k vyjádření historických
	k vyjádření uspořádání

2. Při jaké příležitosti ses setkal s vyvěšením naší vlajky?
3. Označ, které užití státní vlajky je vhodné (✓) a které je nevhodné (✗).

zobrazování státní vlajky na oblečení	
vyvěšování státní vlajky na veřejných budovách při připomínce významné události	
používání špinavé státní vlajky	
pálení státní vlajky	
vyvěšování vlajky v oknech soukromého domu	

4. Vyznač, jak se správně vyvěšuje vlajka.

5. Kde ještě můžeš najít zobrazení státních symbolů?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zná užití a účel státních symbolů a najde situace, kdy jsou nevhodně použity.

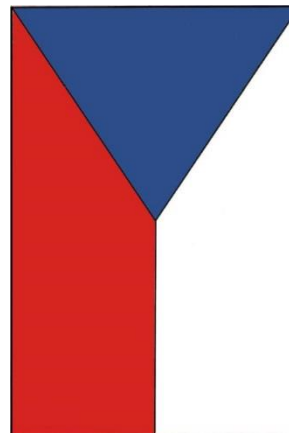
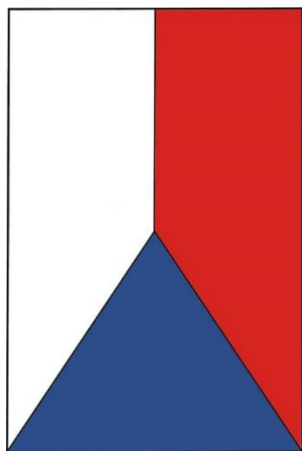
1. Vybarvi správně prázdné pole jako naši státní vlajku a uveď příklad jejího správného vyvěšení.

2. Označ, které užití státní vlajky je vhodné (✓) a které je nevhodné (✗).

zobrazování státní vlajky na oblečení	
vyvěšování státní vlajky na veřejných budovách při připomínce významné události	
používání špinavé státní vlajky	
pálení státní vlajky	
vyvěšování vlajky v oknech soukromého domu	
vlajka může být při zobrazení nebo vyvěšení libovolně orientovaná	
vlajka se při vyvěšení může dotýkat země	
malování vlajky na obličeji	
záměrné trhání vlajky	

3. Objasni, jaké důsledky může mít nevhodné použití státní vlajky. Vyber situaci, kdy není odpověď jednoznačná, a diskutuj o ní ve dvojicích.
4. Vyber obrázek, který ukazuje správné svislé vyvěšení státní vlajky.

5. Kde najdeš dále vyobrazeny státní symboly? Zdůvodni, proč jsou vyobrazeny.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zkoumá státní symboly a jejich použití z různých pohledů. Vyhledá situace, kdy je užití těchto symbolů vhodné i nevhodné. Diskutuje o nejednoznačných situacích.

1. Připrav pro mladší spolužáky prezentaci o státních a národních symbolech a jejich použití.
2. Popiš situace, kdy bylo nevhodně použito státního symbolu.
3. Vyhledej obrázky na internetu a novinové články, kde bylo nevhodně použito státních symbolů.
4. Napiš úvahu na téma Nevhodné použití naší vlajky.
5. Vytvoř návodný leták (manuál) pro správné vyvěšování naší státní vlajky.
6. S pomocí literatury a internetu vytvoř leták, kde bude znázorněn vývoj našeho státního znaku.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák vyjmenuje státní symboly a způsoby jejich použití. Rozpozná nevhodné užití státních symbolů. Rozpozná příležitost pro užití státních symbolů. Dodržuje společenská pravidla. Žáci do tabulky vhodně uváděli více symbolů. I na této úrovni se rozvinula diskuse o vhodnosti vyvěšování vlajky na soukromých pozemcích.

Optimální úroveň

Žák vyjmenuje státní symboly, zná jejich historii. Vysvětlí, kdy je vhodné jejich užití. Diskutuje a kriticky uvažuje o jejich nevhodném užití. Prosazuje dodržování společenských pravidel. Žáci diskutovali o sporných příkladech použití vlajky. Přicházeli sami na to, kdy je použití nevhodné. U svisle vyvěšené vlajky jsme pouštěli ukázkou z olympiády na jejich přání.

Excelentní úroveň

Žák zasazuje státní symboly a jejich používání do širších souvislostí. Zkoumá pojmy z různých perspektiv. Vybírá si k tomu důvěryhodné zdroje, které si ověřuje. Interpretuje a seznamuje s nimi mladší spolužáky. Debatuje a polemizuje o vhodném užití symbolů. Navrhuje řešení pro správné používání státních symbolů. Aktivně se podílí na utváření společenských hodnot a dodržování pravidel. Žáci byli tvořiví při plnění úkolů 5 a 6. Letáky byly vyvěšeny v učebně. Úvahy byly uveřejněny ve školním časopise.

CITACE

Vlajka České republiky [online]. 20. 3. 2006 [cit. 2014-08-14]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Czech_Republic.svg

Díl 25. Bruncvík. Dějiny udatného národa českého [online]. Česká televize. [cit. 2016-10-14]. Dostupné na WWW: <http://dejiny.ceskatelevize.cz/208552116230025/>

DOPORUČENÉ ZDROJE

Státní symboly České republiky. [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

Základní způsoby vyvěšování státní vlajky – vzor správného vyvěšení. [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/vlajky-vyvesovani-pdf.aspx>

Vlajka České republiky [online]. Vlast [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <https://vlast.cz/vlajka-ceske-republiky/>

Velký státní znak. Můj stát [online]. Dny české státnosti, o.p.s. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://www.mujustat.cz/velky_znak_cr.aspx

VO-9-1-02 ŽÁK ROZLIŠUJE PROJEVY VLASTENECTVÍ OD PROJEVŮ NACIONALISMU

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák popíše pojmy národ, vlast, vlastenectví a nacionalismus. Identifikuje problémové situace, které souvisí s nacionalismem. Vnímá dění spjaté s vlastenectvím.

1. Přiřaď k sobě správně pojem a jeho vysvětlení.

a) vlast	i. Kladný citový vztah k zemi, kde žiji.
b) národ	ii. Intenzivní národní uvědomění, které se vymezuje na úkor jiných národů.
c) vlastenectví	iii. Země, kde se člověk narodil nebo kde žije a ke které cítí sympatie a chová ji v úctě.
d) nacionalismus	iv. Společenství lidí, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

2. Přečti si následující text a zpracuj níže uvedené úkoly.

„*Vlastenectví nebo nacionalismus?*“

Za to, že jsem Čech jak poleno, se nestydím. Zdravý patriotismus, který souvisí se znalostí historie rodiny, regionu, země i Evropy, je zdravý a chvályhodný. Pokud si umí člověk přiznat i stinné stránky. Být hrdý znamená vědět a znát to příjemné i nepříjemné, často se i zastydět. Mezi Čechy i jakýmkoli jiným národem jsou lidé obdivuhodní, skvělí, výjimeční, světci, lidumilové, ale i psychopati, sadisti, skety a gauneři. Jen proto, že jsem nějaké národnosti, ze mě nedělá člověka ani dobrého, ani špatného. Žádný národ není ani dobrý, ani špatný sám o sobě. Jsou jen dobří a špatní lidé. Něco jiného je, když na základě naší národnosti hodlá někdo mě a moje bližní utlačovat, otročit či zlikvidovat. Tam je asi každý přirozeně v právu obhájit a bránit svoje sebeurčení, život, kulturu. Vlastenectví nesmí přejít v nacionalismus, kde se říká, že jeden národ je lepší než druhý a hlavně že druhý člověk je horší nebo lepší podle svojí národnosti. Bohužel, nacionalismus moc dobrého, na rozdíl od vlastenectví, lidstvu nepřinesl.“

Pavel Bělobrádek

- a) Podtrhni v textu modře místa, kde se píše o vlastenectví.
- b) Červeně vyznač místa, kde autor píše o nacionalismu.
- c) Uveď situace, kdy ses projevil jako vlastenec.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí pojmy národ, vlast, vlastenectví a nacionalismus. Žák na příkladech doloží rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem. Žák rozpozná důsledky nacionalismu. Žák kriticky uvažuje o projevech vlastenectví a nacionalismu. Žák zdůvodňuje své postoje. Aktivně projevuje své názory a naslouchá druhým.

1. Přiřaď k sobě správně pojem a jeho definici. K té doplň projevy, můžeš využít níže uvedený text.

POJEM	DEFINICE	PROJEVY
a) vlast	i. Kladný citový vztah k zemi, kde žiji.	
b) národ	ii. Intenzivní národní uvědomění, které se vymezuje v protikladu k příslušníkům jiných národů.	
c) vlastenectví	iii. Země, kde se člověk narodil nebo kde žije a ke které cítí sympatie a chová ji v úctě.	
d) nacionalismus	iv. Společenství lidí, kteří se hlásí ke stejné národnosti.	

„Vlastenectví nebo nacionalismus?“

Za to, že jsem Čech jak poleno, se nestydím. Zdravý patriotismus, který souvisí se znalostí historie rodiny, regionu, země i Evropy, je zdravý a chvályhodný. Pokud si umí člověk přiznat i stinné stránky. Být hrdý znamená vědět a znát to příjemné i nepříjemné, často se i zastydět. Mezi Čechy i jakýmkoli jiným národem jsou lidé obdivuhodní, skvělí, výjimeční, světci, lidumilové, ale i psychopati, sadisti, skety a gauneři. Jen proto, že jsem nějaké národnosti, ze mě nedělá člověka ani dobrého, ani špatného. Žádný národ není ani dobrý, ani špatný sám o sobě. Jsou jen dobří a špatní lidé. Něco jiného je, když na základě naší národnosti hodlá někdo mě a moje bližní utlačovat, otročit či zlikvidovat. Tam je asi každý přirozeně v právu obhájit a bránit svoje sebeurčení, život, kulturu. Vlastenectví nesmí přejít v nacionalismus, kde se říká, že jeden národ je lepší než druhý a hlavně že druhý člověk je horší nebo lepší podle svojí národnosti. Bohužel, nacionalismus moc dobrého, na rozdíl od vlastenectví, lidstvu nepřinesl.“

Pavel Bělobrádek

2. Utvořte dvojice. Samostatně pak zpracuj myšlenkovou mapu – jeden z dvojice k tématu vlastenectví, druhý k tématu nacionalismu. Po vypracování mapy vzájemně porovnejte a určete, které prvky se shodují a které jsou rozdílné.
3. Zhodnoť, zda má příklad blíže k vlastenectví, nebo k nacionalismu.
 - a) *Cizí stát vojensky napadl naše území, protože toto území patřilo v historii k cizímu státu.*
 - b) *Lidé si malují státní vlajku na tvář při fandění atletům na olympiádě.*
 - c) *Novinový článek, který píše o tom, že území jiného státu bylo dříve naše.*
 - d) *Občané slavnostně vítají na Václavském náměstí hokejisty, kteří vyhráli na mistrovství světa.*
 - e) *Reklama pomlouvá výrobky sousedního státu.*
 - f) *Stát vyslal špiona do cizí země, aby tam zjistil tajné informace o vybavenosti armády.*
 - g) *Ve volejbale se utkal národní tým Čechů s národním týmem Slováků.*

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zasazuje pojmy vlastenectví, národ, vlast, nacionalismus do širších souvislostí. Objasní rozdíly mezi vlastenectvím a nacionalismem. Diskutuje o problémových situacích, které v souvislosti s těmito pojmy vznikají. Vysvětlí příčiny a důsledky těchto společenských jevů. Kriticky posuzuje dění v ČR v souvislosti s těmito pojmy.

1. Doplň k pojmům jejich vysvětlení a uveď konkrétní projevy nebo příklady.

POJEM	VYSVĚTLENÍ	PROJEVY/PŘÍKLADY
vlast		
národ		

vlastenectví		
nacionalismus		

2. Přečti si následující text a dopracuj k němu odstavec o nacionalismu.

„Vlastenectví nebo nacionalismus?“

Za to, že jsem Čech jak poleno, se nestydím. Zdravý patriotismus, který souvisí se znalostí historie rodiny, regionu, země i Evropy, je zdravý a chvályhodný. Pokud si umí člověk přiznat i stinné stránky. Být hrdý znamená vědět a znát to příjemné i nepříjemné, často se i zastydět. Mezi Čechy i jakýmkoli jiným národem jsou lidé obdivuhodní, skvělí, výjimeční, světci, lidumilové, ale i psychopati, sadisti, skety a gauneři. Jen proto, že jsem nějaké národnosti, ze mě nedělá člověka ani dobrého, ani špatného. Žádný národ není ani dobrý, ani špatný sám o sobě. Jsou jen dobří a špatní lidé. Něco jiného je, když na základě mojí národnosti hodlá někdo mě a moje bližní utlačovat, otročit či zlikvidovat. Tam je asi každý přirozeně v právu obhájit a bránit svoje sebeurčení, život, kulturu. Vlastenectví nesmí přejít v nacionalismus, kde se říká, že jeden národ je lepší než druhý a hlavně že druhý člověk je horší nebo lepší podle svojí národnosti. Bohužel, nacionalismus moc dobrého, na rozdíl od vlastenectví, lidstvu nepřinesl.“

Pavel Bělobrádek

3. Vyhledej v denním tisku a v jeho elektronické verzi články zabývající se projevy vlastenectví a nacionalismu. V těchto člancích vyber konkrétní příklady projevů vztahu k vlasti.

- Utvoř osu, kde na jedné straně umístíš vlastenectví a na druhé straně nacionalismus, a přiřazuj vyhledané výroky podle toho, zda si myslíš, že jde o projev vlastenectví, nebo o projev nacionalismu.
- Připrav několik vlastních příkladů vztahujících se k vlastenectví nebo nacionalismu, které by mohli spolužáci škálovat.

4. Zpracuj písemnou úvahu na jedno z těchto témat:

- Situace, v nichž jsem se projevil jako vlastenec.
- Projevy nacionalismu v našem státě.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na této úrovni žák pozná základní pojmy a identifikuje jejich projevy v textu. Uvědomuje si své projevy vlastenectví. Práce s textem byla pro žáky snadná, s textem je možné pracovat i do větší hloubky. Například je možné do sešitu vypsát projevy vlastenectví a následně uvádět, kdy se žák projevoval jako vlastenec.

Správné řešení úlohy 1: a) iii., b) iv., c) i., d) ii.

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace. Žák přiřazuje pojmy a jejich vysvětlení a navíc doplňuje příklady. Jako oporu může využít uvedený text. Žák kriticky posuzuje projevy vlastenectví a nacionalismu. Zdůvodňuje své postoje a diskutuje o nich se spolužáky. Druhý úkol je možné realizovat i jiným způsobem, kdy oba žáci nejdříve společně vypracují myšlenkovou mapu na téma vlastenectví a následně obdobně vytvoří mapu k pojmu nacionalismus. Porovnávání myšlenkových map následuje u obou variant. Při této aktivitě lze se žáky prakticky narazit na prolínání obou pojmů, které ukazuje, že svět není tzv. černobílý a že pojmy vlastenectví a nacionalismu mohou mít společné, ale i rozdílné charakteristiky. Aktivita je pro žáky atraktivní. V úkolu tři žáci vyjadřovali své hodnocení příkladů pomocí škálování, kdy umisťovali výroky na přímku, kde je na jedné straně vlastenectví a na druhé nacionalismus. Rychlejší variantou pak je, když žáci u každého příkladu zvedají ruku tak vysoko, jak silný je to projev nacionalismu. Aktivita vedla žáky k tomu, že sami uváděli další příklady, které následně škálovali. Při této činnosti není důležité pouze zařazení příkladu na určitou škálu, ale podstatné je vyjadřování názorů a společná diskuse.

Správné řešení úlohy 1: a) iii., b) iv., c) i., d) ii.

Excelentní úroveň

Žák na této úrovni sleduje projevy v širších souvislostech, téma vlastenectví a nacionalismu nahlíží komplexně a je schopen jej zpracovat jako text. Žák samostatně vyhledává informace k tématu, které následně třídí. Vyhledávání je vhodné zadat s předstihem jako domácí práci. Žák na excelentní úrovni samostatně vysvětluje klíčové pojmy a uvádí k nim příklady. Na této úrovni je žák schopen s tématem seznámit své spolužáky. Atraktivní je například příprava výroků pro spolužáky. Prostřednictvím aktivit žáci utváří své postoje a názory. Dokončený úkol jedna a tři je možné publikovat ve školním časopise, číst si ve skupinách, porovnávat různé názory. Podnětná je diskuse žáků nad pracemi i uvědomění si názorové pestrosti. Poslední úkol může být takovým shrnutím tématu. Úkol může být připraven rovněž pro mladší spolužáky.

CITACE

BĚLOBRÁDEK, P. Vlastenectví nebo nacionalismus? *Blog.iDNES.cz* [online]. 21. 9. 2011 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <http://belobradek.blog.idnes.cz/c/211238/Vlastenectvi-nebo-nacionalismus.html>

DOPORUČENÉ ZDROJE

ČERNÝ, M. Myšlenkové mapy v edukačním procesu. *Metodický portál: Články* [online]. 16. 09. 2011, [cit. 2016-02-15]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/12797/MYSENKOVE-MAPY-V-EDUKACNIM-PROCESU.html>

HESOVÁ, A. Názorová škála. *Metodický portál: Články* [online]. 16. 01. 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18297/NAZOROVA-SKALA.html>

VO-9-1-03 ŽÁK ZDŮVODNÍ NEPŘIJATELNOST VANDALSKÉHO CHOVÁNÍ A AKTIVNĚ PROTI NĚMU VYSTUPUJE

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák asociuje pojmy příbuzné k pojmu vandalismus. Žák rozpozná projevy vandalismu. Vyjádří svůj názor na vandalismus a zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování. Vnímá dění kolem sebe a identifikuje problémové situace spjaté s vandalismem ve veřejném prostoru.

1. Prohlédni si následující obrázky a zodpověz otázky pod nimi.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

autorkou obrázků je Iva Dobiášová

- Co tě napadne při pohledu na obrázky?
- Co obrázky spojuje?
- Kterou problémovou situací obrázky zachycují?
- Kde se setkáváš s vandalským chováním ty?
- Co bys měl v takové situaci udělat?
- Z kterých příčin se lidé vandalismu dopouští?
- Proč by měl být vandalismus nepřijatelný?

2. Uprav a doplň následující tvrzení.

Společensky je jednání, jehož projevy jsou na obrázcích, přijatelné/nepřijatelné, protože:

.....

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák charakterizuje vandalismus na základě příkladů, zdůvodní nepřijatelnost vandalismu a navrhne, jak lze chránit kulturní památky, přírodní objekty a majetek.

1. Dva spolužáci se vydali do ulic svého města. Pořídili následující fotografie. Prohlédni si je a vysvětli, který společenský problém na některých fotografiích zachytili.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

autorkou obrázků je Iva Dobiášová

- a) Tento společenský jev charakterizuj. (Charakteristika bude kromě jiného obsahovat odpověď na otázky: Kdo? Co? Za jakých okolností? Proč?)

- b) Jak ve společnosti na tento jev pohlíží různé skupiny lidí či jednotlivci?
 - c) Co říká o tomto jevu české právo?
 - d) Co říkáš ty? Svoji odpověď zdůvodni.
2. Vydej se i ty do ulic svého města a zmapuj situaci podobně. Pořid' min. 4 fotografie. Ke každé fotografii si přiřpiš, kdy a kde jsi ji pořídil.
 3. Zjistí, co vše se dá dělat pro to, aby v obci bylo více kladných příkladů činnosti (např. umělecká tvorba na výše uvedených fotografiích) a méně příkladů vandalismu. Zeptej se učitelů, spolužáků, rodičů, můžeš využít i obecní úřad či jiné organizace a instituce.
 4. Představ si, že se pod tlakem skupiny účastníš vandalismu. Prober situaci se spolužákem: všimete si možností, jak v takové situaci reagovat, jak se bránit případnému nátlaku, jak dát najevo svoje jasné NE, zamyslete se nad otázkami svědomí. Společně dospějte během diskuse k návrhům toho, jak lze chránit kulturní památky, přírodní objekty a majetek.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zkoumá vandalismus z různých perspektiv a zasazuje ho do širších souvislostí. Žák navrhne postup, jak řešit konkrétní projevy vandalismu ve své obci. Žák přistupuje odpovědně ke společnému majetku.

1. K níže uvedeným fotografiím si přiřpiš poznámky, které tě při pohledu na ně napadají. Následně diskutuj se svými spolužáky, maximálně ve trojici, o následujících fotografiích – o tom, co v tobě vyvolávají, s čím si je spojuješ. Začít můžeš u pojmů umění versus vandalismus a dále téma rozvést, uvědomit si, jak je široké. Přemýšlej a následně diskutuj i nad tím, co si s příklady vandalismu počít – co udělat vhodného.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

autorkou obrázků je Iva Dobiášová

2. Svě myšlenky či příspěvky spolužáků, které tě zaujmou, si dále průběžně zapisuj a na jejich základě následně vypracuj argumentační esej, z níž bude patrný rozsah daného problému i to, že vandalismus je společensky nepřijatelnou činností.
3. Zmapuj své okolí a zvaž, jaká je situace ve tvé obci. Pracuj přímo s mapou obce, zakresli do ní bezpečná a pocitově příjemná místa (označ je zeleně) a místa nebezpečná a neútluná (označ je červeně). U pocitově negativních míst případně připiš, o který typ vandalismu se jedná (graffiti, rozkopené popelnice, vandalismus sportovních fanoušků, ...).
4. Zvaž, co by bylo možné s danou situací udělat a jak je možné samotnému vandalismu předcházet. Promysli si též, na které osoby, instituce či organizace by ses mohl obrátit s prosbou o pomoc. Svě nápady si zapiš do tabulky.

Datum	Místo výskytu	Možné řešení	Možná prevence	Organizace, instituce, osoby

5. Vyber si jednu ze situací a navrhní postup, jak je možné ji vyřešit či na ni výrazně upozornit tak, aby se případně zabránilo v jejím dalším šíření. Zjisti, co je pro realizaci tvého nápadu nutné. Dobré je, když zjistíš, jak se například obdobný problém řešil či řeší jinde. Neboj se vymýšlet své vlastní návrhy. Plán následně zrealizuj.
6. Vymysli pro své mladší spolužáky rolovou či simulační hru, jejímž cílem je upozornit na vandalismus jakožto společensky nepřijatelné chování.
7. Po realizaci hry můžeš s žáky z nižších ročníků následně zrealizovat nějaký konkrétní projekt zaměřený proti vandalismu.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni rozpozná na příkladech podstatu základního pojmu – vandalismu. Identifikuje problémové situace. Vyjádří svůj názor a zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování. Pouze popíše, proč je dané chování společensky nepřijatelné. Vystupuje jako pasivní účastník. Jednotlivé otázky na sebe v zadání úkolu navazují, jedna rozvíjí druhou. Obrázky použité v úloze pocházejí od autorky textu. Pro práci s obrazovým materiálem lze využít i stránky <http://www.lepsimisto.cz/>, kde se nacházejí i fotografie a popisky míst s tematikou vandalismu. Dle konkrétní situace ve třídě je využitelné i video Tomáše Hajzlera Rýhy, nápisy a jiný vandalismus (<https://www.youtube.com/watch?v=XQfdb3-mzfo>). Při ověřování žáky bavila práce s obrazovým materiálem, diskuse se objevila především při samotném vymezení pojmu vandalismu – ne každý chápe podstatu pojmu totožně (např. graffiti jako vandalismus, graffiti jako umění).

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace: porovnává, vysvětluje, navrhuje konkrétní řešení. Obrázky použité v úloze pocházejí od autorky textu.

Na aktivitu lze navázat i besedou se zastupiteli, starostou, místostarostou města. Případně lze aktivitu spojit s návštěvou obecního úřadu a seznámením se s agendou jednotlivých odborů – žáci se seznámí s tím, na koho se případně v konkrétních problémech mohou obracet. V úloze 1 je dobré odlišit bod b) pohled občana a bod d) vlastní náhled žáka na vandalismus. Je dobré si uvědomit, že existuje moje vnímání reality, ale také počítat s tím, že jiní lidé vnímají vandalismus jinak. V úloze 1 c) lze z hlediska trestního práva hovořit např. o poškozování cizí věci, trestném činu výtržnictví. Některé vandalské činy mohou být klasifikovány i jako přestupek. Úlohu 2 lze zadat jako domácí úkol či úkol probíhající v hodině při procházce během vyučování, jako práci individuální i skupinovou. Záleží na konkrétním záměru vyučujícího. K úloze 3 lze domluvit např. konkrétní spolupráci s místním odborem životního prostředí na obecním/městském úřadě. Jednotlivé úlohy na sebe navazují. Vyučující si sám může rozhodnout, zda využije všechny nabízené, či si vybere jen některé z nich, které se pro naplnění cílů, jež si vytkl, hodí nejvíce. Vliv na výběr úloh má pochopitelně i učivo, které již tématu předcházelo či které bude následovat. Žáky při ověřování patrně i vlivem současných technologií velmi bavilo pořizování fotografií, náročnější pro ně bylo z velkého množství snímků vybrat jen pár nejpodstatnějších (např. ze sta pořízených). Tematicky či místně lze do budoucna zadání ukotvit – např. zadat jen vandalismus v parcích, na sídlišti, v okolí školy, vandalismus týkající se odpadků, graffiti apod.

Excelentní úroveň

Žák na této úrovni sleduje jevy a procesy v širších souvislostech. Žák kriticky posuzuje dění kolem sebe a reflektuje též sám sebe. Plánuje a navrhuje řešení, aktivně přejímá vlastní iniciativu. Organizuje občanské aktivity, při své práci vysvětluje a obhajuje své názory. Obrázky použité v úloze pocházejí od autorky textu.

Argumentační esej je metodou kritického myšlení. Samotný text se ve zjednodušené formě skládá z výchozího tvrzení, z argumentů, protiargumentů a ze závěru. Příklad je uveden např. na stránkách projektu Respekt neboli, inspiraci lze čerpat i v příručce Dílna psaní. Argumentační esej umožní žákovi přemýšlet nad daným tématem, jasně formulovat své myšlenky, které si pochopitelně musí nejprve dobře uspořádat, zapřemýšlet i nad svým vlastním postojem k nastíněné situaci.

Pro zvládnutí úlohy 2 je třeba dobré naplánování celé akce. Úloha má ve své podstatě formu projektu, je komplexnější a náročnější, ale lze při ní rozvíjet jednotlivé klíčové kompetence, což je pro reálný život velmi přínosné. Je dobrým příkladem pro řešení reálných situací v běžném životě. Žák se poměrně rychle naučí na příkladu, který si sám vybere, jak hledat např. informace v rámci webových stránek obce či přímo na obecním úřadě, navykne si na komunikaci s místní samosprávou. Vyučující musí počítat s časovou náročností, být si vědom možných komplikací (komunikace mezi žáky, ochota žáků nést odpovědnost, ochota dospělých jednat se žáky, aktivně se projektu účastnit apod.).

Úloha 3 je vázána na předchozí zkušenosti žáků. Někteří se se simulačními či rolovými hrami setkávají již během výuky, chápou jejich podstatu a jsou případně schopni sami hru vymyslet. Stručné informace k simulačním a rolovým hrám nabízí např. pod heslem Simulace a simulační hra www.rvp.cz či metodický

list k sdružení Ametyst (viz níže). Pokud žák nemá vlastní zkušenosti, není vhodné úkol zadávat. Jako další možnost se jeví využití Divadla fórum, která je základní technikou tzv. Divadla utlačovaných.

Využit lze i webových stránek <http://www.lepsimisto.cz/>, které nabízejí systém, který eviduje tipy a požadavky občanů a umožňuje je dále předávat odpovídajícím osobám či úřadům.

Práce s mapou i tabulkou si mezi žáky našla své příznivce. Pro přípravu rolové hry je do budoucna třeba počítat s vyšší časovou dotací či se zadáním úlohy coby domácí (skupinové) práce.

CITACE

Autorkou obrázků je Iva Dobiášová.

HAJZLER, T. *Rýhy, nápisy a jiný vandalismus*. [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z WWW:

<https://www.youtube.com/watch?v=XQfdb3-mzfo>

Lepší místo [online]. Kolín: Prostor plus, o.p.s. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z WWW:

<http://lepsimisto.info/>

DOPORUČENÉ ZDROJE

ČERMÁKOVÁ, I. *Augusto Boal a dramatická výchova*. In Tvořivá dramatika. Praha: Artama, 1999. Č. 1, s. I.

GOŠOVÁ, V., VALENTA, J. *Simulace, simulační hra* [online]. [cit. 2015-12-22]. Metodický portál rvp.cz.

Dostupné z WWW:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/S/SIMULACE,_SIMULA%C4%8CN%C3%8D_HRA

HAVRÁNKOVÁ, A.; KRAUSOVÁ, Z. *Techniky Augusta Boala jako inspirace pro školní dramatickou výchovu*.

In Tvořivá dramatika. Praha: Artama, 2003. č. 2, s. III.

RUTOVÁ, N. *Argumentační esej*. Respekt neboli [online]. [cit. 2015-12-14]. Dostupné z WWW:

<http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/argumentacni-esej>

STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, K. S., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Dílna psaní*. Vyd. 1. Praha: Kritické myšlení, 2007.

ŠAFARČÍKOVÁ, S. *Labyrint – metodický list 7/2011, Rolové a simulační hry* [online]. [cit. 2015-12-27].

Dostupné z WWW: http://labyrint.ametyst21.cz/index.php/ke-staeni/cat_view/38-metodicke-listy

Trestní zákoník. [online]. [cit. 2016-11-24]. Dostupné z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

UCHYTILOVÁ, B. *Divadlo fórum Augusta Boala*. In Tvořivá dramatika. Praha: Artama, 2003. Č. 2, s. I.

VO-9-1-04 ŽÁK ZHODNOTÍ NABÍDKU KULTURNÍCH INSTITUCÍ A CÍLENĚ Z NÍ VYBÍRÁ AKCE, KTERÉ HO ZAJÍMAJÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vyjmenuje kulturní instituce a přiřadí jim funkci.

1. Přečti si následující text a zpracuj úkoly pod ním.

Čtrnáctiletá dívka Marie má volnou sobotu. Chce ji strávit nakupováním v obchodním centru se spolužačkou Terezou. Tereza jí navrhně, že by den mohly strávit v jedné z kulturních institucí ve městě.

- a) Které kulturní instituce mohou děvčata navštívit?
- b) Uveď k jednotlivým kulturním institucím jejich využití.
- c) Kde se dozvíš o kulturních akcích?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí, proč je dobré navštěvovat kulturní instituce. Vybere si akci, která ho zajímá. Hovoří o navštívené kulturní akci.

1. Přečti si následující text a zpracuj úkoly pod ním.

Čtrnáctiletá dívka Marie má volnou sobotu. Chce ji strávit nakupováním v obchodním centru se spolužačkou Terezou. Tereza jí navrhně, že by den mohly strávit v jedné z kulturních institucí ve městě.

- a) Vysvětlí Marii přínos návštěvy kulturní instituce.
- b) Vyber z programu <http://kultura.hradeckralove.cz/institute/> pro děvčata z modelové situace akci, která by je mohla zajímat. Zdůvodni svůj výběr.
- c) Vyhledej kulturní akci ve svém regionu, kterou bys rád navštívil.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zhodnotí nabídku kulturních akcí a zhodnotí akci, kterou navštívil. Propaguje navštěvování kulturních akcí mezi vrstevníky. Diskutuje o výběru kulturních akcí a o jejich návštěvách, zohledňuje požadavky a přístup různých skupin lidí.

1. Napiš kamarádovi dopis, ve kterém ho pozveš na kulturní akci ve svém regionu.
2. Napiš úvahu na téma „Vydařená kulturní akce“ a publikuj ji ve školním časopise.
3. Vytvoř pozvánku pro spolužáky na promítání svého oblíbeného filmu.
4. Navrhni návštěvu kulturní instituce, kterou bys podnikl společně s rodiči, a diskutuj s nimi o vhodnosti výběru.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák prokáže znalost základních pojmů (kulturní instituce a jejich využití, kulturní akce). Měl by vědět, kde najde informace o konání kulturních akcí. Společně s učitelem mohou žáci přicházet na to, v čem jsou prospěšné návštěvy kulturních institucí oproti například nakupování. Výuku je dobré doplnit prezentací s obrázky kulturních institucí. V úkolu b) žáci uváděli instituce, které sami navštívili, například návštěvu konkrétního divadelního představení, které zhlédli v rámci akce zorganizované školou.

Optimální úroveň

Žák vysvětlí prospěšnost návštěvy kulturních institucí a aktivně kulturní akce vyhledává. Žák interpretuje své zážitky z návštěvy kulturních institucí. U třetího úkolu je výhodná práce ve skupinách. Při realizaci úlohy je dobré využít regionální stránky, kulturní kalendáře atp. O úkolu c) je užitečné žáky informovat s předstihem, aby si žáci měli čas materiály shromáždit. V otázce a) musí být učitel připraven na to, že žáci budou kromě přínosu jmenovat také nepovedené kulturní akce, které je nudily. Žáky velmi bavil úkol c), některé akce i následně navštívili. Na základě úkolu c) je možné zorganizovat návštěvu kulturní akce v rámci vyučování.

Excelentní úroveň

Žák na excelentní úrovni informuje o kulturní akci, kterou navštívil, ostatní. Formuluje argumenty, proč je výhodné kulturní akce navštěvovat. Aktivně a dobrovolně se angažuje v propagaci kulturních institucí ve své komunitě. Diskutuje a přemýšlí o kulturních akcích z pohledu různých skupin lidí. Dopisy z úkolu 1 si žáci navzájem četli a následně diskutovali o zmíněných akcích. V úkolu 2 je možné využít navštívenou kulturní akci v rámci školy a psát o ní. Při plnění úkolu 3 žáci využívali internet. Pozvánky byly následně vystaveny ve třídě. V posledním úkolu by si měl žák uvědomit, jak kulturní akce sbližují generace. I na toto téma je možné rozvinout diskusi. Úkol žáky velmi zajímal. Zjistili, co zajímá rodiče a že ne vždy je jednoduché se dohodnout. Některé akce pak žáci skutečně navštívili.

CITACE

Kulturní instituce Hradec Králové. *Portál Hradec Králové - město na dlani* [online]. 2015 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z WWW: <http://kultura.hradeckralove.cz/institute/>

VO-9-1-05 ŽÁK KRITICKY PŘÍSTUPUJE K MEDIÁLNÍM INFORMACÍM, VYJÁDŘÍ SVŮJ POSTOJ K PŮSOBNÍ PROPAGANDY A REKLAMY NA VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ A CHOVÁNÍ LIDÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák si uvědomí, že každá mediální zpráva realitu zjednodušuje a tím ji zkresluje. Chápe, že obsah sdělení a způsob prezentace je ovlivněn autorem zprávy, očekáváním posluchačů a kulturními zvyklostmi. V ukázce rozliší fakta a hodnocení.

1. Obraz reality – simulace

Vybraní 3 žáci budou hrát novináře, napíší si osnovu reportáže o tom, jak probíhají u nich ve třídě přestávky.

- a) Dva novináři odejdou ze třídy a vyčkají, až budou zavoláni.
- b) Jeden novinář zůstane ve třídě a svou reportáž přednese.
- c) Diskuse nad reportáží:
 - i. Kdo souhlasí s tím, že takhle ve vaší třídě přestávky probíhají?
 - ii. Bylo v reportáži něco, s čím nesouhlasíte?
 - iii. Kdo si myslí, že zpráva nebyla úplná? Co zde chybělo?
 - iv. Proč myslíte, že autor tuto věc vynechal?
- d) Podobně pokračují s reportážemi druhý a třetí zpravodaj a ostatní se k nim vyjadřují.
 - i. Zkuste hlasovat, která reportáž byla nejbliž pravdě.
 - ii. Shodli jste se?
 - iii. V čem se tři reportáže lišily? Umíte si vysvětlit proč?
 - iv. K čemu asi sloužila tato aktivita? Co se během ní mohlo ukázat?

Shrnutí: Mediální sdělení nemůže být zrcadlem reality, vždy nějakým způsobem realitu zjednodušuje a zkresluje.

2. Zprávy a komentáře

Přečti si úryvky ze zpravodajství k výsledku referenda ze dne 23. 6. 2016 o odchodu Velké Británie z Evropské unie, tzv. Brexitu.

- A. *Pro vystoupení Británie z EU hlasovalo 51,9 % voličů. Podíl zastánců Brexitu roste s věkem, ve věku 18–24 let hlasovalo proti odchodu z EU 73 % voličů, zatímco např. ve skupině voličů mezi 55–64 let bylo pro setrvání jen 43 %. K volbám dorazilo celkem 72 % voličů, z nichž 17,4 milionu lidí hlasovalo pro odchod, setrvat v EU chtělo 16,1 milionu.*

volně podle <http://www.aktualne.cz>

- B. *Podle charitativní organizace Oxfam k odhlasování odchodu Británie z EU přispěla vysoká majetková nerovnost. Mnoho lidí hlasováním vyjadřovalo nedůvěru v politický systém a hlasovalo*

pro změnu v naději na zlepšení svého ekonomického postavení,“ uvedl Oxfam. Británie podle Oxfamu patří mezi země s největší majetkovou nerovností ve vyspělém světě.

volně podle <http://byznys.lidovky.cz>

- a) Rozhodni, která z uvedených ukázek je zprávou a která komentářem?
(Zpráva musí vždy obsahovat základní informaci: co, kdy, kde, kdo, ...)
- b) O čem informuje uvedená zpráva?
- c) Jaký názor představuje komentář?
- d) Jaký význam mohou komentáře v médiích mít?
- e) Podle čeho poznáš komentář (názor) od zprávy?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák porozumí nutnosti zjednodušení a zkreslení zpráv o realitě. Je schopen zprávy porovnávat a identifikovat pohled autora zprávy a vyvodit možné důsledky zkreslení. V ukázce rozliší fakta a hodnocení, rozezná, jaký názor autor sdělení vyjadřuje. Posoudí vyváženost komentářů k určité události.

1. Obraz reality – simulace

Vybraní 3 žáci budou hrát novináře, napíšou si osnovu reportáže o tom, jak probíhají u nich ve třídě přestávky.

- a) Dva novináři odejdou ze třídy a vyčkají, až budou zavoláni.
- b) Jeden novinář zůstane ve třídě a svou reportáž přednese.
- c) Diskuse nad první reportáží:
 - i. Bylo v reportáži něco, s čím vysloveně nesouhlasíte?
 - ii. Na kolik procent si myslíte, že byla reportáž úplná?
 - iii. Co vám zde chybělo?
 - iv. Proč myslíte, že autor tuto věc vynechal?
- d) Podobně pokračují s reportážemi druhý a třetí zpravodaj a ostatní se k nim vyjadřují.
 - i. Porovnejte, na co se jednotlivé reportáže zaměřily?
 - ii. Jaký názor by si mohli posluchači z jednotlivých reportáží o vaší třídě udělat?
 - iii. Zkuste hlasovat, která reportáž byla nejbliž pravdě.
 - iv. Shodli jste se?
 - v. Co jste si touto aktivitou mohli vyzkoušet?
- e) Ve dvojicích zformulujte doporučení čtenářům, posluchačům nebo divákům, na co by si měli dávat pozor, když slyší zprávy v médiích.

2. Zprávy a komentáře

Přečti si úryvky ze zpravodajství k výsledku referenda ze dne 23. 6. 2016 o odchodu Velké Británie z Evropské unie, tzv. Brexitu.

- A. *Pro vystoupení Británie z EU hlasovalo 51,9 % voličů. Podíl zastánců Brexitu roste s věkem, ve věku 18–24 let hlasovalo proti odchodu z EU 73 % voličů, zatímco např. ve skupině voličů mezi 55–64*

let bylo pro setrvání jen 43 %. K volbám dorazilo celkem 72 % voličů, z nichž 17,4 milionu lidí hlasovalo pro odchod, setrvat v EU chtělo 16,1 milionu.

volně podle <http://www.aktualne.cz>

B. Podle charitativní organizace Oxfam k odhlasování odchodu Británie z EU přispěla vysoká majetková nerovnost. Mnoho lidí hlasováním vyjadřovalo nedůvěru v politický systém a hlasovalo pro změnu v naději na zlepšení svého ekonomického postavení,“ uvedl Oxfam. Británie podle Oxfamu patří mezi země s největší majetkovou nerovností ve vyspělém světě. Nejbohatší jedno procento Britů vlastní 23 procent celkového majetku v zemi, zatímco mezi nejchudších 20 procent Britů je rozděleno pouze 0,8 procenta celkového bohatství.

volně podle <http://byznys.lidovky.cz>

C. V sobotu 2. 7. v centru Londýna demonstrovaly tisíce převážně mladých odpůrců odchodu Británie z Evropské unie. Pořadatelé protestního průvodu, který šel k sídlu parlamentu, věří, že Brexit lze ještě zastavit. Pro setrvání v EU v Londýně hlasovalo 60 procent obyvatel.

volně podle <http://zpravy.aktualne.cz>

- a) Rozhodni, které z uvedených ukázek obsahují zprávy a které komentáře?
- b) O čem informují uvedené zprávy?
- c) Jaký názor představují komentáře?
- d) Považuješ názory z komentářů k výsledku referenda a k reakci Britů za vyvážené?
- e) Jaký význam komentáře v médiích mají?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozumí nutnosti zjednodušení a zkreslení zpráv o realitě. Je schopen zprávy porovnávat, určit hledisko autora a identifikovat společenská očekávání, která obsah zpráv ovlivňují. Posoudí možné důsledky zkreslení zpráv a ve vyhledávání dalších příkladů z médií prokáže kritický přístup při jejich hodnocení. Z komentářů identifikuje názory autorů, posoudí jejich vyváženost a vyhledá další názory, které názorové vyváženosti pomohou.

1. Obraz reality – simulace

Vybraní 4 žáci budou hrát novináře, napíšou si osnovu reportáže o tom, jak probíhají u nich ve třídě přestávky.

- a) Dva novináři nezávisle na sobě píšou reportáž pro své kamarády, třetí pro časopis Rodina a škola a čtvrtý pro Učitelství noviny. Spolužáci ve třídě nevědí, pro která periodika je reportáž určená.
- b) Tři novináři odejdou ze třídy a vyčkají, až budou zavoláni.
- c) Jeden novinář zůstane ve třídě a svou reportáž přednese.
- d) Diskuse nad každou reportáží:
 - i. Kdo souhlasí s tím, že reportáž podává pravdivé informace?
 - ii. Bylo v reportáži něco, s čím nesouhlasíte?
 - iii. Podávala reportáž úplnou, nebo neúplnou výpověď?

- e) Porovnání reportáží mezi sebou:
- i. Na co se jednotlivé reportáže zaměřily?
 - ii. Jaký obraz vaší třídy představily?
 - iii. Umíte si vysvětlit proč?
 - iv. Zkuste hlasovat, která reportáž byla nejbliž pravdě.
 - v. Shodli jste se?
 - vi. Co jste si touto aktivitou mohli vyzkoušet?
- f) Uveď příklady reportáží z médií vytvořených za jistým účelem. Stanov, za jakých podmínek je taková účelovost v médiích nepřijatelná.

2. Zprávy a komentáře

Přečti si úryvky ze zpravodajství k výsledku referenda ze dne 23. 6. 2016 o odchodu Velké Británie z Evropské unie, tzv. Brexitu.

A. *Pro vystoupení Británie z EU hlasovalo 51,9 % voličů. Podíl zastánců Brexitu rostl s věkem, ve věku 18–24 let hlasovalo proti odchodu z EU 73 % voličů, zatímco např. ve skupině voličů mezi 55–64 let bylo pro setrvání jen 43 %. K volbám dorazilo celkem 72 % voličů, z nichž 17,4 milionu lidí hlasovalo pro odchod, setrvat v EU chtělo 16,1 milionu.*

volně podle <http://www.aktualne.cz>

B. *Podle charitativní organizace Oxfam k odhlasování odchodu Británie z EU přispěla vysoká majetková nerovnost. Mnoho lidí hlasováním vyjadřovalo nedůvěru v politický systém a hlasovalo pro změnu v naději na zlepšení svého ekonomického postavení,“ uvedl Oxfam. Británie podle Oxfamu patří mezi země s největší majetkovou nerovností ve vyspělém světě. Nejbohatší jedno procento Britů vlastní 23 procent celkového majetku v zemi, zatímco mezi nejchudších 20 procent Britů je rozděleno pouze 0,8 procenta celkového bohatství.*

volně podle <http://byznys.lidovky.cz>

C. *V sobotu 2. 7. v centru Londýna demonstrovaly tisíce převážně mladých odpůrců odchodu Británie z Evropské unie. Pořadatelé protestního průvodu, který šel k sídlu parlamentu, věří, že Brexit lze ještě zastavit. Pro setrvání v EU v Londýně hlasovalo 60 procent obyvatel.*

volně podle <http://zpravy.aktualne.cz>

- a) Rozhodni, které z uvedených ukázek obsahují zprávy a které komentáře?
- b) O čem uvedené zprávy informují?
- c) Jaký názor představují komentáře?
- d) Považuješ názory těchto komentářů k výsledku referenda za reprezentativní?
- e) Najdi v internetových médiích další komentáře, které by bylo dobré pro vyváženost názorů připojit.
- f) Jaký význam komentáře v médiích mají?
- g) Připrav si zprávy a komentáře k vybrané události ze dvou a více zdrojů a navzájem je porovnej. Posuď názorovou vyváženost jednotlivých zdrojů.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Úloha je v první části zaměřená zejména na obtížnost hodnocení pravdivosti zpráv. Ukazuje, že ani o situaci, kterou žáci společně, pravidelně zažívají, není možné podat zcela „objektivní“ zprávu. Žáci by měli hledat příčiny zkreslení a z této zkušenosti si uvědomit nutnost kritického přístupu při přijímání jakýchkoliv zpráv.

Pro naplnění cíle 1. části úlohy je důležité, aby reportáže jednotlivých žáků byly různé, doporučujeme proto vybrat jako novináře žáky s odlišnými zájmy a způsobem chování.

Při ověřování se ukázalo, že žáci mohou potřebovat pomoci s osnovou k vytvoření reportáže – návrh osnovy:

Co dělám o přestávkách nejraději já.

Jaké činnosti se ve třídě věnuje největší část spolužáků.

K čemu všemu mohou přestávky podle mě sloužit?

Jak vypadá o přestávkách dění v naší třídě pro příchodího ode dveří?

Za klíčové považujeme porovnávání jednotlivých reportáží, ze kterého by se měla rozvinout debata s hlasováním o pravdivosti nebo zkreslení výpovědí.

V závěrečném shrnutí 1. části předpokládáme, že žáci společně s učitelem dojdou k tomu, že mediální sdělení nemůže být zrcadlem reality, ale vždy nějakým způsobem realitu zjednodušuje a zkresluje.

Druhá část úlohy ukazuje na konkrétních úryvcích z médií příklad zprávy a komentářů. Žáci analyzují obsah zprávy a hledají případné komentáře, u kterých interpretují názor autora. Mají se naučit zprávy od komentářů odlišit a porozumět významu obou typů mediálních sdělení.

Ve shrnutí 2. části navrhujeme učitelům dovést žáky k definování rozdílů mezi zprávou a komentářem, případně vytvořit zápis z lekce.

Zpráva musí obsahovat základní informaci: co, kdy, kde, kdo..., musí být vždy ověřená. Komentář je hodnotící soud, proti zprávě vyjadřuje názory, postoje nebo pocity.

Názor má být uveden slovy „myslím si...“, zpráva „stalo se...“. Povinností seriózního média je zřetelně oddělit zprávy od hodnotících komentářů. Není možné směšovat v jedné větě zprávu s hodnotícím soudem autora zprávy.

Optimální úroveň

Cílem úlohy v první části je relativizace objektivnosti zpráv. Ukazuje, že ani o situaci, kterou žáci společně, pravidelně zažívají, není možné podat zcela „objektivní“ zprávu, přestože o to usilují. Žáci by měli hledat příčiny a důsledky zkreslení a z této zkušenosti vyvodit podmínky kritického přijímání jakýchkoliv zpráv.

Pro naplnění cíle 1. části úlohy je důležité, aby reportáže jednotlivých žáků byly různé, doporučujeme proto vybrat jako novináře žáky s odlišnými zájmy a způsobem chování. Za klíčové považujeme porovnávání jednotlivých reportáží, ze kterého by se měla rozvinout debata s hlasováním o pravdivosti nebo zkreslení výpovědí.

V závěrečném shrnutí 1. části předpokládáme, že žáci společně s učitelem dojdou ke zjištění, že podobné zákonitosti o podávání zpráv jako ve třídě platí i v médiích a že mediální sdělení nemůže být zrcadlem reality, vždy nějakým způsobem realitu zjednodušuje a zkresluje.

Výsledné doporučení pro kritický přístup ke zprávám je možné zpracovat formou letáku nebo plakátu a nechat jej ve třídě na očích.

Druhá část úlohy ukazuje na konkrétních úryvcích z médií příklady zpráv a komentářů. Žáci analyzují obsah zpráv, u komentáře interpretují názor autora a posuzují vyváženost názorů v komentářích prezentovaných. Ve shrnutí 2. části navrhuje učitelům dovést žáky k definování rozdílů mezi zprávou a komentářem, případně vytvořit zápis z lekce.

Zpráva musí obsahovat základní informaci: co, kdy, kde, kdo..., musí být vždy ověřená. Komentář je hodnotící soud, oproti zprávě vyjadřuje názory, postoje nebo pocity.

Názor má být uveden slovy „myslím si...“, zpráva „stalo se...“. Povinností seriózního média je zřetelně oddělit zprávy od hodnotících komentářů. Není možné směšovat v jedné větě zprávu s hodnotícím soudem autora zprávy.

Excelentní úroveň

V první části úlohy na excelentní úrovni žáci oproti předchozím úrovním pracují s možností předložení zprávy s určitým očekáváním a cílem. Žáci by měli porovnat rozdíly při psaní reportáže pro kamarády nebo pro určitou profesní nebo zájmovou skupinu. Opět porovnávají pravdivost a úplnost těchto zpráv. Na závěr hledají v médiích příklady účelově vytvořených reportáží. Zde je možné zaměřit se na reportáže vytvořené za účelem vyvolání senzace nebo propagace určitých názorů, služeb nebo produktů. Za podmínku nepřijatelnosti je možné považovat záměrné uvádění příjemce zprávy v omyl, zamlčení podstatné informace, které může mít za důsledek mylné závěry, případně reklamní sdělení, které není označeno jako reklama nebo placená inzerce.

V druhé části žáci oproti předchozím úrovním hledají další komentáře, kterými by doplnili názorovou vyváženost k prezentované události. Samostatně vyhledávají zprávy a komentáře k jedné události z více zdrojů, kriticky je hodnotí a posuzují jejich názorovou orientaci a míru vyváženosti.

CITACE

Brexit. Aktuálně [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW:

<https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/brexit/r~a60ed4223d7f11e69d46002590604f2e/?redirected=1476439379>

Brexit nechceme. Na 40 000 Britů protestovalo proti odchodu z Evropské unie. Aktuálně [online]. 2. 7.

2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-londyne-demonstrovaly-tisice-lidi-proti-brexitu/r~74a69c02404b11e6a3e5002590604f2e/>

Proč řekli ‚YES‘ brexitu? Británii trápí obří majetková nerovnost mezi lidmi. Lidovky [online]. 13. 9. 2016

[cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://byznys.lidovky.cz/proc-rekli-yes-brexitu-britanii-trapi-obri-majetkova-nerovnost-mezilidmi-1tl-/moje-penize.aspx?c=A160913_104615_moje-penize_pave

DOPORUČENÉ ZDROJE

JIRÁK, J.; WOLÁK, R. (ed.). *Mediální gramotnost: Nový rozměr vzdělávání.* 1. vyd. Praha: Radioservis, 2007.

Mediální výchova a mediální gramotnost. Portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://medialnivychova.fsv.cuni.cz>

Metodická a informační podpora mediální výchovy [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mediasetbox.cz/>

VO-9-1-06 ŽÁK ZHODNOTÍ A NA PŘÍKLADECH DOLOŽÍ VÝZNAM VZÁJEMNÉ SOLIDARITY, VYJÁDŘÍ SVÉ MOŽNOSTI, JAK MŮŽE V PŘÍPADĚ POTŘEBY POMÁHAT LIDEM V NOUZI A JAK POMOCI V SITUACÍCH OHROŽENÍ A OBRANY STÁTU

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák popíše projevy lidské solidarity a uvede příklady solidárního jednání, žák navrhne, jak může konkrétně pomoci lidem v nouzi.

1. Přečti si následující minirozhovor a odpověz na otázky pod ním.

Ve škole probíhá přestávka a ve třídě se spolu baví Robin a Petr.

Petr: „Vůbec nevím proč, ale Zdeněk z áčka tvrdí, že bych mohl být občas taky solidární.“

Robin: „Jak na to, prosím tě, přišel. A odkud to slovo vůbec vzal?“

Petr: „Nevím, hlavně nechápu, co tím chtěl říci. Ty jo?“

Jak slovo SOLIDÁRNÍ chápeš ty? Co si pod tímto slovem představíš?

2. Vyber výrok či výroky, které charakterizují slovo SOLIDARITA.

Solidarita je:

- a) dobrovolná pomoc, podpora někoho z komunity v jeho nelehké situaci,
- b) pospolitost – lidé spolu žijí na jednom místě, jsou spjati a drží při sobě,
- c) soudržnost, vzájemná podpora,
- d) pomoc na základě vidiny finančního zisku.

3. Patrik dostal ve škole následující úkol: napsat text, v němž by se hlavní postava zachovala solidárně. Které situace napadají tebe? O čem bys psal ty?

4. Obce v České republice jsou čas od času zasaženy povodněmi, jak bys mohl lidem v této nouzové situaci pomoci ty?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák uvede příklady solidárního jednání, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi, zdůvodní své postoje.

1. Přečti si text a navrhní příklady pomoci ve svém městě do připravené tabulky.

„Nemyslím jen na sebe, jsem prostě solidární,“ říká Pavel Novák (27 let) a vypráví nám o svém posledním roce, který prožil opravdu naplno.

- a) Představ si, že pan Novák žije ve tvém městě. Projdi si svoje město a sleduj, kde všude mohl pan Novák přiložit ruku k dílu a kde mohl pomoci své komunitě. Navrhni, kde je ve tvém městě možné reálně pomoci těm, kteří to potřebují. Přemýšlej nad tím, které skupiny lidí ve tvém městě potřebují zvýšenou ochranu a pomoc. Na základě zjištěného vyplň následující tabulku:

Skupina osob	Konkrétní pomoc	Případné překážky v realizaci – tzv. hrozby	Možné přínosy – tzv. příležitosti
Příklad: senioři	Pravidelné čtvrtěční hlasité čtení beletrie klubovně domu seniorů	Nezájem seniorů	

- b) Co asi vedlo pana Nováka k tomu, aby pomáhal druhým? Proč se takto chováme? Proč jsi solidární právě ty?

2. Přečti si následující text a odpověz na otázky pod ním.

Jana se dozvěděla, že v sousední obci nešťastnou náhodou shořela budova, kterou využívaly pro volnočasové aktivity děti z místní školy i klub seniorů. O střechu nad hlavou při požáru přišla i rodina správce objektu. Popelem lehla též knihovna a herní koutek sloužící mateřskému centru. Ve škole si povídali při hodině o tom, jak by se lidem postiženým požárem dalo pomoci.

- a) Co konkrétního v dané situaci navrhuješ ty?
 b) Proč je důležité být solidární?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák reflektuje svět kolem sebe a aktivně jej mění, organizuje občanské aktivity, překonává překážky, navrhuje vhodné postupy, aktivně a dobrovolně pomáhá druhým.

1. Projektový den

Společně se svými spolužáky naplánuj projektový den pro svoji školu/třídu s následujícím mottem:

„Jen solidární svět může být spravedlivý a žít v míru.“

Richard von Weizsäcker

Kritéria projektového dne:

- Spolužáci budou v dostatečném předstihu seznámeni s cílem dne – zvolíš vhodnou formu pro to, aby všichni věděli, proč se daná akce koná.
- Spolužáci se reálně zapojí do připravené dobrovolnické aktivity, která bude v souladu s mottem dne.
- Základem práce je dobré rozvržení veškerých aktivit a důkladná příprava s dostatečným časovým předstihem. Ty sám jsi se svými spolužáky odborným i organizačním garantem akce. Proto je dobré zjistit si předem co nejvíce informací a následně vše konkrétně naplánovat.

2. Vytvoř článek s tématem solidárního jednání o proběhlém projektovém dni, který vyjde v místním zpravodaji. V článku bude zřejmý význam vzájemné solidarity.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni rozpozná podstatu základního pojmu. Uvede příklady k danému tématu, nepoužívá náročnější myšlenkové operace. Úlohy 1 a 2 na sebe plynule navazují. V případě potřeby může vyučující shrnout podstatu. Základní charakteristika solidarity je již součástí úlohy 2. Úlohy nejsou náročné na přípravu. Před úlohou 3 je možné si s žáky popovídat o situacích, které se jim vybavují, nechat je případně dané téma probrat ve dvojici, aby se jim pak při samostatné práci lépe přemýšlelo a mohli pracovat s konkrétními představami solidarity. Případně lze úlohu pochopitelně vynechat. Úloha číslo 4 vychází ze situace, kterou žáci znají ze sdělovacích prostředků a která zároveň většinou vlnu solidarity spouští – nejedná se o příliš kontroverzní situaci.

Správné řešení úlohy 2: a), b), c).

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace: navrhuje konkrétní řešení, předvídá možné překážky, zvažuje přínosy aktivity. Uvažování o hrozbách a příležitostech vychází z tzv. SWOT analýzy – viz doporučené zdroje. Žáky procházení a sledování okolí bavilo. Pro budoucí zapojení do věcí veřejných je vhodné, když se žáci dívají kolem sebe, nejsou neteční. Na aktivitu lze navázat i besedou se zastupiteli, starostou, místostarostou města. Případně lze aktivitu spojit s návštěvou obecního úřadu a seznámením se s agendou jednotlivých odborů – žáci se seznámí s tím, na koho se případně v konkrétních problémech mohou obracet. Úlohu 1 lze zadat jako domácí úkol či úkol probíhající v hodině při procházce během vyučování, jako práci individuální i skupinovou. Záleží na konkrétním záměru vyučujícího. Úloha 2 je obměnou úlohy číslo 1, touto úlohou lze výuku doplnit či je možné ji též pochopitelně vynechat.

Excelentní úroveň

Žák na této úrovni sleduje jevy a procesy v širších souvislostech. Žák aktivně řeší problémovou situaci – připravuje projektový den, aktivně mění svět kolem sebe, organizuje občanské aktivity, při své práci vysvětluje a obhajuje své názory. Pro přípravu projektu lze využít materiály *Kdo jiný II.* či *Zapojte i svoje žáky. Kdo jiný?* Pro zvládnutí úlohy je třeba dobré naplánování celé akce. S plánováním pomohou výše uvedené publikace, které obsahují i konkrétní příklady dobré praxe. Projekt je komplexní, náročnější, ale lze při něm rozvíjet jednotlivé klíčové kompetence, což je pro reálný život velmi přínosné. Vyučující musí

počítat s časovou náročností, být si vědom možných komplikací (komunikace mezi žáky, ochota žáků nést odpovědnost, aktivně se projektu účastnit apod.).

DOPORUČENÉ ZDROJE

(ED) BŘEŠŤANOVÁ, M., HAVLÍČKOVÁ, J. *Kdo jiný? II.* [online]. Praha: Jeden svět na školách, 2012 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z WWW: www.jsns.cz/data/jsns/FILES/PDF/kdo_jiny_dobra_praxe_II_2012.pdf
SOUČKOVÁ, L., ŠVEJCAR, S., HAVLÍČKOVÁ J., STRACHOTA, K. *Zapojte i svoje žáky. Kdo jiný?* [online]. Praha: Jeden svět na školách, 2013 [cit. 2016-10-18]. Dostupné na WWW: www.jsns.cz/data/jsns/FILES/PDF/ZAPOJTE_I_SVOJE_ZAKY_Kdo_jiny.pdf
SWOT [online]. [cit. 2015-08-28]. Dostupné pod licencí Creative Commons na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SWOT_cs.svg
VÁGNEROVÁ, S. SWOT analýza. *Metodický portál: Články*[online]. 26. 08. 2013 [cit. 2015-08-27]. Dostupný z WWW: <http://dum.rvp.cz/materialy/swot-analyza.html>

VO-9-1-07 ŽÁK UPLATŇUJE VHODNÉ ZPŮSOBY CHOVÁNÍ A KOMUNIKACE V RŮZNÝCH ŽIVOTNÍCH SITUACÍCH, PŘÍPADNÉ NESHODY ČI KONFLIKTY ŘEŠÍ NENÁSILNÝM ZPŮSOBEM

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozpozná problémovou, konfliktní situaci. Vybere vhodné řešení konfliktní situace. Rozumí pojmu konflikt.

1. Přečti si modelovou situaci a zpracuj následující úkoly.

Matyáš si oblíbil modrou mikinu s nápisem známé kapely a pořád ji nosí. Nevadí mu, že je obnošená a vytahaná. Rodičům se to nelíbí a snaží se ho přesvědčit, aby si oblékl něco jiného.

- a) Ve skupině sepiš možné argumenty rodičů, proč Matyáš nemá mikinu nosit, a důvody Matyáše, proč ji nosit chce.
- b) Vyber nejvhodnější řešení konfliktu:
 - i. Rodiče mikinu vyhodí.
 - ii. Společně se domluví, že Matyáš bude mikinu nosit v přesně dohodnutých situacích.
 - iii. Společně se dohodnou, že Matyášovi koupí novou podobnou mikinu.
 - iv. Matyáš mikinu nebude nosit před rodiči.
 - v. Rodiče Matyášovi zakážou mikinu nosit, pokud neposlechne, dostane pohlavek.

2. Pomoz Matyášovi a jeho rodičům odpovědět na následující otázky.

- a) Matyáš
 - i. Proč ta mikina rodičům tak vadí?
 - ii. Co udělají rodiče, když neustoupím?
 - iii. Co mohu ztratit, když přestanu mikinu nosit?

- b) Rodiče
 - i. Proč je mikina pro Matyáše tak důležitá?
 - ii. Co riskujeme, pokud zvolíme příliš tvrdý trest?
 - iii. Co by se mohlo stát, když Matyášovi ustoupíme?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí pojem konflikt. Diskutuje o problémových situacích a navrhuje jejich řešení. Posuzuje vhodnost řešení.

1. Přečti si modelovou situaci a zpracuj následující úkoly.

Matyáš si oblíbil modrou mikinu s nápisem známé kapely a pořád ji nosí. Nevadí mu, že je obnošená a vytahaná. Rodičům se to nelíbí a snaží se ho přesvědčit, aby si oblékl něco jiného.

- a) Ve skupině sepiš možné argumenty rodičů, proč Matyáš nemá mikinu nosit, a důvody Matyáše, proč ji nosit chce.
- b) Ve dvojicích sehraji scénku k této modelové situaci.
- c) Navrhni řešení této konfliktní situace.
- d) Vysvětlí pojem konflikt.

2. Vybav si nějaký konflikt, který jsi zažil. Sepiš různá možná řešení tohoto konkrétního konfliktu. Následně situaci představ spolužákům a diskutuj s nimi o ní. Společně hledejte nejvhodnější konstruktivní řešení.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák aktivně řeší problémové konfliktní situace. Pracuje na rozvoji své osobnosti v konfliktní situaci. Navrhuje řešení konkrétního konfliktu.

1. Ve dvojicích sehraji konfliktní situaci mezi dospívajícím a rodičem a předvedte různé způsoby řešení a diskutujte o jejich vhodnosti.
2. Sepiš důvody, proč podle tebe dochází ke konfliktům mezi dospívajícími dětmi a rodiči.
3. Vypracuj pět zásad správného řešení konfliktu.
4. Napiš úvahu na téma *Konflikt a jeho řešení*.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na minimální úrovni žák rozpozná konflikt. Uvědomuje si různé způsoby řešení konfliktní situace. Vyjádří se k jednotlivým řešením konfliktu. Žák by měl poznat nevhodné způsoby řešení konfliktu. Odpovědi na otázky z úkolu 2 může zapisovat na tabuli a následně vyznačit ty vhodné. Žáci byli u úkolů aktivní, vymýšleli další možná řešení. Chtěli znát věk Matyáše. Zamýšleli se, jak by se konflikt řešil u nich doma.

Optimální úroveň

Na optimální úrovni žák vysvětlí pojem konflikt. Žák objasní jednotlivá řešení modelové situace. Hledá řešení konfliktu. Naslouchá druhým a posuzuje vhodnost řešení modelové situace. Popíše, jak by mohl zlepšit své chování v konfliktní situaci. Při posledním úkolu je možné pracovat ve skupinách. Dobré je, když jsou žáci takto zvyklí pracovat – poslouchat se a spolupracovat. V početnějších třídách je obtížnější udržet „klid“. U posledního úkolu žáci bouřlivě diskutovali, uváděli situace, kdy konflikt nebyl řešen konstruktivně. Nacházeli při společné diskusi společná konstruktivní řešení. Řešení zapisovali na tabuli a barevně označovali konstruktivní řešení.

Excelentní úroveň

Na excelentní úrovni žák popíše konfliktní situace a diskutuje o nich. Aktivně řeší konfliktní situace. Zvažuje možná řešení konfliktů druhých a pomáhá jim při jejich řešení. Využívá sebezpoznávacích technik k lepšímu zvládnutí konfliktu. Tuto aktivitu lze doplnit vypracováním dotazníku od Thomase Williamse, který přiřazuje lidem podle stylu řešení interpersonálních konfliktů zvíře (žraloka, medvěda, želvu, lišku nebo sovu). V prvním úkolu žáci předváděli různé konfliktní situace, hledali konstruktivní řešení a poukazovali na nezvládnuté konflikty. Aktivita je bavila. Pěkně jim z toho vyplynuly důvody konfliktů mezi dospívajícími a rodiči i některé zásady konstruktivního řešení. U úkolu 3 je dobré žákům poskytnout literaturu i přístup k internetu, kde si mohou dohledat některé další informace. Zásady správného řešení konfliktu lze vyvěsit ve třídě. Úvahy ze čtvrtého úkolu byly velmi povedené. Po dohodě se žáky je dobré některé publikovat ve školním časopise.

DOPORUČENÉ ZDROJE

Konflikt, koření života: průvodce řešením konfliktů pro učitele a studenty středních škol. 2., rev. vyd.
Praha: Partners Czech, 2004.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Povídej - naslouchám*. Vyd. 2. (přepřac.), V KNA 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

VALIŠOVÁ, A. *Asertivita v rodině a ve škole aneb Zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Vyd. 3., upr. Jinočany: H+H, 1998.

VO-9-1-10 ŽÁK POSODÍ A NA PŘÍKLADECH DOLOŽÍ PŘÍNOS SPOLUPRÁCE LIDÍ PŘI ŘEŠENÍ KONKRÉTNÍCH ÚKOLŮ A DOSAHOVÁNÍ NĚKTERÝCH CÍLŮ V RODINĚ, VE ŠKOLE, V OBCI

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák uvede přínos spolupráce na konkrétním úkolu.

1. Prohlédni si následující leták a poté vyřeš níže uvedené úkoly.

Základní škola Hodkovice nad Mohelkou v květnu opět organizuje

SBĚR PAPÍRU

Pondělí	25. 5. 7:00–8:00	
Úterý	26. 5. 7:00–8:00	15:00–17:00
Středa	27. 5. 7:00–8:00	
Čtvrtek	28. 5. 7:00–8:00	15:00–17:00
Pátek	29. 5. 7:00–8:00	

Papír bude vybírán u školní jídelny.

Karton bude vybírán samostatně, oddělen od ostatního papíru, v krabici, nebo svázan.

V uvedené dny můžete nosit také plastová víčka od PET lahví – limo, mléko, aviváže apod., která budou předána na Sbíрку pro Aličku z Hodkovic n/M.

- Kdo podle tebe na daném úkolu spolupracuje?
- Doplň leták tak, aby v něm bylo vidět, kdo na daném úkolu spolupracuje.
- V čem je spolupráce na tomto úkolu výhodná?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

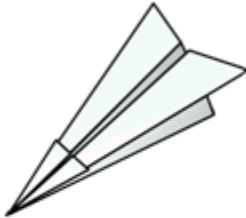
Cíl ilustrativní úlohy: Žák uvede přínos spolupráce na konkrétním úkolu. Uvědomí si důležitost vzájemné spolupráce a prohlubuje svou vlastní schopnost spolupráce. Popíše základní funkce a principy dělby práce a uvede její význam.

1. Prohlédni si následující leták a poté vyřeš níže uvedené úkoly.

Základní škola Hodkovice nad Mohelkou v květnu opět organizuje

SBĚR PAPÍRU

Pondělí	25. 5. 7:00–8:00	
Úterý	26. 5. 7:00–8:00	15:00–17:00
Středa	27. 5. 7:00–8:00	
Čtvrtek	28. 5. 7:00–8:00	15:00–17:00
Pátek	29. 5. 7:00–8:00	

Papír bude vybírán u školní jídelny.

Karton bude vybírán samostatně, oddělen od ostatního papíru, v krabici, nebo svázan.

V uvedené dny můžete nosit také plastová víčka od PET lahví – limo, mléko, aviváže apod., která budou předána na Sbírku pro Aličku z Hodkovic n/M.

- a) Kdo podle tebe na daném úkolu spolupracuje?
- b) Jak bys motivoval jednotlivce, aby přinesl co nejvíce sběru.
- c) Uveď, jak nejlépe rozdělit práci, aby byl sběr efektivní.
- d) Vytvoř nový leták, který bude žáky a občany ke sběru více motivovat. Zdůrazni v něm přínos spolupráce.
- e) Komu tato akce přináší užitek?
- f) Vysvětli, v čem je akce důležitá.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozhodne, kdy je vhodné při plnění daného úkolu spolupracovat a kdy je dobré využít individuálních schopností jednotlivce. Prohlubuje svou vlastní schopnost spolupráce. Navrhuje možnosti spolupráce a efektivitu práce. Žák zhodnotí prospěšnost spolupráce při plnění konkrétního úkolu.

Žáci deváté třídy se rozhodli si vydělat 30 000 Kč na školní výlet sběrem papíru.

1. Vypracuj návrh, jak akci zorganizovat (pomoci ti mohou odpovědi na otázky KDO, KDY, KDE, CO, JAK).
 - a) Zřetelně vyznač, kdo s kým bude při plnění úkolu spolupracovat a kdy využiješ individuálních schopností jednotlivce.
 - b) Vytvoř ve skupinách výzvu na sběr papíru.
2. Po zpracování výše uvedených úkolů diskutuj o těchto otázkách:
 - a) Kdy může být pro plnění úkolu motivací vyhlášení soutěže?
 - b) V čem je výhodná spolupráce?
 - c) Co je obtížné na práci ve skupině?
3. Napiš zprávu do školního časopisu, v níž zhodnotíš výsledek své práce a práce skupiny, která se na akci podílela.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na minimální úrovni žák pozná na konkrétním úkolu výhody spolupráce a uvede příklady spolupráce. Žáci si na této úloze dobře uvědomili, kolik lidí se musí zapojit do úkolu, avšak zapomněli na poslední článek – že sběr musí někdo odvézt do sběrných surovin. I na toto je potřeba myslet.

Optimální úroveň

Na optimální úrovni je žák schopen vysvětlit výhody spolupráce na daném úkolu. Navrhuje na konkrétním úkolu možnost spolupráce a zefektivnění jeho plnění. Žáci většinou rádi vymýšlejí motivace pro ostatní a nová řešení.

V úkolu b) vymýšleli žáci pro motivaci různé odměny. Velmi se mi líbilo, že od nich samotných zaznělo, že by měli být motivováni vnitřně (jde o dobrou věc – naše lesy, štěstí a zdravý spolužák). Podobným směrem se rozvinula diskuse v úkolu e) a f). Bavilo je tvoření nového letáku. U tohoto úkolu je možné pracovat ve skupinách.

Excelentní úroveň

Na excelentní úrovni žák aktivně přistupuje k zadanému úkolu. Navrhuje možnosti řešení. Organizuje a plánuje, jak daný úkol řešit. Uvědomuje si, že je třeba rozdělovat práci podle individuálních schopností a zároveň spolupracovat. Žák zhodnotí po splnění úkolu vybrané metody práce. Žák naplňuje své osobní cíle a aktivně pomáhá ostatním. Výzva může být vypracována jako článek do regionálních novin či formou chodící reklamy atp.

Žáci se do úkolu vžili, bavil je. Například se rozvinula diskuse, ve kterém měsíci akci zorganizovat, aby byla nejefektivnější. Také hledali v místních podnicích sponzora, který by zaplatil odvoz sběru. Pěkně vymysleli propagaci celé akce na sociálních sítích. Rovněž přichystali chodící reklamu a krátkou scénku propagující tuto akci. I ve druhé části k zadaným otázkám bouřlivě diskutovali. Poté žáci sepsali do sešitu výhody a nevýhody práce ve skupině.

CITACE

Paper Plane [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW:

<http://www.clker.com/clipart-215545.html>

DOPORUČENÉ ZDROJE

KASÍKOVÁ, H. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. 1. vyd. Kladno: AISIS, 2005.

NOVÁKOVÁ, B. *Ovládáme umění soutěžit: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Kooperace a kompetice : lekce 9.4* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/9_4.pdf

3.2 TEMATICKÝ OKRUH ČLOVĚK JAKO JEDINEC

VO-9-2-01 ŽÁK OBJASNÍ, JAK MŮŽE REALISTIČTĚJŠÍ POZNÁNÍ A HODNOCENÍ VLASTNÍ OSOBNOSTI A POTENCIÁLU POZITIVNĚ OVLIVNIT JEHO ROZHODOVÁNÍ, VZTAHY S DRUHÝMI LIDMI A KVALITU ŽIVOTA

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák v modelové situaci rozpozná osobnostní charakteristiky, které vypovídají o temperamentu jejích aktérů. Porovná osobnostní charakteristiky s profesními požadavky a identifikuje problémy, které by mohly nastat.

1. Přečti si modelovou situaci a odpověz na otázky.

Matyáš a Honza jsou kamarádi, po střední škole dostali příležitost pronajmout si mexický fastfood. Oba mají zkušenosti z brigád. Matyáš pomáhal v restauraci svému bratrovi a zjistil, že ho taková práce baví. Honza absolvoval kurz, díky kterému získal živnostenské oprávnění pro provozování hostinské činnosti. Na všechny práce jsou Matyáš a Honza sami, pracují denně od 10 do 19 hodin. Musí mít trvale připravený dostatek ingrediencí, ze kterých jídlo připravují přímo před svými zákazníky. Matyáš je společenský, má rád kolem sebe lidi, vtipkuje, a pokud ho zrovna nikdo nerozčílí, mívá dobrou náladu. Umí si práci zorganizovat, jeho silnou stránkou ale není trpělivost a vytrvalost. Honza je oproti kamarádovi tichý a nesmělý. Pokud dojde k nějakému konfliktu, je to Honza, kdo se nenechá vyvést z míry a řeší situaci s klidnou hlavou. Má rád klid, pracuje svým tempem, pečlivě a s neuvěřitelnou výdrží. Navzájem se dobře doplňují. Zákazníci oceňují, že se u nich vždycky dobře najedí. Matyáš si navíc pravidelně návštěvníky pamatuje, prohodí s nimi pár vět, přidá vtip a všichni se cítí příjemně.

- a) Co může Matyášovi a Honzovi úspěšné podnikání přinést? Napiš co nejvíc možností.
- b) Vyber z textu projevy chování Matyáše, které vypovídají o extroverzi nebo introverzi.
- c) Vyber z textu projevy chování Honzy, které vypovídají o extroverzi nebo introverzi.
- d) Vyber z textu pro Matyáše i pro Honzu ty charakteristiky, které vypovídají o stabilním nebo labilním prožívání emocí.
- e) Zkus uvést, které vlastnosti by jim mohly úspěch v podnikání komplikovat.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vyvodí možné složky motivace aktérů modelové situace. Porovná jejich osobnostní charakteristiky s požadavky výkonu profese. Rozpozná osobnostní charakteristiky, které vypovídají o temperamentu aktérů. Identifikuje problémy, které by vzhledem k osobnosti účastníků mohly nastat, a navrhne postup jejich zvládnutí.

1. Přečti si modelovou situaci a odpověz na otázky.

Matyáš a Honza jsou kamarádi, po střední škole dostali příležitost pronajmout si mexický fastfood. Oba mají zkušenosti z brigád. Matyáš pomáhal v restauraci svému bratrovi a zjistil, že ho taková práce baví. Honza absolvoval kurz, díky kterému získal živnostenské oprávnění pro provozování hostinské činnosti. Na všechnu práci jsou Matyáš a Honza sami, pracují denně od 10 do 19 hodin. Musí mít trvale připravený dostatek ingrediencí, ze kterých jídlo připravují přímo před svými zákazníky. Matyáš je společenský, má rád kolem sebe lidi, vtipkuje, a pokud ho zrovna nikdo nerozčílí, mívá dobrou náladu. Umí si práci zorganizovat, jeho silnou stránkou ale není trpělivost a vytrvalost. Honza je oproti kamarádovi tichý a nesmělý. Pokud dojde k nějakému konfliktu, je to Honza, kdo se nenechá vyvést z míry a řeší situaci s klidnou hlavou. Má rád klid, pracuje svým tempem, pečlivě a s neuvěřitelnou výdrží. Navzájem se dobře doplňují. Zákazníci oceňují, že se u nich vždycky dobře najedí. Matyáš si navíc pravidelné návštěvníky pamatuje, prohodí s nimi pár vět, přidá vtip a všichni se cítí příjemně.

- a) Co mohlo kamarády vést k tomu, aby začali společně podnikat?
- b) Které věci museli při rozhodování vzít v úvahu?
- c) Který z kamarádů se projevuje jako extrovert? Uveďte příklady takového chování.
- d) Který z kamarádů se projevuje jako introvert? Uveďte příklady takového chování.
- e) Vyber z textu pro Matyáše i pro Honzu ty charakteristiky, které vypovídají o stabilním nebo labilním prožívání emocí.
- f) Zkus posoudit, které osobnostní charakteristiky by mohly úspěch podnikání komplikovat?
- g) Jaké obtíže bude muset každý vzhledem ke své osobnosti překonávat?
- h) Jaký postup pro zvládání obtíží bys jim poradil?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák samostatně určí osobnostní charakteristiky, které vypovídají o temperamentu. Posoudí výhody a rizika určitých temperamentových charakteristik a porovná s požadavky vybraných profesí. Identifikuje složky vlastní motivace k výkonu žádoucího povolání. Posoudí vlastní temperamentové charakteristiky a porovná je s požadavky této profese.

1. Napiš 4 typické projevy chování extroverta.
2. Napiš 4 typické projevy chování introverta.
3. Uveď příklad profese, kde může být výhodou být extrovertem. Vysvětli, v čem tuto výhodu vidíš.
4. Vyber ze seznamu uvedených profesí ty, pro které je bezpodmínečným předpokladem citová stabilita a racionální (uvážlivé) rozhodování.
 - voják, hudebník, policistka, moderátor, programátorka, herečka, záchranář, prodavačka, chirurg, tanečnice, řidič autobusu.
 - Které další příklady profesí tě napadají?
5. Z uvedeného seznamu profesí vyber ty, u kterých je předností zvýšená citlivost spolu s intenzivním prožíváním emocí.
6. Která profese tě do budoucna láká?

7. Které osobnostní charakteristiky na stupnici mezi extroverzí a introverzí by mohly být pro tebe při výkonu této profese výhodou?
8. Které charakteristiky na stupnici mezi emoční stabilitou (mírné intenzity emocí) a emoční labilitou (vyšší intenzity prožívání emocí) by mohly být pro tebe výhodou?
9. Které další předpoklady a vlohy jsou pro tuto profesi potřebné?
10. Které vlastnosti by mohly být překážkou? Jak byste mohli tyto překážky překonávat?

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Výstup VO-9-2-01 má zejména na optimální a excelentní úrovni úzké vazby k dalším výstupům, a to:

- *VO-9-2-03 Žák rozpoznává projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání; VO-9-2-04 Žák popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru.*

Minimální úroveň

Na minimální úrovni jsou osobnostní charakteristiky uvedeny v modelové situaci. Úkolem žáků je podle zadaných úkolů přiřadit tyto charakteristiky k pólům škály extroverze–introverze a přiřadit temperamentový typ účastníkům situace. Žáci hledají v popisu jejich chování projevy emoční stability a lability a odvozují z nich možné problémy v dané situaci. V textu modelové situace si mohou žáci tyto projevy pro přehlednost barevně vyznačovat. Z vlastní zkušenosti žáci odvodí složky motivace účastníků modelové situace. Pokud je to potřeba, žáci mohou pracovat s popisem jednotlivých typů temperamentu.

Optimální úroveň

Na optimální úrovni žák vyhledává osobnostní charakteristiky účastníků situace a porovnává je s požadavky na výkon profese. Rozpozná osobnostní charakteristiky, které vypovídají o temperamentu aktérů. Identifikuje problémy, které by vzhledem k osobnosti účastníků mohly nastat, a navrhuje samostatně postup jejich zvládnutí. U otázek a) a b) je potřeba směřovat diskusi k motivaci chlapců a k jejich rozhodování (zda mají pro tuto práci předpoklady) spíše než k ekonomickým hlediskům. V otázkách g) a h) mohou žáci využít vlastní zkušenosti s překonáváním obtíží. Na závěr je možné shrnout „rady“ pro cestu k úspěchu.

Excelentní úroveň

Žák uvádí osobnostní charakteristiky, které vypovídají o temperamentu, samostatně, bez opory modelové situace. Na příkladu vybraných profesí posoudí výhody a rizika určitých temperamentových charakteristik. Je schopen uvažovat a vyjadřovat se o své motivaci a o vlastních osobnostních předpokladech pro výkon profese, která jej láká. Před úkolem 6 je možné cíleně se věnovat s žáky rozpoznávání jejich vlastních osobnostních charakteristik. I v dalších otázkách bude výhodou, pokud si žáci například s pomocí Eysenckova schématu pokusí přiřadit svou osobnost k určitému typu.

DOPORUČENÉ ZDROJE

JEŘÁBKOVÁ, S., SRBOVÁ, K. *Poznáváme svou osobnost: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Sebepoznání a sebezpečí: lekce 2.1.* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2015-09-01]. Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/2_1.pdf

Kruh: Typologie temperamentu In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2015-09-01]. Dostupné pod licencí Creative Commons na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kruh_typologie_temperamentu.png

VO-9-2-02 ŽÁK POSODÍ VLIV OSOBNOSTNÍCH VLASTNOSTÍ NA DOSAHOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍCH I SPOLEČNÝCH CÍLŮ, OBJASNÍ VÝZNAM VŮLE PŘI DOSAHOVÁNÍ CÍLŮ A PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽEK

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák roztrídí vlastnosti, nalezne ty, které napomáhají dosáhnout cíle, a odliší je od těch, které k cíli většinou nevedou.

1. Každý z nás si občas stanoví nějaké cíle, kterých chce dosáhnout. Které z následujících vlastností ti mohou pomoci cíle dosáhnout?
 - a) cílevědomost
 - b) vytrvalost
 - c) nedočkavost
 - d) pohodlnost
 - e) zbrkllost
 - f) obětavost
 - g) lehkovážnost
 - h) neuváženost
 - i) dochvilnost
 - j) odpovědnost
 - k) lenost
 - l) smysl pro povinnost
 - m) unáhlenost
 - n) pracovitost
2. Vzpomeň si na konkrétní cíl, který se ti podařilo splnit. Které vlastnosti tvé osobnosti ti při jeho plnění pomohly?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na příkladu objasní podstatu pevné vůle, to, proč je vůle důležitá při dosahování cílů a překonávání překážek, aktivně projeví své myšlenky.

O Petrovi víme, že má silnou vůli. Jirka je známý tím, že má vůli slabou. Oba dostanou shodný úkol – chodit měsíc pravidelně běhat a posilovat svoji tělesnou zdatnost. Jejich současná fyzická kondice je na přibližně stejné úrovni.

1. Odpověz na následující otázky:
 - a) Jak bude pravděpodobně vypadat průběh daného úkolu u Petra a jak u Jirky?
 - b) Které překážky se mohou u každého z nich objevit?

- c) Co jim může pomoci?
 - d) Které vlastnosti předpokládáme u silné/slabé vůle?
 - e) Co máme často s lidmi, kteří mají silnou/slabou vůli, spojené?
 - f) Co můžete Jirkovi a co můžete Petrovi doporučit či poradit?
2. Vytvoř krátký, konkrétní text – jeden pro Jirku a jeden pro Petra. Návrhy a doporučení pro Petra a Jirku napiš na papír – každý zvlášť. Se spolužáky tyto návrhy v rámci rozhovorů (diskusní pavučina) prodebatuj, porovnej vhodnost navrhovaných řešení v různých dvojicích. Návrhy po skončení rozhovorů pověš na tabuli. Když mají vyvěšené své návrhy všichni spolužáci, označ 3 nejvhodnější návrhy pro Jirku a 3 pro Petra. Na závěr shrň, co je pro nejčastěji označované návrhy typické, co je spojuje.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák aktivně řeší problémovou situaci týkající se vůle a sleduje vůli a volní proces v širších souvislostech.

Bernard je kluk tvého věku. Příští léto má jet do Portugalska úplně sám za svými vzdálenými příbuznými, kteří hovoří pouze portugalsky. On sám je v portugalštině naprostý začátečník.

1. Pomoz mu vytvořit text, jehož obsahem by byl rozpracovaný plán, pomocí kterého příští prázdniny v Portugalsku jazykově zvládne. Při své práci zvaž možné komunikativní situace, do kterých se může dostat, místa, která může navštívit (např. letiště, restaurace, ...). Zkus vymyslet, kdo vše mu může v jeho úsilí pomoci, které možnosti se v dnešní digitální globalizované době nabízejí. Přemýšlej kreativně, zvaž různé alternativy, které se dnes nabízejí. Plán tedy bude obsahovat nejen časový harmonogram, ale i kroky jednotlivých činností, osoby, které mu mohou pomoci apod.
2. Potřebuješ-li dodatečné informace, zformuluj své otázky a polož je svému učiteli. Zároveň vždy vhodně argumentuj – proč potřebuješ právě tyto informace, proč jsou pro tebe stěžejní.
3. Využít můžeš i konzultace se svými učiteli jazyků – pro získání informací ohledně jazykové úrovně (náročnosti gramatiky, rozsahu slovní zásoby apod.).

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni pouze rozpozná základní pojmy týkající se tématu, roztřídí je. Uvede své konkrétní vlastnosti, nepoužívá náročnější myšlenkové operace. Z výuky vyplynulo, že je třeba případně korigovat odpovědi, které tvrdí, že k cíli je možné se dobrat, i když je člověk líný apod. Dobré je upozornit žáky na to, že odpovědi si mohou pouze psát, nemusí je sdělovat nahlas. Úloha není náročná na přípravu. Důležité je zvládnout případné kontroverzní odpovědi, viz výše. Úlohu lze navázat na další očekávané výstupy celku Člověk jako jedinec. První úkol lze rozšířit otázkou: Které vlastnosti nám většinou k cíli nepomohou. Druhý úkol navazuje na první, žák může použít i slova z prvního úkolu.

Správné řešení: *Cílevědomost, vytrvalost, obětavost, dochvilnost, odpovědnost, smysl pro povinnost, pracovitost.*

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace: navrhuje konkrétní řešení, plánuje kroky k dosažení cílů, předvídá možné překážky. Pokud je téma dobře uvedeno, žáci rádi dávají „rady“ druhým, vycházejí přitom často z vlastních zkušeností. Zároveň často rádi mezi sebou srovnávají své odpovědi, hovoří o tom, co vymysleli. Je dobré, když mají žáci s formátem diskusní pavučiny zkušenosti, jsou zvyklí si naslouchat, formulovat své myšlenky. Důležitá je i určitá ochota žáků diskutovat vzájemně na konkrétní téma. Při diskusní pavučině může být ve třídě, která není zvyklá hovořit tlumeně, větší hluk. Pokud si žáci na tento typ práce zvyknou, je efektivita hodinu od hodiny vyšší a vyšší.

Diskusní pavučina: Ve zjednodušené formě chodí žáci po třídě, při potkávání vytvoří dvojici, představí si svoje argumenty navzájem, vysvětlí své stanovisko, nápady. Takto se ve dvojici vystřídají s několika svými spolužáky. Diskusní pavučina existuje i v komplexnější verzi – viz odkaz v doporučených zdrojích.

Excelentní úroveň

Žák na této úrovni sleduje jevy a procesy v širších souvislostech, formuluje argumenty. Žák aktivně řeší problémovou situaci, klade otázky a formuluje své argumenty. Dobré je mít předem připravené odpovědi na možné žákovské otázky. Po zadání je vhodné dát žákům cca 5 minut na to, aby si situaci promysleli a zformulovali případné otázky. Poté žák celé třídě nahlas odpoví (dle vlastní fantazie uvede dodatečné informace). Na formulaci i směřování dodatečných otázek se ukazuje, zda žák vidí celou situaci komplexně a uvědomuje si možné eventuality, které při pobytu mohou nastat. Po této části následuje doba pro samostatnou práci žáků (případně lze práci zadat do dvojice/čtveřice). Je efektivní nechat udělat žáky úvodní brainstorming ve vyučovací hodině a samotnou realizaci plánu nechat žákům coby domácí projekt. Na úvod je záměrně uvedeno relativně málo informací. Žák sám by měl přemýšlet v co nejširších souvislostech, přistupovat k úkolu tvořivě, ale zároveň zvážit situaci co nejplastičtěji, využít dostupné kvalitní zdroje.

Případně lze z hlediska učiva navázat vybranou typologií osobnosti – např. Eysenckovo typologické schéma. Je dobré, pokud úloha navazuje na téma vůle, vlastnosti osobnosti. Případně lze úlohu naopak zadat jako motivační, která žáky k obecnému dovede. Odkaz na Eysenckovo schéma je uveden v doporučených zdrojích – Temperament a Člověk jako osobnost. Jazyková úroveň u úlohy na excelentní úrovni je v souladu se *Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky*.

DOPORUČENÉ ZDROJE

STARÁ, J. Diskusní pavučina. *Metodický portál: Články* [online]. 6. 4. 2011 [cit. 2015-06-28]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/D/Diskusni_metoda
ŠIL, P., KAROLOVÁ, J. *Člověk jako osobnost*. Vyd. 2. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2007.
Temperament [online]. [cit. 2015-06-27]. Dostupné pod licencí Creative Commons na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kruh_typologie_temperamentu.png

VO-9-2-03 ŽÁK ROZPOZNÁVÁ PROJEVY ZÁPORNÝCH CHARAKTEROVÝCH VLASTNOSTÍ U SEBE I U DRUHÝCH LIDÍ, KRITICKY HODNOTÍ A VHODNĚ KORIGUJE SVÉ CHOVÁNÍ A JEDNÁNÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozpozná projevy záporných charakterových vlastností u druhých lidí i u sebe, kriticky je hodnotí, vhodně koriguje své chování a jednání.

1. Přiřaď k sobě správně vlastnost a její charakteristiku.

<i>s nikým se nerozdělí</i>	<i>lakomý</i>
<i>neříká pravdu</i>	<i>ulhaný</i>
<i>nemyslí na druhé</i>	<i>sobecký</i>
<i>nedokáže uznat chybu</i>	<i>neústupný</i>
<i>nezná slitování</i>	<i>nemilosrdný</i>
<i>týrá zvířata</i>	<i>krutý</i>
<i>nemyslí na následky</i>	<i>lehkomyšlný</i>
<i>hned se urazí</i>	<i>urážlivý</i>
<i>chce se druhým zavděčit</i>	<i>podlézavý</i>
<i>chová se povýšeně</i>	<i>arogantní</i>
<i>nemá odvalu</i>	<i>zbabělý</i>

Pokud tě u některých vlastností napadnou synonyma, dopiš je k danému slovu.

2. Přečti si následující text.

Aneta je dívka tvého věku. Bydlí v sousedním městě, kde bohužel nemá mnoho kamarádů, s nikým si příliš nepovídá, myslí si, že ostatní jsou pod její úroveň. V rozhovorech si opakovaně stojí na svém, nebere ohled na názory druhých. Když se jí něco nedaří, je dost podrážděná, přiznat chybu je pro ni dost náročné, skoro až nad její síly. Její spolužačka Dora je na ni našťvaná, protože jí minulý týden ukradla nápad týkající se školního projektu. Aneta nejčastěji sedí sama, hraje si s mobilem. Doma občas pomáhá s úklidem, ale rodiče se jí musí téměř doprošovat. Dobře vychází se svojí mladší sestrou, které radí s úkoly do školy.

Podtrhni v textu příklady negativních charakterových vlastností.

Na základě svých vlastních životních zkušeností napiš Anetě dopis/e-mail, který by jí mohl pomoci s jejími zápornými vlastnostmi pracovat. (Co by mohla změnit, co se osvědčilo tobě, ...)

3. Přemýšlej nad svými vlastnostmi. Které negativní vlastnosti by mohl někdo přiřadit i tobě? Připiš si vždy vlastnost a situaci, ve které byla vlastnost dobře rozeznatelná. Inspirovat se můžeš příkladem uvedeným v tabulce.

Negativní charakterová vlastnost	Situace z tvého života
<i>Lakomost</i>	<i>Nedal jsem spolužákovi ochutnat koláč.</i>

Navrhni alespoň u poloviny svých příkladů, co bys mohl udělat v daných situacích v rámci svých možností jinak.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák charakterizuje základní pojmy, porovná je. Navrhuje změnu vlastního chování a jednání v souvislosti s negativními charakterovými vlastnostmi.

1. Zapiš si záporné charakterové vlastnosti, které tě napadnou – min. 10 vlastností. Vlastnosti se mohou, ale nemusejí týkat přímo tebe.
2. Ke každé vlastnosti napiš její stručnou charakteristiku a to, jak může člověku daná vlastnost zkomplikovat život.

Záporná vlastnost	Její charakteristika	Možná komplikace v životě

Co mají záporné charakterové vlastnosti společného?

Vztáhni zadání i k sobě – nakolik se záporné vlastnosti promítají do tvého života? Jak konkrétně?

Co jsi již udělal pro to, aby nepříjemné situace nenastávaly (případně se zmírnily jejich následky)?

Co můžeš udělat?

3. Vytvoř s max. 2 spolužáky skupinu. Ve skupině připrav scénku, v níž se objeví určitá negativní vlastnost. Zároveň připrav i druhou scénku, ve které bude záporná vlastnost zkorigována, takže život danému jedinci nezkomplikuje, oboje se bez potíží.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák aktivně navrhuje postup pro řešení problémové situace (v rámci přípravy scénky), aktivně pracuje na svém rozvoji, reflektuje svůj pokrok.

1. Sepiš min. 10 českých přísloví, která se vztahují k negativním charakterovým vlastnostem. Ve skupině na motivy českých přísloví připrav krátké edukativní scénky pro mladší spolužáky. Vyznění scének bude směřovat ke kritickému zhodnocení vlastností a k jejich korigování.
2. Vzpomeň si na uplynulý týden a pokus se sepsat zpětně deníkové záznamy, které se týkají tvých záporných charakterových vlastností – stručně popiš situaci a doplň k ní zápornou vlastnost, která se v rámci ní objevila. Navrhni postup, který má minimalizovat výskyt záporných vlastností ve tvém chování a jednání. Po týdnu písemně, formou volného psaní reflektuj svůj pokrok.
3. Vytvoř se spolužákem dvojici. Vzájemně se informujte o výsledcích úlohy 2. Zkuste si zahrát na kouče – podporujte se vzájemně v hledání individuálního řešení – korigování vybraných negativních charakterových vlastností. Z každého setkání si zapisujte poznámky – co se daří, co navrhujete do budoucna apod. Po cca 3 týdnech svoji činnost společně reflektujte.
4. Napiš vyprávění či fejeton o min. 250 slovech, v němž bude hrát výraznou roli nějaká negativní vlastnost, kterou však hrdina dokáže zkorigovat.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni rozpozná záporné charakterové vlastnosti a jejich příklady v zadání úloh i ve svém životě, nepoužívá náročnější myšlenkové operace. Při řešení žák využívá především dané příklady.

Téma je pro žáky mnohdy citlivé, je třeba tedy pracovat s tématem ohleduplně. Dobré je upozornit žáky na to, že sdělování jejich odpovědí je dobrovolné apod. a bedlivě sledovat případnou změnu v chování či jednání žáků. Ne každý je ochoten o sobě hovořit otevřeně, v každém případě je důležité žákovi vysvětlit, že sebereflexe a sebepoznání k životu patří a mají v něm své nezastupitelné místo. Bezpečné prostředí a dodržení principu soukromí je však prioritou. Při samotné výuce je třeba pohlídat atmosféru ve třídě i z jiného důvodu – je třeba zabránit též tomu, aby se žáci předháněli v soupisu svých negativních vlastností. Dobré je klást důraz na možné předcházení problémům, které jsou se zápornými vlastnostmi spjaty – vést žáky k tomu, aby přemýšleli, jak korigovat zmíněné vlastnosti. Úkol není náročný na přípravu. Při práci s charakterovými vlastnostmi žáka lze využít materiály k osobnostní a sociální výchově – např. sdružení Odyssea – <http://www.odyssea.cz/index.php>. Na jejich stránkách jsou k dispozici i metodické příručky. Cenným materiálem jsou i publikace obsahující jiné sociálně psychologické hry – např. Hry do kapsy I. – X. (knih již vyšlo několik, autory jsou většinou Soňa Hermochová a Jan Neuman, existují v klasické i elektronické podobě), případně lze využít výběr her z deseti dílů (Nejlepší hry do kapsy). Při výuce často žáky napadá větší množství synonym – cvičení lze tedy využít i jako hru se synonymy. Při ověřování žákům

žádný z úkolů nečinil potíže, uvítali variabilitu úkolů, zaujala je především práce s vlastními příklady v závěru.

Úloha má úzkou vazbu na očekávané výstupy VO-9-2-01, VO-9-02-02 a VO-9-02-04.

Možné řešení úlohy 1:

s nikým se nerozdělí	lakomý
neříká pravdu	ulhaný
nemyslí na druhé	sobecký
nedokáže uznat chybu	neústupný
nezná slitování	nemilosrdný
týrá zvířata	krutý
nemyslí na následky	lehkomyšlný
hned se urazí	urážlivý
chce se druhým zavděčit	podlézavý
chová se povýšeně	arogantní
nemá odvalu	zbabělý

Možné řešení úlohy 2: části textu, v nichž se objevují záporné vlastnosti, jsou vyznačeny tučně.

*Aneta je dívka tvého věku. Bydlí v sousedním městě, kde bohužel nemá mnoho kamarádů, s nikým si příliš nepovídá, **myslí si, že ostatní jsou pod její úroveň.** V rozhovorech si opakovaně stojí na svém, **nebere ohled na názory druhých.** Když se jí něco nedaří, je **dost podrážděná, přiznat chybu je pro ni dost náročné, skoro až nad její síly.** Její spolužačka Dora je na ni našťvaná, protože jí minulý týden **ukradla nápad** týkající se školního projektu. Aneta nejčastěji sedí sama, hraje si s mobilem. Doma občas pomáhá s úklidem, ale rodiče se jí **musí téměř doprošovat.** Dobře vychází se svoji mladší sestrou, které radí s úkoly do školy.*

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace, plánuje kroky k dosažení osobních cílů, předvídá možné překážky, rozvíjí svou osobnost.

Úloha 1 může být obměněna tím, že žáci hledají negativní vlastnosti filmových či literárních hrdinů nebo lidí, s nimiž se setkávají. Možným rizikem je, že se žáci rozhodnou hledat záporné vlastnosti i u svých vyučujících. Na toto je třeba při zadávání úkolu myslet. Někdy mohou žáci sami v dané chvíli i bez zmínění této skupiny (lidé, s nimiž se setkávají) uvádět právě učitele. Vyučující by na tuto variantu měl být připraven a vhodně reagovat. Při ověřování bylo třeba pomoci některým žákům se slovní formulací v druhé úloze. Scénky v úloze 3 byly mezi žáky oblíbenou aktivitou, opět se projevilo, že prvky dramatické výchovy mají ve výuce své místo.

Excelentní úroveň

Žák je aktivní a tvořivý, plánuje a především reflektuje svůj pokrok. Scénky z úlohy 1 lze seřadit například do pásma, s nímž lze navštívit i žáky nižších ročníků, mateřské školy apod. Volné psaní z úlohy 2 se hodí jak pro rozvoj čtenářské gramotnosti, tak pro rozvoj osobnostní a sociální. Článek z úlohy 4 lze využít např. do školního sborníku či časopisu. Pokud je zde možnost, nabízí se i využití tématu nejen v rámci dramatické výchovy či slohu, ale též výchovy výtvarné. Po předchozí domluvě byly scénky v průběhu ověřování sehrány mladším žákům, starší žáci s mladšími následně s drobnou pomocí učitele diskutovali o jejich smyslu, vyznění. Při dlouhodobé práci s deníky (úloha druhá) je vidět konkrétní posun žáka nejen v daných činnostech, ale i v jeho schopnosti kvalitně dávat sám sobě zpětnou vazbu. Při hře na kouče žáci zjistili, jak těžké je pro nezkušené a nemotivované osoby dané role zvládnout.

Příklady českých přísloví:

Lež má krátké nohy.

Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.

Bez práce nejsou koláče.

Dvakrát měř, jednou řež.

Pro korunu by si nechal koleno vrtat.

CITACE

HERMOCHOVÁ, S. *Hry do kapsy I*. Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy II*. Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy III*. Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy IV*. Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy V*. Praha: Portál, 2004.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy VI*. Praha: Portál, 2004.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Nejlepší hry do kapsy*. Praha: Portál, 2014.

NEUMAN, J., ZAPLETAL, M. *Hry do kapsy X*. Praha: Portál, 2006.

DOPORUČENÉ ZDROJE

HUBLOVÁ, P. Pětílístek. *Metodický portál* [online] 15. 5. 2014 [cit. 2016-07-16]. Dostupné z WWW:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/P/P%C4%9Btil%C3%ADstek

KOVAŘÍKOVÁ, L. Volné psaní. *Metodický portál* [online] 4. 2. 2014 [cit. 2016-08-20]. Dostupné z WWW:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/Voln%C3%A9_psan%C3%AD?highlight=voln%C3%A9+psan%C3%AD

Odyssey [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné z WWW: <http://www.odyssea.cz/index.php>

VO-9-2-04 ŽÁK POPIŠE, JAK LZE USMĚRŇOVAT A KULTIVOVAT CHARAKTEROVÉ A VOLNÍ VLASTNOSTI, ROZVÍJET OSOBNÍ PŘEDNOSTI, PŘEKONÁVAT OSOBNÍ NEDOSTATKY A PĚSTOVAT ZDRAVOU SEBEDŮVĚRU

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák nalézá v modelové situaci motivy pro rozhodování. Na základě osobnostních charakteristik identifikuje potenciální problémy a předpoklady jejich překonání. Navrhuje postup řešení vybraného problému.

1. Přečti si následující text a vypracuj úkoly pod ním.

Davidovi je 13 let, rád čte dobrodružné příběhy a představuje si, co všechno by chtěl zažít. Ve skutečném životě ale moc podnikavý není, je spíš nerozhodný a nevěří si. U žádného sportu zatím nevydržel, nic jej nebavilo tak, aby mu to stálo za námahu. Většinu volného času tráví doma, má rád své pohodlí. David je spíš uzavřený, ostýchavý, ale ve třídě si dobře rozumí s Ondrou a Martinem. Jako kamarád je dobrosrdečný a spolehlivý. Ondra a Martin jsou skauti a mají zkušenosti s výpravami do přírody. Na jaře Davidovi nabídli, jestli nechce jet s jejich oddílem na pět dní na letní přechod Šumavy. Vše potřebné si ponесou s sebou, spát budou ve stanu na vyhrazených nocovištích, vařit si budou také sami. Měli by se spolu domluvit, jaké potraviny kdo ponесе, o stan se budou střídat. Plánují denně ujít asi 15 km, váha batohu bývá kolem 13 kg. Rodiče Davidovi slíbili, že ho na cestu vybaví, ale chtějí, aby si vše dobře rozmyslel.

- a) Ve dvojici doplňte tabulku kladů a záporů, nad kterými může David uvažovat, když se rozhoduje, zda se cesty zúčastní.

Letní přechod Šumavy	
DŮVODY PRO (KLADY)	DŮVODY PROTI (ZÁPORY)

2. Vypiš Davidovy vlastnosti, o kterých se píše v textu. Podtrhni vlastnosti, které mu budou na výpravě pomáhat, a zakroužkuj ty, které mohou přinášet problémy.
3. Vyber si jednu ze situací, které by mohly nastat, a objasni, o co v situaci jde a proč k této situaci došlo.
- a) *David nese stan, jeho batoh je příliš těžký, už nemůže.*
- b) *V noci je Davidovi zima, budí se a ráno je nevyspalý.*
- c) *Davidova ne baví pořád chodit, má zlost a dráždí ho dobrá nálada ostatních.*
4. Ve dvojicích si představte svůj pohled na situace a společně odpovězte na níže uvedené otázky.
- a) Kdo má situaci řešit?
- b) Co může Davidovi pomoci?
- c) Jak by se dalo této situaci předejít?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák nalézá v modelové situaci motivy pro rozhodování a samostatně je formuluje v motivačním dopise. Identifikuje osobnostní charakteristiky, které mohou při zvládnutí situací působit problémy, a navrhuje plán preventivních opatření. Zvažuje alternativy výsledku plánované akce, jejich dopady na sebedůvěru a nalézá možnosti zpracování pozitivních i negativních zkušeností.

1. Přečti si následující text a vypracuj úkoly pod ním.

Davidovi je 13 let, rád čte dobrodružné příběhy a představuje si, co všechno by chtěl zažít. Ve skutečném životě ale moc podnikavý není, je spíš nerozhodný a nevěří si. U žádného sportu zatím nevydržel, nic jej nebavilo tak, aby mu to stálo za námahu. Většinu volného času tráví doma, má rád své pohodlí. David je spíš uzavřený, ostýchavý, ale ve třídě si dobře rozumí s Ondrou a Martinem. Jako kamarád je dobrosrdečný a spolehlivý. Ondra a Martin jsou skauti a mají zkušenosti s výpravami do přírody. Na jaře Davidovi nabídl, jestli nechce jet s jejich oddílem na pět dní na letní přechod Šumavy. Vše potřebné si ponese s sebou, spát budou ve stanu na vyhrazených nocovištích, vařit si budou také sami. Měli by se spolu domluvit, jaké potraviny kdo ponese, o stan se budou střídat. Plánují denně ujít asi 15 km, váha batohu bývá kolem 13 kg. Vedoucí skautského oddílu chce Davida před výpravou poznat, požádal jej proto, aby mu v e-mailu napsal, proč chce na akci jet.

- a) Představ si, že jsi na Davidově místě. Podle toho, co o Davidovi víš, napiš Davidovým jménem e-mail vedoucímu skautského oddílu, ve kterém zdůvodníš, proč se chce David výpravy zúčastnit.
2. Ve dvojicích uveďte pod sebe, do sloupce, které osobní nedostatky bude muset David překonávat, pokud cestu podnikne.
 - a) Ke každému z nich navrhnete, jak by se David mohl na překonávání obtíží připravit, případně jak je trénovat.
 - b) Napište, které užitečné vlastnosti by touto přípravou rozvíjel?
 - c) Ve čtveřicích porovnejte své návrhy a vyberte 3 nejdůležitější doporučení pro přípravu na cestu.
3. Ve čtveřicích navrhnete 4 možnosti, jak by mohla skautská akce pro Davida dopadnout.
 - a) Vyberte si každý jednu možnost a zvažte, zda a případně jaký přínos by mohla pro Davida mít.
 - b) Zhodnoť, jaký dopad by vybraný konec akce měl na Davidovu sebedůvěru?
4. Porovnejte ve čtveřicích svá hodnocení a zvažte, zda byste chtěli ještě doplnit něco k doporučením před výpravou.
5. Odpovězte si samostatně na otázky:

Kdybys jel/a na podobnou cestu ty, s čím bys měl/a problém?
Jaké dobrodružství bys ty rád zažil/a? Co pro to můžeš udělat?
Pokud chceš, poděl se o své odpovědi se spolužákem.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák v modelové situaci identifikuje motivy při rozhodování. Identifikuje problémové charakteristiky osobnosti a navrhne program přípravy pro zvládnání problémů a výzev. Zhodnotí vlastní motivaci a ochotu usilovat o vlastní rozvoj. Posoudí, jak mohou očekávání ovlivnit výsledek. Navrhne možnosti využití pozitivních i negativních zkušeností.

1. Přečti si následující text a odpověz na otázky pod ním.

Davidovi je 13 let, rád čte dobrodružné příběhy a představuje si, co všechno by chtěl zažít. Ve skutečném životě ale moc podnikavý není, je spíš nerozhodný a nevěří si. U žádného sportu zatím nevydržel, nic jej nebavilo tak, aby mu to stálo za námahu. Většinu volného času tráví doma, má rád své pohodlí. David je spíš uzavřený, ostýchavý, ale ve třídě si dobře rozumí s Ondrou a Martinem. Jako kamarád je dobrosrdečný a spolehlivý. Ondra a Martin jsou skauti a mají zkušenosti s výpravami do přírody. Na jaře Davidovi nabídli, jestli nechce jet s jejich oddílem na pět dní na letní přechod Šumavy. Vše potřebné si ponese s sebou, spát budou ve stanu na vyhrazených nocovištích, vařit si budou také sami. Měli by se spolu domluvit, jaké potraviny kdo ponese, o stan se budou střídat. Plánují denně ujít asi 15 km, váha batohu bývá kolem 13 kg. Rodiče Davidovi slíbili, že ho na cestu vybaví, ale chtějí, aby si vše dobře rozmyslel.

- a) Napiš, co Davida motivuje k tomu, aby na výpravu jel?

2. Ve dvojici zpracujte SWOT analýzu účasti Davida na přechodu Šumavy.

SWOT	POMÁHAJÍ PŘI DOSAŽENÍ CÍLE	OHROŽUJÍ DOSAŽENÍ CÍLE
VLASTNOSTI OSOBNOSTI	SILNÉ STRÁNKY (STRENGTHS) <ul style="list-style-type: none">•••••	SLABÉ STRÁNKY (WEAKNESSES) <ul style="list-style-type: none">•••••
VNĚJŠÍ PODMÍNKY	PŘÍLEŽITOSTI (OPPORTUNITIES) <ul style="list-style-type: none">•••••	HROZBY (THREATS) <ul style="list-style-type: none">•••••

3. Zpracujte ve dvojici následující úkoly:

- a) Jeden popíše, jak si bude David představovat 1 den výpravy, pokud si věří, že vše zvládne. Druhý popíše, jak si bude představovat 1 den výpravy, pokud má obavy, zda to zvládne.

- b) Porovnejte si vzájemně popis dne a posuďte, jak mohou očekávání průběh a Davidovo prožívání akce ovlivnit.
- c) Z čeho Davidova očekávání vycházejí?
- 4. Samostatně na základě údajů ve SWOT analýze navrhni měsíční program přípravy tak, aby David mohl mít větší sebedůvěru.
 - a) Zhodnoť, které body přípravy by tobě dělaly problémy a které by pro tebe nebyly těžké.
 - b) Porovnejte své návrhy ve dvojici a prodiskutujte, jakou motivaci byste potřebovali vy, abyste byli ochotní se na nějakou akci takto připravovat.
- 5. Ve dvojici vymyslete co nejvíce zkušeností, které David může během výpravy získat. Vyberte 2 pozitivní a 2 negativní zkušenosti a navrhnete, jak je může využít v budoucnosti.
- 6. Odpovězte si samostatně na otázky:
 - Kdybys jel/a na podobnou cestu ty, s čím bys měl/a problém?
 - Které vlastnosti bys využil/a, které by ti cestu komplikovaly?
 - Jaké dobrodružství bys rád zažil/a? Co pro to můžeš udělat?
 - Pokud chceš, poděl se o své odpovědi se spolužákem.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Úloha a komentář mají úzkou vazbu na očekávané výstupy VO-9-2-03 a VO-9-2-02.

Minimální úroveň

Na minimální úrovni úloha vyžaduje na základě práce s textem porozumění motivaci, vyvození osobních charakteristik aktéra situace a jejich porovnání s nároky situace. Žák má porovnat motivy, které vybízejí cestu podniknout, s obtížemi, které bude muset překonat. Považujeme za důležité, aby žák vzal v úvahu takové možnosti, jako je strach z fyzické náročnosti, nejistotu, jak bude zvládat nepohodlí, zda se o sebe dokáže postarat. Doporučujeme i další otázky: proč vůbec podstupovat námahu a nepohodlí, co může taková zkušenost přinést.

Žák se má dále zaměřit na konkrétní náročnou situaci a na základě vlastních zkušeností a očekávání předvídat možné obtíže a navrhnout způsoby jejich zvládnutí. Za náročné situace považujeme například: únavu, obtíže při balení, stavění stanu, vaření, nepohodlí při špatném počasí, neshody s ostatními, zklamání z náročnosti nebo z celodenního programu, nudu při chůzi... Žák by měl zejména hledat způsoby, jak předcházet problémům: například tréninkem fyzické zdatnosti, nácvikem potřebných úkonů, plánováním společně s kamarády, bližším seznámením s ostatními účastníky.

V případě výskytu jmen z modelové situace by bylo vhodné jména v textu situace změnit. Žáci si ještě před seznámením s příběhem načrtli do sešitu tabulku 1a. Pracovali samostatně s textem situace. Úkoly 2–4 byly stejně jako úvodní text nakopírovány.

Optimální úroveň

Žák z textu získává základní informace o motivaci, v motivačním e-mailu má pak samostatně formulovat a zdůvodňovat své rozhodnutí. Na základě osobnostních charakteristik v textu žák určuje vlastnosti a rysy, které by mohly v zátěžových situacích přinášet problémy. Učí se tak předvídat a navrhnout možná řešení

dříve, než k problémům skutečně dojde. K potenciálním problémům nalézá opatření, která by jim měla předcházet, sestavuje plán rozvoje osobnosti a propojuje jej s charakteristikami z modelové situace. V závěru žáci hledají alternativy průběhu plánované akce a u každé z nich domýšlejí její dopady. Své úvahy a návrhy diskutují ve dvojicích a čtveřicích, sdílejí své názory, porovnávají různé pohledy a hledají optimální návrhy zlepšení. Doporučujeme vnést do diskuse otázku, do jaké míry Davidovi hrozí riziko „ostudy“. Navrhujeme přemýšlet o kamarádství mezi chlapci, zda může kamarádům důvěřovat, že jej „podrží“, a o sebedůvěře, jestli si David dokáže přiznat hranice svých sil a případně zvládnout i neúspěch. Na závěr si má žák uvědomit hodnotu zkušeností s vlastními možnostmi a omezeními pro další osobní plány.

Doporučujeme práci v počítačové učebně. E-mail žáci posílali vyučující, dbali nejen na obsah, ale i na formální náležitosti e-mailu. Vzhledem k možnostem učebny pracovali ve dvojicích. Zadání zbývajících úkolů měli žáci nakopírované, s dostatečným místem pro odpovědi. Při diskusi – porovnání – ve čtveřicích vyučující zdůraznila, že je třeba, aby hovořil každý člen skupiny.

Excelentní úroveň

Úloha odborné pojmy jako motivace, sebedůvěra neopisuje, ale pracuje s nimi přímo. Formát SWOT analýzy napomáhá zpřehlednění a propojení dílčích otázek průběhu rozhodování do souvislostí s plánem seberozvoje.

Oproti předchozím úrovním se pracuje na excelentní úrovni s otázkou sebedůvěry a s očekáváními, které z ní vycházejí. Otázkami vede k promýšlení zpětného účinku očekávání na zvládnutí situací a poukazuje na možnost zvyšování sebedůvěry. Po stanovení programu rozvoje v modelové situaci se otázkou 4a a 4b obracíme na žáka samotného a vyzýváme jej k posouzení vlastní ochoty a uvědomění motivace usilovat o vlastní rozvoj. Na závěr si má žák uvědomit hodnotu zkušeností s přínosy a omezeními pro další osobní plány. Doporučujeme vnést do diskuse otázku přínosu zkušenosti s vlastním selháním a zhodnotit dopady různých zkušeností na sebedůvěru.

DOPORUČENÉ ZDROJE

LENCOVÁ, V. *SWOT analýza, kterou si zamilujete* [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW:

<http://www.performancevision.eu/wordpress/2015/04/19/swot-analyza-kerou-si-zamilujete/>

NEUMAN, J. *Řešíme problémy a přijímáme výzvy: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Řešení problémů a rozhodovací dovednosti: lekce 10.1* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2016-02-09].

Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/10_1.pdf

RUTOVÁ, N. *T-GRAF (vnitřní dialog a příprava k diskusi)* [online]. Praha: Respekt neboli, 2010-2013 [cit.

2016-02-09]. Dostupné z WWW: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/t-graf-vnitri-dialog-a-priprava-k-diskusi>

SWOT. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016

[cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/SWOT>

3.3 TEMATICKÝ OKRUH ČLOVĚK, STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ

VO-9-3-01 ŽÁK ROZLIŠUJE A POROVNÁVÁ RŮZNÉ FORMY VLASTNICTVÍ, VČETNĚ DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ, A ZPŮSOBY JEJICH OCHRANY, UVEDE PŘÍKLADY

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák pozná různé formy vlastnictví a vybere nevhodný způsob jejich ochrany.

1. Přečti si následující text a vypracuj úkoly pod ním.

Významný a úspěšný spisovatel pořídil pro rodinu moderně vybavenou vilu na krásném zděděném pozemku po babičce a zakoupil rodinný vůz. Značné finanční prostředky a vysoká životní úroveň jsou výsledkem jeho dědictví a pravidelného vydávání knih.

a) Přiřaď k jednotlivým formám vlastnictví příklady z textu.

hmotný majetek	
nehmotný majetek	
movitý majetek	
nemovitý majetek	
finanční majetek	

b) Vyber obrázek, který symbolizuje nepřiměřenou ochranu majetku.

i)

ii)

iii)

iv)

v)

c) Podtrhni v úvodním textu informace, jakými způsoby získal pan Novák majetek.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák určí formy majetku, navrhne způsoby jejich ochrany. Žák si uvědomí, že se vlastnické právo nevztahuje jen na hmotné věci, ale i na duševní vlastnictví.

1. Přečti si následující text a vypracuj úkoly pod ním.

Významný a úspěšný spisovatel pořídil pro rodinu moderně vybavenou vilu na krásném zděděném pozemku po babičce a zakoupil rodinný vůz. Značné finanční prostředky a vysoká životní úroveň jsou výsledkem jeho dědictví a pravidelného vydávání knih.

- a) Urči u příkladů v textu formy vlastnictví.
- b) Do tabulky uveď příklady majetku a vyjádři možnost jejich ochrany (můžeš vyjádřit slovy i obrázky, symboly, piktogramy).

PŘÍKLAD MAJETKU	MOŽNOST JEHO OCHRANY

- c) Vytvoř tříčlennou skupinu a na arch papíru nakresli příklad majetku a způsoby jeho ochrany.
- d) Uveď způsoby, kterými rodina v úvodním textu získala majetek.
- e) Vytvoř soupis majetku, který bys chtěl jednou vlastnit, a uveď způsoby, jak ho můžeš získat.

2. Vyber situace, kdy dochází k porušování autorských práv:

- a) *Matyáš převedl svoji oblíbenou knihu do elektronické podoby a umožnil její sdílení na webu.*
- b) *Pavel si koupil počítačový program a jeho kopii prodal kamarádovi.*
- c) *Tereza si koupila CD kapely a kopii dala kamarádce.*
- d) *Honza opsal referát z internetu.*

Uvádějte další příklady porušování duševního vlastnictví. Ve dvojicích hledejte argumenty, proč neporušovat duševní vlastnictví.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák interpretuje příklady základních pojmů. Aktivně řeší problémové situace, které vznikají v souvislosti s vlastnictvím.

1. Vytvoř prezentaci pro spolužáky na téma formy vlastnictví, způsoby jeho získání a možnosti jeho ochrany.
2. Vyhledej v tisku nebo na internetu články, které popisují porušení vlastnických práv.
 - a) Diskutuj ve dvojici o popsaném problému.
 - b) Připrav rady, jak bylo možné v tomto konkrétním případě porušení práv předejít.
3. Vytvoř informační leták na téma ochrana majetku. Materiál připrav pro jednu z těchto cílových skupin: mládež, senioři, rodiny s dětmi, zaměstnanci firmy. Leták můžeš připravit sám, nebo ve skupince se spolužáky.
4. Vypracuj myšlenkovou mapu na téma duševní vlastnictví, vyznač v ní porušování autorských práv.
5. Napiš úvahu na téma *Proč je tak jednoduchá krádež duševního vlastnictví?*

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na minimální úrovni je žák schopen vyjmenovat základní pojmy a uvést k nim příklad. Žák identifikuje problémovou situaci, která může vzniknout nevhodnou ochranou majetku. Respektuje právo druhého na majetek. Dodržuje občanská pravidla a chrání své věci. Před plněním úkolu 1 je dobré zopakovat žákům pojmy z tabulky. Obrázek vyvolal řadu otázek, např. od kdy je u nás možné mít zbrojní pas, k čemu je dobrý. Učitel by na to měl být připraven.

Optimální úroveň

Na optimální úrovni je žák schopen vysvětlit formy vlastnictví. Na příkladu vysvětlí, co je nepřiměřená ochrana vlastnictví. Navrhne preventivní opatření, která slouží k ochraně majetku. Respektuje majetková práva druhých, včetně práva autorského. U úkolu 2 žáci uváděli příklady ze svého života, kdy oni sami se dopouští porušování autorských práv. Na základě toho jsme si povídali o tom, jak se cítili nebo by se cítili, když/kdyby jim někdo „sebral“ jejich slohovou práci, referát či nápad. Z úkolu 2 vzešel pěkný leták na školní nástěnku.

Excelentní úroveň

Na excelentní úrovni žák sleduje formy vlastnictví v širších souvislostech. Samostatně je interpretuje. Žák aktivně řeší problémové situace, které vznikají v souvislosti s vlastnictvím. Kriticky posuzuje ochranu majetku. Navrhuje řešení, jak majetek chránit. Přijímá zodpovědnost a přijímá pravidla v souvislosti s vlastnictvím. V úkolu 1 je vhodné navrhnout počet slidů, eventuálně doporučit, co by se tam mělo objevit. Při plnění úkolu 3 se děti shodly na tom, že někteří lidé jsou málo informováni o možnostech ochrany. Úkol je možné doplnit anketou, kterou žáci zrealizují mezi danými skupinami. V úkolu 5 vytvořili žáci nápadité úvahy, které jsme zveřejnili ve školním časopise.

CITACE

Glock 17 2nd Gen [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Glock_17_2nd_Gen.jpg
Policista Český Těšín [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PolicistaCeskyTessin.jpg>
Soudce [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://pixabay.com/cs/soudce-spravedlnosti-z%C3%A1kon-lid%C3%A9-146626/>
Trezor [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://pixabay.com/cs/bezpe%C4%8Dn%C3%A9-trezor-lockbox-%C3%BAschova-30110/>
Zámek [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://pixabay.com/cs/z%C3%A1mek-visac%C3%AD-z%C3%A1mek-kov%C5%AF-nerez-1290875/>

DOPORUČENÉ ZDROJE

Buď toho součástí. Podporuj muziku [online]. [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <https://www.facebook.com/podporujmuziku>
LUKÁŠOVÁ, K., PACÁK, R. *Autorská práva a ilegální stahování: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky* [online]. NCBI, 2012 [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy#>
Informace pro rodiče a pedagogy [online]. IFPI [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <http://www.ifpi.cz/informace-pro-rodice-a-pedagogy/>

VO-9-3-02 ŽÁK SESTAVÍ JEDNODUCHÝ ROZPOČET DOMÁCNOSTI, UVEDE HLAVNÍ PŘÍJMY A VÝDAJE, ROZLIŠÍ PRAVIDELNÉ A JEDNORÁZOVÉ PŘÍJMY A VÝDAJE, ZVÁŽÍ NEZBYTNOST JEDNOTLIVÝCH VÝDAJŮ V HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI, OBJASNÍ PRINCIP VYROVNANÉHO, SCHODKOVÉHO A PŘEBYTKOVÉHO ROZPOČTU DOMÁCNOSTI, DODRŽUJE ZÁSADY HOSPODÁRNOSTI A VYHÝBÁ SE RIZIKŮM PŘI HOSPODAŘENÍ S PENĚŽI

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na základě modelové situace sestaví osobní rozpočet. Pojmenuje výdaje pravidelné a jednorázové.

1. Přečti si modelovou situaci a odpověz na otázky pod textem.

Klára se vyučila před dvěma lety cukrářkou a získala místo v přípravě lahůdek za čistou měsíční mzdu 10 853 korun. Bydlí u rodičů, kde má svůj vlastní pokoj. Domluvila se s nimi, že bude přispívat částkou 1 000 korun na provoz domácnosti. Mohla si tedy platit měsíční paušál na mobilní telefon za 450 korun, měsíční permanentku na cvičení v hodnotě 500 korun, obědy v zaměstnání v částce 1 000 korun za měsíc. Klára je nadšená cyklistka a pravidelně, jednou za čtrnáct dní vyjíždí o víkendu s přáteli na cyklistické výlety po zajímavých místech Čech. Přejezdy vlakem, ubytování a strava ji vycházejí přibližně na 1 000 korun za jeden

víkend. Ráda navštěvuje kulturní akce – hudební koncerty, filmová představení – nebo si jde posedět s kamarádkami. Tyto akce ji vycházejí asi na 1 000 korun měsíčně. Občas si koupí nějaké nové oblečení, kosmetiku a podobné. Většinou se vejde do částky 1 000 korun za měsíc. Zatím je spokojená, protože s výplatou vychází a něco i ušetří. Klářina babička, která se odstěhovala k příteli, jí navrhla, aby šla bydlet do jejího třípokojového bytu, který má v osobním vlastnictví a který je ve středu města, a zkusila si hospodařit sama. Veškeré stávající platby za byt by ovšem platila Klára. Babička platí složenkou měsíčně zálohu na vodu, teplo a fond oprav 3 100 korun, SIPO 1 600 korun, v němž je zahrnuta platba za elektřinu, poplatek za televizi a rádio.

- a) Sestav Klářin osobní rozpočet pro situaci, kdy bydlí u rodičů.
- b) Jakou finanční částku Klára měsíčně vydá na své potřeby a zájmy?
- c) Co patří mezi Klářiny pravidelné a co mezi jednorázové výdaje?
- d) Na co je důležité při tvorbě osobního rozpočtu myslet?
- e) Stačil by Klářin rozpočet na pronájem babiččina bytu?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na základě modelové situace aktualizuje osobní rozpočet o položky, které vyplývají ze změněné situace. Vysvětlí rozdíl mezi výdaji pravidelnými a jednorázovými. Vysvětlí rozdíl mezi rozpočtem vyrovnaným, přebytkovým a schodkovým.

1. Přečti modelovou situaci a odpověz na otázky pod textem.

Klára se vyučila před dvěma lety cukrářkou a získala místo v přípravě lahůdek za čistou měsíční mzdu 10 853 korun. Bydlí u rodičů, kde má svůj vlastní pokoj. Domluvila se s nimi, že bude přispívat částkou 1 000 korun na provoz domácnosti. Mohla si tedy platit měsíční paušál na mobilní telefon za 450 korun, měsíční permanentku na cvičení v hodnotě 500 korun, obědy v zaměstnání v částce 1 000 korun za měsíc. Klára je nadšená cyklistka a pravidelně, jednou za čtrnáct dní vyjíždí o víkendu s přáteli na cyklistické výlety po zajímavých místech Čech. Přejezdy vlakem, ubytování a strava ji vycházejí přibližně na 1 000 korun za jeden víkend. Ráda navštěvuje kulturní akce – hudební koncerty, filmová představení – nebo si jde posedět s kamarádkami. Tyto akce ji vycházejí asi na 1 000 korun měsíčně. Občas si koupí nějaké nové oblečení, kosmetiku a podobné. Většinou se vejde do částky 1 000 korun za měsíc. Zatím je spokojená, protože s výplatou vychází a něco i ušetří. Klářina babička, která se odstěhovala k příteli, jí navrhla, aby šla bydlet do jejího třípokojového bytu, který má v osobním vlastnictví a který je ve středu města, a zkusila si hospodařit sama. Veškeré stávající platby za byt by ovšem platila Klára. Babička platí složenkou měsíčně zálohu na vodu, teplo a fond oprav 3 100 korun, SIPO 1 600 korun, v němž je zahrnuta platba za elektřinu, poplatek za televizi a rádio.

- a) Z jakého důvodu se liší čistá a hrubá mzda?
- b) Sestav dva Klářiny rozpočty – jeden pro situaci, kdy bydlí u rodičů, druhý pro situaci, kdy bydlí u babičky.
- c) Jaké typy rozpočtů jsi vytvořil?
- d) Jaké položky musí Klára doplnit do nového rozpočtu (pro situaci, kdy by nebydlela u rodičů)? Budou to položky pravidelné, nebo jednorázové?

- e) Na kterých položkách může Klára ušetřit, aby mohla přijmout babiččin návrh na samostatné bydlení?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák navrhne, jak je možné naložit s uspořenými penězi. Vysvětlí, jak je možné získat legální cestou další finanční prostředky. Zdůvodní význam odvodu části mzdy státu. Žák debatuje a polemizuje o výhodách či nevýhodách finančního osamostatnění se ze závislosti na rodičích.

1. Přečti modelovou situaci a odpověz na otázky pod textem.

Klára se vyučila před dvěma lety cukrářkou a získala místo v přípravně lahůdek za čistou měsíční mzdu 10 853 korun. Bydlí u rodičů, kde má svůj vlastní pokoj. Domluvila se s nimi, že bude přispívat částkou 1 000 korun na provoz domácnosti. Mohla si tedy platit měsíční paušál na mobilní telefon za 450 korun, měsíční permanentku na cvičení v hodnotě 500 korun, obědy v zaměstnání v částce 1 000 korun za měsíc. Klára je nadšená cyklistka a pravidelně, jednou za čtrnáct dní vyjíždí o víkendu s přáteli na cyklistické výlety po zajímavých místech Čech. Přejezdy vlakem, ubytování a strava ji vycházejí přibližně na 1 000 korun za jeden víkend. Ráda navštěvuje kulturní akce – hudební koncerty, filmová představení – nebo si jde posedět s kamarádkami. Tyto akce ji vycházejí asi na 1 000 korun měsíčně. Občas si koupí nějaké nové oblečení, kosmetiku a podobné. Většinou se vejde do částky 1 000 korun za měsíc. Zatím je spokojená, protože s výplatou vychází a něco i ušetří. Klára babička, která se odstěhovala k příteli, jí navrhla, aby šla bydlet do jejího třípokojového bytu, který má v osobním vlastnictví a který je ve středu města, a zkusila si hospodařit sama. Veškeré stávající platby za byt by ovšem platila Klára. Babička platí složenkou měsíčně zálohu na vodu, teplo a fond oprav 3 100 korun, SIPO 1 600 korun, v němž je zahrnuta platba za elektřinu, poplatek za televizi a rádio.

- a) Proč nedostává zaměstnanec od zaměstnavatele celou vydělanou částku? Co všechno je z rozdílu mezi hrubou a čistou mzdou hrazeno?
- b) Co všechno musí Klára zvážit, než přijme babiččinu nabídku?
- c) Pokud zůstane Klára bydlet s rodiči, jak by mohla naložit s uspořenými penězi?
- d) Jakým způsobem by mohla Klára zvýšit svůj příjem?
- e) Jaké plynou pro Kláru výhody, popřípadě nevýhody z přijetí babiččiny nabídky?
- f) Jak by aktuálně vypadal tvůj osobní rozpočet?

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Vzhledem k tomu, že v úloze je řešena možnost získat další zaměstnání, popřípadě brigádu, je vhodné seznámit se s úlohou VO-9-4-06, která se zabývá pracovním právem. Předejde se tak možnosti uvažovat o nelegální práci.

Minimální úroveň

Úloha je zaměřena na sestavení základního rozpočtu, uvědomění si toho, co je zdrojem příjmů a jaké mohou být výdaje. Na základě rozpočtu má žák spočítat, zda příjmy v modelové situaci převyšují výdaje, či naopak. Žákům bylo třeba při ověřování aktivit zopakovat některé pojmy, než začali úkoly plnit (čistá, hrubá mzda, pravidelné a jednorázové příjmy, sociální a zdravotní pojištění).

Optimální úroveň

Žák má na této úrovni zdůvodnit, proč pracujeme s pojmy čistá a hrubá mzda. Porovná oba rozpočty, zjistí, jaké položky je do rozpočtu po babiččině nabídce třeba doplnit. Vysvětlí rozdíly mezi rozpočtem přebytkovým, schodkovým a vyrovnaným. Uvede důvod, proč na některých položkách rozpočtu je možné ušetřit a na jiných to není možné. U otázky e) se při ověřování ve výuce strhla bouřlivá diskuse, je vhodné být připravený na to, že žáci pocházejí z různých sociálních a příjmových skupin a že se jejich pohledy a zkušenosti mohou velmi lišit.

Excelentní úroveň

Žák je schopen vysvětlit a zdůvodnit, jak je nakládáno s rozdílem mezi hrubou a čistou mzdou. Uvede možnosti, jak smysluplně nakládat s ušetřenými penězi. Navrhne způsoby, jak legálně získat další příjem do rozpočtu. Z modelové situace odvozuje, zda v dospělosti sdílet společnou domácnost s rodiči, či se dříve osamostatnit. U úkolů b), c), d) je možné žáky rozdělit do dvou skupin (podle jejich preference nebo podle záměru pedagoga): 1. žáci, kteří navrhují, aby Klára zůstala u rodičů, 2. žáci, kteří navrhují, aby šla bydlet do bytu babičky. Tyto skupiny (nebo dvojice) mohou diskutovat o situaci ze svého pohledu a mohou vzájemně argumentovat. U úkolu f) je potřeba mít na mysli, že osobní rozpočet je poměrně citlivá věc, žáci by neměli být nuceni k tomu své rozpočty konfrontovat se spolužákem, nemělo by docházet k odevzdávání těchto rozpočtů (ani k jejich hodnocení). Vhodné je představit nějaký modelový příklad rozpočtu, se kterým žáci mohou svůj vlastní rozpočet individuálně porovnat.

DOPORUČENÉ ZDROJE

KAŠOVÁ, J. a kol. *Rozumíme peněžům pro 2. stupeň základní školy*. [Kladno]: AISIS, aktualiz. 2013.

KLÍNSKÝ, P. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2008 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW:

http://www.nuov.cz/uploads/Financni_gramotnost_obsah_a_prikklady_z_praxe_skol.pdf

Kol. *Sbírka úloh Rozumíme peněžům*. AISIS.

VO-9-3-03 ŽÁK NA PŘÍKLADECH UKÁŽE VHODNÉ VYUŽITÍ RŮZNÝCH NÁSTROJŮ HOTOVOSTNÍHO A BEZHOTOVOSTNÍHO PLACENÍ, UVEDE PŘÍKLADY POUŽITÍ DEBETNÍ A KREDITNÍ PATEBNÍ KARTY, VYSVĚTLÍ JEJICH OMEZENÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák umí vyplnit poštovní poukázku pro hotovostní placení. Dokáže rozlišit hlavní rozdíly mezi kreditní a debetní platební kartou. Popíše platbu bezkontaktní kartou.

- Podívej se na ukázkou na <https://www.youtube.com/watch?v=rIA45zF6Ffk&feature=youtu.be>.
 - Popiš, jak probíhá z hlediska zákazníka platba bezkontaktní kartou u obchodníka.
 - Jaký doklad o této platbě dostaneš?
- Jak vyplníš poštovní poukázku pro zaplacení dobročinného příspěvku 2 000 Kč společnosti POMOC SENIORŮM (číslo účtu 19-2756120031; kód banky 0100; variabilní symbol 12655834) s vlastním jménem a adresou?

The image shows a 'Poštovní poukázka A' form. Key sections include:

- Top Left:** 'Poštovní poukázka A', 'Podací listek', 'Poštovní číslo', 'Cena', 'Česká pošta, s.p.', 'IC 47114993', and logos for 'ČESKÁ POŠTA' and 'Příjemce platby'.
- Top Right:** 'Poštovní poukázka A', 'Částka Kč' (amount in Kč), 'Tr. kód' (branch code), and 'Ve prospěch účtu*' (beneficiary account).
- Middle Left:** 'Účel platby' (purpose of payment), 'Kč' and 'h' (cent and halpenny) boxes, 'Slovy' (words), 'Adresa majitele účtu' (account holder address), 'Č. účtu - kód banky' (account number - bank code), 'V. symbol' (V-symbol), 'S. symbol' (S-symbol), and 'Odesílatel' (sender).
- Middle Right:** 'Kód banky' (bank code), 'V. symbol' (V-symbol), 'K. symbol' (K-symbol), 'S. symbol' (S-symbol), and 'Odesílatel (hůlkovým písmem, tiskem): jméno' (sender name in block letters or print).
- Bottom Left:** 'Zpráva pro příjemce (hůlkovým písmem, tiskem)' (message for recipient), 'Vyplní plátec - majitel běžného účtu v CZK vedeného Poštovní spořitelnou jen při bezhotovostní úhradě' (fill in by payer - holder of a current account in CZK...), 'Datum, právoplatný podpis' (date, valid signature), and 'Zúčtujte na vřab účtu plátee' (debit to payer's account) with a '000000' field.
- Bottom Right:** 'Datum splatnosti' (maturity date), 'Kód banky' (bank code) with '0300' in the field, and 'příjemci' (recipient) and 'ulice (obec), č. domu, PSČ, dodávací pošta' (street, house number, postal code, delivery post office).

c) Jakou celkovou částku na poště při této platbě zaplatíš a jaký získáš doklad?

3. Doplň ANO/NE k následujícím výrokům.

Kreditní a debetní platební karta vypadají na první pohled stejně	
Debetní karta je určena na utrácení peněz, které půjčuje banka	
Prostřednictvím kreditní karty disponuje klient s vlastními penězi	
Debetní kartu získá klient ke svému účtu	

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zná výhody a nevýhody hotovostního placení. Je si vědom rizika a výhod používání kreditní platební karty. Umí popsat základní i ochranné prvky na platební kartě. Dokáže provést bezhotovostní platbu podáním vyplněného platebního příkazu na pobočce banky.

- Podívej se na část prezentace http://www.rozumimepenezum.cz/wp-content/uploads/2014/05/Pen%C3%ADze_ZIP.zip (slidy 22; 38–41; 56) a odpověz na následující otázky.
 - Charakterizuj výhody a nevýhody hotovostního placení.
 - Jaké jsou výhody a rizika při používání kreditní karty?
 - Čím se vzájemně odlišují karty debetní, kreditní, charge a elektronická peněženka?

d) Které základní a ochranné prvky najdeš na obou stranách platební karty? Kde je umístěn kód CVC nebo CVV a k čemu slouží?

- Jak vyplní pan Dvořák platební příkaz na pobočce AB banky, Na Florenci 35, Praha 1, kterým zaplatí ze svého účtu číslo 0581196084 (kód banky 1212) zálohu 5 000 Kč na dovolenou v hotelu Hvězda, číslo účtu 3654490881, kód banky 1110, variabilní symbol = termín dovolené, např. 0508120816?

BANCE _____

POBOČCE _____ **datum splatnosti** _____ **PŘÍKAZ K ÚHRADĚ**

bankovní spojení					
číslo účtu plátce	kód banky				
číslo účtu příjemce	kód banky	měna	symboly plateb		
		částka	variabilní	konstantní	specifický
doplňující údaj banky			údaj pro vnitřní potřebu příkazce		

místo a datum vystavení **podpis příkazce**

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák dokáže z nabídky kreditních karet vhodně vybrat nejvhodnější produkt z daného hlediska a svůj výběr zdůvodnit. Uvede příklady podvodů s platebními kartami. Rozlišuje embosovanou a bezkontaktní platební kartu. Dokáže popsat, jak fungují kreditní karty, charge a nákupní úvěrové karty.

- Podívej se na část prezentace http://www.rozumimepenezum.cz/wp-content/uploads/2014/05/Pen%C3%ADze_ZIP.zip (slidy 34–38; 44–51) a odpověz na následující otázky.
 - Uveď doporučená pravidla správného zacházení s platební kartou.
 - Popiš, jak probíhá z pohledu zákazníka platba embosovanou platební kartou a platba bezkontaktní platební kartou.
- Přečti si informace na následujícím odkazu <http://www.penize.cz/80266-jak-funguje-kreditni-a-charge-karta> a popiš, jak fungují kreditní karty, charge a nákupní úvěrové karty.

3. Z nabídky kreditních karet <http://prodej.mesec.cz/kreditni-karty-srovnani/#prehled-karet> vyber kartu vhodnou/výhodnou z následujících hledisek. Svůj výběr zdůvodni.

Maximální úvěrový limit	
Měsíční poplatek za vedení karty	
Délka bezúročného období	
Úroková sazba	

4. Přečti si informace v následujícím odkazu <http://www.mesec.cz/clanky/nejcastejsi-podvody-platebnimi-kartami/> a popiš nejčastější podvody s platebními kartami a doporučenou obranu proti nim.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Úloha je zaměřena na konkrétní používání nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení. Žáci uvítali vstupní video. Jeho obsah byl žákům srozumitelný, na zadané úkoly byli schopni bez problémů reagovat. Po skončení videoukázky se pouze dotazovali, proč bylo vybráno právě video České spořitelny. Pokud učitel nenalezne anonymní video, bylo by dobré vysvětlit, proč zvolil právě tuto banku, a vyvarovat se propagaci konkrétních finančních produktů a služeb u konkrétních finančních institucí.

Vhodné je mít pro výuku originální poštovní poukázky. Poštovní poukázky byly získány na místní poště, žáci ocenili, že zapisují informace do reálného dokumentu, nejen na kopii. Při výuce je vhodné upozornit na to, že platba prostřednictvím poukázky není vhodná pro všechny situace (například placení pravidelných výdajů prostřednictvím poštovní poukázky je značně rizikové).

Optimální úroveň

Úloha je zaměřena na porozumění výhodám a nevýhodám hotovostního a bezhotovostního placení, včetně praktické dovednosti vyplňování platebního příkazu. Práce s prezentací byla bezproblémová, žákům poskytla dostatek informací. Nejvíce je zaujala reálná práce s opravdovým platebním příkazem (v místní bance byly získány originální). Danou hodinu jsme pracovali ve dvojicích v učebně s počítači, žáci si ve dvojici sami posouvali části prezentace a pracovali vlastním tempem.

Excelentní úroveň

Úloha je zaměřená na orientaci ve finančních produktech a posouzení jejich výhodnosti s ohledem na konkrétní situaci. Žáci pracovali ve dvojicích v počítačové učebně. Každý žák měl své vlastní zadání. Pracovali svým individuálním tempem, sledovali jednotlivé odkazy, zjištěné si zapisovali. Práce je bavila, zadání bylo srozumitelné.

CITACE

Jak funguje kreditní a charge karta. Peníze.cz [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/80266-jak-funguje-kreditni-a-charge-karta>

Jak platit bezkontaktní kartou. Česká spořitelna [online]. 2011 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=rIA45zF6Ffk&feature=youtu.be>

KOTRBOVÁ, A. *Finanční vzdělávání žáků 2. stupně základních škol ve Zlínském kraji.* Rozumíme penězům [online]. 2014 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://www.rozumimepenezum.cz/wp-content/uploads/2014/05/Pen%C3%ADze_ZIP.zip

Poštovní poukázka A. Česká pošta [online] [cit. 2016-12-15]. Dostupné z WWW: https://www.optys.cz/zbozi/postovni-poukazka-a-rezana-21-x-12-bez-mrizky_999-23/

Příkaz k úhradě. Business.center.cz [online] [cit. 2016-12-15]. Dostupné z WWW: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/ke-stazeni/vzory-a-tiskopisy-zdarma/prikaz-k-uhrade-vzor-k-tisku-formular-tiskopis-ke-stazeni-online-zdarma>

SALMON, M. *Podvody s kartami: skimovací zařízení koupíte snadno i s návodem.* Měšec.cz [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mesec.cz/clanky/nejcastejsi-podvody-platebnimi-kartami/>

Srovnání kreditních karet. Měšec.cz [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://prodej.mesec.cz/kreditni-karty-srovnani/#prehled-karet>

3.4 TEMATICKÝ OKRUH ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO

VO-9-4-01 ROZLIŠUJE NEJČASTĚJŠÍ TYPY A FORMY STÁTŮ A NA PŘÍKLADECH POROVNÁ JEJICH ZNAKY

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozpozná základní pojmy týkající se nejčastějších typů a forem státu, přiřadí příklad k definici pojmu, vybere základní termíny týkající se ČR.

1. Spoj pojem zleva (forma státu) s jeho charakteristikou vpravo:

<i>demokracie</i>	<i>vláda šlechty</i>
<i>nedemokratický stát</i>	<i>vláda privilegovaných magnátů</i>
<i>aristokracie</i>	<i>vláda všech občanů (podílejí se na správě a řízení státu)</i>
<i>oligarchie</i>	<i>vyhrocená vláda úzkého okruhu osob/jednotlivce, úplná kontrola</i>
<i>totalitní diktatura</i>	<i>stát je výtvorem boha</i>
<i>byrokracie</i>	<i>vládne úzký okruh lidí nebo jedinec</i>
<i>teokracie</i>	<i>vláda úředníků</i>

2. Spoj pojem zleva (typ státu) s jeho charakteristikou vpravo:

<i>republika</i>	<i>hlavou státu je panovník (monarcha)</i>
<i>monarchie</i>	<i>moc ve státě je soustředěná např. v rukou vlády či prezidenta</i>

3. V každém řádku zakroužkuj správnou charakteristiku České republiky:

<i>Česká republika je:</i>	<i>republika – monarchie</i>
	<i>centralizovaný – decentralizovaný stát</i>
	<i>unitární stát – federace</i>

4. Doplň otevřené věty, vycházej z dané charakteristiky:

Hlavou státu je ve Velké Británii královna, jedná se tedy o.....

Německo je složené z více států, jedná se tedy o.....

V České republice existují místní samosprávné celky (obce, kraje), jedná se tedy o stát.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vytvoří myšlenkovou mapu na téma typy a formy státu dle zadání, charakterizuje základní pojmy související s tématem, podle zadání charakterizuje vybrané státy prostřednictvím jednoduché srovnávací tabulky.

1. Vytvoř obrázkovou myšlenkovou mapu na téma *typy a formy států*. Obrázků/symbolů bude v mapě min. 10. Důležitá není výtvarná stránka věci, ale obsahová.

Pohovoř se svým sousedem o své práci. Dej mu zpětnou vazbu k jeho práci. Zapiš si, co bys na jeho práci ocenil, co tě napadá, na co by ses pro pochopení jeho díla ještě potřeboval zeptat.

Co oceňuji?	Co mě napadá?	Na co se chci zeptat?

Seznam spolužáka se svojí zpětnou vazbou, vyslechni jeho názor na svoji myšlenkovou mapu.

2. Charakterizuj vlastními slovy následující pojmy:

TYPY STÁTŮ

monarchie.....

absolutní.....

konstituční.....

republika.....

parlamentní.....

prezidentská

FORMY VLÁDY

aristokracie.....

oligarchie.....

byrokracie.....

diktatura.....

demokracie.....

3. Doplň srovnávací tabulku, použij slova ano–ne, případně si připiš ke své odpovědi myšlenku, která tě v dané souvislosti napadne.

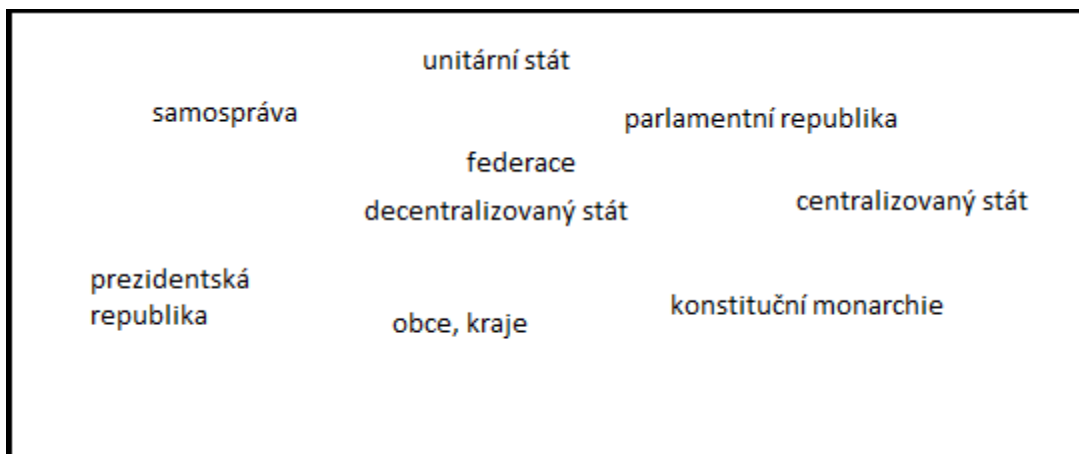
	Monarchie	Republika	Unitární stát	Federativní stát
ČR				
Slovensko				
Polsko				
Německo				
Švýcarsko				
Rakousko				
USA				
Rusko				

V případě potřeby použij dostupné materiály (učebnici, odborné publikace, internet, ...) či požádej o pomoc spolužáky.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák formuluje svá stanoviska s využitím odborné terminologie, uvádí argumenty a klade otázky k tématu. Diskutuje se spolužákem, vytváří alfa box, navrhuje vlastní příklad vhodného státu. Reflektuje svoji práci i práci druhých.

1. Co tě napadá, když vidíš následující shluk slov:

Zformuluj svoji odpověď s použitím odborné terminologie, a to min. v šesti souvětích:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vyměň si text s některým ze svých spolužáků. K textu spolužáka poté, co si jej přečteš, připiš otázky, které tě napadly.

Po navrácení textů diskutuj se spolužákem nad položenými otázkami (odpovídej na otázky, sám se jej případně doptej na to, co tě ještě napadne).

Po diskusi si zapiš min. 50 slovy, co si z práce (samostatné i z diskuse) odnášíš.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Vytvoř vlastní alfa box na téma typy a formy států. Ke každému písmenu nalezni vhodný termín a stručně jej v tabulce vysvětli.

A	B	C, Č	D
E	F	G	H
Ch	I	J	K
L	M	N	O
P	R, Ř	S, Š	T, Ť
U	V, W	X, Y	Z, Ž

Svoji variantu alfa boxu porovnej ve skupině se spolužáky. Dle potřeby si alfa box doplň či pozměň.

Na základě vytvořeného alfa boxu vytvoř výkladový text, který by mohl sloužit ke studiu pro tvé spolužáky. Zachovej odbornou terminologii, pokus se text vhodně členit.

Reflektuj svoji práci:

Co pro tebe bylo obtížné?

Co ti při práci pomohlo?

Co nového ses naučil?

3. Představ si, že máš možnost navrhnout si svůj vlastní stát – rozhodnout o jeho typu a formě. V textu návrhu srozumitelně vysvětlí, proč ses rozhodl např. pro decentralizovanou konstituční monarchii či unitární prezidentskou republiku s centrálním řízením.

Text vytvoř podle následujících kritérií:

- Text obsahuje min. 120 slov.
- V textu jmenuješ, o který typ a formu státu se jedná.
- V textu uvedeš, kde v současnosti podobný stát existuje.
- Porovnáš, v čem se tvoje představa liší od reálně existujícího státu.
- V textu jasně a srozumitelně vysvětlíš, proč sis danou formu a typ státu vybral.
- V textu použiješ odpovídající terminologii.
- Text napíšeš spisovnou češtinou a vhodně jej rozčleníš (věty, odstavce).
- Pro text zvolíš vlastní název korespondující s obsahem.

Svoji práci předej spolužákovi, který ji ohodnotí dle výše uvedených kritérií, ty zhodnotíš práci svého spolužáka. Na závěr napiš vlastní slovní hodnocení spolužákovy práce o min. 50 slovech – v souvislém textu, kde jasně pojmenuješ, co se spolužákovi podařilo, v čem je třeba práci upravit atd.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni rozpozná podstatu základních pojmů, pouze přiřazuje pojmy k definicím, nepoužívá náročnější myšlenkové operace. Při řešení žák využívá především dané příklady, doplňuje maximálně jednotlivá slova. Úkol není náročný na přípravu. Téma navazuje na učivo zeměpisu, případně lze využít mezipředmětové vztahy, párové učení s kolegou zeměpisářem (o výhodách učení v tandemu lze získat informace např. na EDUin, viz literatura).

Řešení úlohy 1

demokracie

nedemokratický stát

aristokracie

oligarchie

vláda všech občanů (podílejí se na správě a řízení státu)

vládne úzký okruh lidí nebo jedinec

vláda šlechty

vláda privilegovaných magnátů

<i>totalitní diktatura</i>	<i>vyhrocená vláda úzkého okruhu osob/jednotlivce, úplná kontrola</i>
<i>byrokracie</i>	<i>vláda úředníků</i>
<i>teokracie</i>	<i>stát je výtvořem boha</i>

Řešení úlohy 2

<i>republika</i>	<i>moc ve státě je soustředěná např. v rukou vlády či prezidenta</i>
<i>monarchie</i>	<i>hlavou státu je panovník (monarcha)</i>

Řešení úlohy 3

<i>Česká republika je:</i>	<i>republika</i>
	<i>decentralizovaný stát</i>
	<i>unitární stát</i>

Řešení úlohy 4

Hlavou státu je ve Velké Británii královna, jedná se tedy o MONARCHII.

Německo je složené z více států, jedná se tedy o FEDERACI.

V České republice existují místní samosprávné celky (obce, kraje), jedná se tedy o DECENTRALIZOVANÝ stát.

Optimální úroveň

Žák shrne základní pojmy, na příkladech je objasní. Žák vytvoří myšlenkovou mapu, pomocí které shrnuje základní pojmy a zároveň vytvoří jednoduchou strukturu k danému tématu. Žáci mají někdy z výtvarného řešení úkolů obavy. Strach však není na místě. Osvědčilo se mi žákům simulovat obrázky přímo v hodině na tabuli – nejsem výtvarník a kreslím velmi laicky, přesto si myslím, že i malá ukázka vlastní nedokonalé práce zbaví žáky ostychu a umožní jim pracovat i jinak než klasickou psanou formou, zde skrze kresbu. Variací na úkol 1 může být vznik koláže na téma *Typy a formy států*. Učitel může přinést výtvarný materiál, výstřižky z novin a z časopisů, případně může zadat žákům, aby si vhodné fotografie či výstřižky přinesli již z domova. Případně je možné zadat např. jen formy státu, vytvořit si jednu koláž na téma formy, druhou na téma typy. Pak je třeba počítat s menším počtem pojmů, s nimiž žáci pracují. U úlohy 3 je možné srovnávací tabulku zjednodušit či ji udělat obtížnější odebráním či přiřazením další části v záhlaví či ve výčtu států. Tabulka vnáší do práce určitý systém, zpřehledňuje učivo. Je dobré, pokud mají žáci průběžně možnost ve třídě nahlížet do odborných publikací nebo mají přístup na internet apod. a mohou zjišťovat nová fakta, a to sami. Mnohdy je totiž napadají nové věci, které si chtějí ověřit, zpřesnit apod. Z odborné literatury vhodné i pro žáky základní školy lze využít např. Příruční slovník občana (Mičienka, 2003). Téma navazuje na učivo zeměpisu, případně lze využít mezipředmětové vztahy, párové učení s kolegou zeměpisářem (o výhodách učení v tandemu lze získat informace např. na stránkách EDUin).

Excelentní úroveň

Žák zkoumá pojmy, vyvozuje vztahy mezi nimi. Jeho práce je kreativní – sám vytváří text na základě klíčových slov, v němž zasazuje pojmy nabízené učitelem i své vlastní do souvislostí. Při vysvětlování přemýšlí nad možnými důsledky uspořádání státu. Klade otázky k tématu, formuluje své argumenty. Při

tvorbě alfa boxu si žák k jednotlivým písmenům zapisuje klíčové slovo (sousloví), které začíná daným písmenem – např. M – monarchie. Ke slovu, které si žák zapíše, následně uvede jeho definici, stručně si jej v tabulce charakterizuje. Alfa box používám i pro písemné zkoušení, je v něm dobře vidět, zda žák téma chápe, vidí jej v souvislostech, rozumí mu. Alfa box je metodou kritického myšlení, přehled a popis dalších vybraných metod je zpracovaný např. v publikaci Sborník lekcí s využitím metod aktivního učení, na webových stránkách projektu Respekt neboli či na Metodickém portále, bližší informace ke vzdělávacímu programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení lze nalézt na webových stránkách <http://www.kritickemysleni.cz/>. Téma navazuje na učivo zeměpisu, případně lze využít mezipředmětové vztahy, párové učení s kolegou zeměpisářem (o výhodách učení v tandemu lze získat informace např. na stránkách EDUin).

CITACE

Čtením a psaním ke kritickému myšlení. *Kritické myšlení* [online]. [cit. 2016-07-10]. Dostupné z WWW: <http://www.kritickemysleni.cz/>

EDUin. *Výuka v tandemu má přínos pro děti i učitele*. [online]. 15. 06. 2014 [cit. 2016-07-10]. Dostupné z WWW: <http://www.eduin.cz/clanky/vyuka-v-tandemu-ma-prinos-pro-deti-i-ucitele/>

DOPORUČENÉ ZDROJE

GOŠOVÁ, V. a kol. Myšlenkové mapy. *Metodický portál: Wiki* [online]. 30. 08. 2011 [cit. 2016-07-11]. Dostupné z WWW:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/My%C5%A1lenkov%C3%A9_mapy

KOŠTÁLOVÁ, H. *Sborník lekcí s využitím aktivního učení*. 1. Vyd. Praha: Kritické myšlení, 2007.

LISNEROVÁ, R. Brainstorming a myšlenkové mapy. *Metodický portál: Články* [online]. 12. 12. 2007 [cit. 2016-07-10]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1762/brainstorming-a-myslenkove-mapy.html/>

MIČIENKA, M. *Příruční slovník občana*. Vydání 1., Praha: SLON, 2003.

RUTOVÁ, N. *Metody kritického myšlení. Respekt neboli: Archiv metod*. [online]. [cit. 2016-07-12]. Dostupné z WWW: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod>

VO-9-4-02 ŽÁK ROZLIŠUJE A POROVNÁVÁ ÚKOLY JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK STÁTNÍ MOCI ČR I JEJICH ORGÁNŮ A INSTITUCÍ, UVEDE PŘÍKLADY INSTITUCÍ A ORGÁNŮ, KTERÉ SE PODÍLEJÍ NA SPRÁVĚ OBCÍ, KRAJŮ A STÁTU

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák čte s porozuměním úryvky textu zákona. K jednotlivým úryvkům přiřadí název zákona a ministerstva, které danou oblast spravuje. Přiřazuje ukázky pravomocí k jednotlivým státním institucím, které dále třídí podle složek státní moci.

1. Přečti si úryvky zákonů a přiřaď k nim jejich názvy.

- a) *Zákonní zástupci nezletilých žáků jsou povinni dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem.*
- b) *V zájmu ochrany veřejného zdraví jsou provozovatelé veřejného vodovodu povinni zajistit odběr vzorků pitné vody a jejich laboratorní kontrolu, zda má voda jakost pitné vody.*
- c) *Motorové vozidlo s povolenou hmotností do 3,5 t musí jezdit po dálnicích s platným dálničním kupónem na příslušný kalendářní rok; dálniční kupón je nepřenosný a po nalepení jej nelze znovu použít pro jiné vozidlo.*
- d) *Pokud dojde v provozovně k úniku znečišťujících látek nebo k přenosu odpadu v přímé souvislosti s činností zařízení, je provozovatel povinen ohlásit to ministerstvu.*
- e) *Okresní správa sociálního zabezpečení posuzuje při kontrolních lékařských prohlídkách zdravotní stav a pracovní schopnost osob pro účely poskytnutí dávek osobám se zdravotním postižením.*

- i. Zákon o ochraně veřejného zdraví
- ii. Zákon o registru znečišťování prostředí
- iii. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
- iv. Zákon o provádění sociálního zabezpečení
- v. Zákon o pozemních komunikacích

Vyber jednotlivá ministerstva, která mají zavádění a dodržování zákonů z úkolu 1 na starosti:

- 1) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- 2) Ministerstvo práce a sociálních věcí
- 3) Ministerstvo životního prostředí
- 4) Ministerstvo dopravy
- 5) Ministerstvo zdravotnictví

2. Přiřaď k uvedeným výroky z Ústavy ČR instituce, kterých se týkají. Někdy se týkají i dvou institucí najednou.

PS – Poslanecká sněmovna, S – Senát, V – Vláda, P – Prezident, ÚS – Ústavní soud

- *projednává návrhy zákonů a schvaluje je*
- *navrhuje státní rozpočet*
- *schvaluje státní rozpočet*
- *kontroluje zákony přijaté Poslaneckou sněmovnou, zda nejsou proti pravidlům demokracie*
- *může vrátit k novému projednání zákon schválený Poslaneckou sněmovnou*
- *pokud se do stanovené lhůty nevyjádří k návrhu zákona, je zákon přijat*
- *má právo rozhodnout o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavou*
- *vyslovuje důvěru, nebo nedůvěru vládě*
- *uvádí v platnost zákony a kontrolují jejich dodržování v různých oblastech, např. ve školství, zdravotnictví, dopravě, průmyslu a obchodu...*
- *do třiceti dnů po svém jmenování musí požádat Poslaneckou sněmovnu o vyslovení důvěry*
- *jmenuje soudce Ústavního soudu se souhlasem Senátu*
- *odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení*

- rozhoduje o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky

Roztříd' instituce, které vykonávají státní moc, do jednotlivých složek moci. Můžeš doplnit i další, které v předchozím úkolu nebyly.

Státní moc	Instituce, které tuto moc vykonávají
Zákonodárná	
Výkonná	
Soudní	

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák čte s porozuměním úryvky textu zákona, doplňuje název ministerstva, které danou oblast spravuje, a propojuje příklady práce ministerstev s vlastním životem. Doplnuje k uvedeným pravomocím státní moci instituce, které je vykonávají, a dále je třídí podle složek moci. Na příkladech doloží princip oddělení a kontroly státní moci a vysvětlí jejich význam.

1. přečti úryvky zákonů a uveď k nim názvy ministerstev, která mají zavádění a dodržování těchto zákonů na starosti.
 - a) *Zákonní zástupci nezletilých žáků jsou povinni dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem.*
 - b) *Provozovatelé vodovodu pro veřejnou potřebu jsou povinni v zájmu ochrany veřejného zdraví zajistit odběr vzorků pitné vody a jejich laboratorní kontrolu, zda má voda jakost pitné vody.*
 - c) *Motorové vozidlo s povolenou hmotností do 3,5 t musí jezdit po zpoplatněných komunikacích (dálnice) s platným dálničním kupónem na příslušný kalendářní rok; dálniční kupón je nepřenosný a po nalepení jej nelze znovu použít pro jiné vozidlo.*
 - d) *Pokud dojde v provozovně k úniku znečišťujících látek nebo k přenosu odpadu v přímé souvislosti s činností zařízení, je provozovatel povinen ohlásit to ministerstvu.*
 - e) *Okresní správy sociálního zabezpečení posuzují při kontrolních lékařských prohlídkách zdravotní stav a pracovní schopnost osob pro účely sociálního zabezpečení a poskytnutí dávek osobám se zdravotním postižením.*

Vyber si z uvedených ministerstev dvě a napiš další příklady pravomocí a nařízení, která mají zřetelný dopad na váš život.

2. Doplň zkratkou k uvedeným výroky z Ústavy ČR instituce, kterých se týkají. Někdy se výroky týkají dvou institucí najednou.

PS – Poslanecká sněmovna, S – Senát, V – Vláda, P – Prezident, ÚS – Ústavní soud

- *navrhuje státní rozpočet*
- *schvaluje státní rozpočet*
- *kontroluje zákony přijaté Poslaneckou sněmovnou, zda nejsou proti pravidlům demokracie*
- *může vrátit návrh zákona Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy*
- *pokud se do stanovené lhůty nevyjádří k návrhu zákona, je zákon přijat*
- *má právo s odůvodněním vrátit přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, pozměňovací návrhy podávat nemůže*
- *jsou způsobilé usnášet se za přítomnosti alespoň jedné třetiny svých členů*
- *má právo rozhodnout o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavou*
- *jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh i ostatní členy vlády, pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů*
- *vyslovuje důvěru, nebo nedůvěru vládě, pokud je vyslovena nedůvěra, vláda musí podat demisi*
- *do třiceti dnů po svém jmenování musí požádat Poslaneckou sněmovnu o vyslovení důvěry*
- *jmenuje soudce Ústavního soudu se souhlasem Senátu*
- *rozhoduje o oprávněnosti ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu*
- *rozhoduje o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky*
- *rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy s ústavou, do jeho rozhodnutí není smlouva platná*
- *rozhoduje o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu*
- *jmenuje na návrh Poslanecké sněmovny prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu na dobu 9 let*

3. Roztříd instituce, které vykonávají státní moc, do jednotlivých složek moci. Uveď do tabulky vždy k jedné instituci příklad další státní instituce, která její práci kontroluje.

Státní moc	Instituce, které tuto moc vykonávají	Příklad kontroly
Zákonodárná		

Výkonná		
Soudní		

Vysvětli, proč je důležité, aby se instituce ve výkonu státní moci kontrolovaly.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí na příkladech z vlastního života význam práce ministerstev, identifikuje a posoudí možné kontroverze. Na příkladech uvádí pravomoci státních institucí, identifikuje princip kontroly jednotlivých složek moci a posuzuje význam dělby státní moci.

1. Vyber 4 ministerstva, jejichž práce ovlivňuje život tvé rodiny. Uveď konkrétní příklady nařízení a pravomocí, které mají na váš život zřetelný dopad.
 - a) Zdůvodni, proč ministerstva taková nařízení vydávají.
 - b) Uveď příklady nařízení, která mohou být v rozporu s deklarovanými lidskými právy.
 - c) Navrhni, jak je možné tyto rozpory řešit, a jednotlivá řešení zhodnoť.
2. Uveď, které instituce mohou ovlivnit proces přijímání zákonů. Vysvětli jak.
 - a) Zkontroluj, zda jsou mezi uvedenými institucemi zástupci všech tří složek státní moci. Vyhodnoť, proč je důležité, aby do procesu schvalování zákonů mohly zasáhnout všechny složky moci. Jako ilustrace procesu projednávání zákonů může sloužit ukázka z projednávání protikuřáckého zákona (viz první 4 minuty videa <https://www.youtube.com/watch?v=yJS1z9BIHsg>). Jakou úlohu v procesu hraje hovořící ministr zdravotnictví, které pravomoci zde využívá? Které státní instituce zmiňuje?
3. Doplň názvy jednotlivých soudů podle definice jejich poslání.

.....zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodovací praxe českých soudů v trestním řízení a v občanském soudním řízení. Řeší stížnosti a rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím soudů nižších stupňů.

.....rozhodují jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly v prvním stupni okresní soudy, které patří do jejich obvodu. Soudci soudů dávají podněty Nejvyššímu soudu ČR ke sjednocení rozhodování soudů.

..... chrání ústavnost, základní práva a svobody. Garantuje výkon státní moci podle ústavy a náleží mu i kompetence posuzování souladu mezinárodních smluv s ústavou před jejich schválením.

4. Uveď další příklady pravomocí Ústavního soudu. Zhodnoť, zda proces jmenování soudců ústavního soudu odpovídá jeho významu.
5. Přečti si zprávu o práci Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ).

NKÚ prověřil, jak a kolik peněz vynaložilo Ministerstvo obrany (MO), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstvo zemědělství (MZe) na nákup materiálu a služeb v letech 2013–2014. Kontrola se zaměřila na výdaje za nákup kancelářských potřeb, poradenské služby nebo ostrahu a úklid budov ministerstev v hodnotě téměř 245 milionů korun. Nehospodárny postup při vynakládání peněz zjistili kontroloři u všech tří ministerstev. Chyby našli i v účetnictví a zadávání veřejných zakázek.

volně podle tiskové zprávy NKÚ

- a) Definuj, co je posláním NKÚ.
- b) Vysvětli, kdo jmenuje vedení NKÚ, a zdůvodni tento postup.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na minimální úrovni úloha vyžaduje schopnost čtení složitějšího jazyka právních norem. Ukázky právních norem jsou vybírány tak, aby byly blízké zkušenosti žáků. Porozumění textu se ověřuje přiřazením názvu normy podle jejího obsahu. Následné přiřazení názvu ministerstva vede k vytvoření jednoduché představy o agendě ministerstev. Zjednodušené formulace pravomocí státních institucí ilustrují činnost základních složek moci. Pravomoci jsou uváděny podle tematické blízkosti. Na této úrovni je ověřována pouze schopnost žáků přiřadit pravomoc nabídnuté instituci a třídít instituce do předepsaných složek moci.

Žáci si mohou v prvním úkolu přímo v nakopírovaném zadání podtrhávat, podle které části poznali daný zákon. Po splnění druhého úkolu žáci mohou doplnit výčet ministerstev o další, která v České republice znají.

Optimální úroveň

Na optimální úrovni úloha vyžaduje čtení právní normy s porozuměním. Žáci na základě vlastních znalostí přiřazují normy k oboru ministerstva a z vlastní zkušenosti uvádějí další příklady nařízení, která je v praxi ovlivňují. K uvedeným pravomocem státních institucí samostatně uvádějí instituce, které jsou jimi pověřeny, třídí instituce do jednotlivých složek moci. Na základě výčtu pravomocí identifikují proces vzájemné kontroly státních institucí. Pro lepší porozumění systému soudů je zařazena úloha na přiřazování funkcí soudů různých instancí. Žák má prokázat schopnost na konkrétních příkladech identifikovat uplatnění principu dělby moci a vysvětlit jeho význam.

V evokativní části hodiny si žáci ještě před samotným řešením 1. úkolu mohou poznamenat, která ministerstva znají, kdo v ČR vykonává moc zákonodárnou, výkonnou a soudní.

Excelentní úroveň

Žáci na excelentní úrovni prokazují schopnost propojit získané teoretické poznatky s vlastní zkušeností a snaží se ilustrovat principy výkonu a dělby moci na ukázkách z reálného života. Měli by být schopni samostatně identifikovat problémové situace. Pravomoci státních institucí představují na ukázkách procesů a konkrétních případů, zároveň s jejich prezentováním vyhledávají a posuzují možné problémy a konflikty. Žáci kladně hodnotili variabilitu zadání a náročnost úloh. Příjemným zpestřením bylo zařazené video.

CITACE

Němeček: Protikuřácký zákon finišuje ve Sněmovně. Chráníme zdraví občanů!

[online]. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=yJS1z9BlHSg>

DOPORUČENÉ ZDROJE

Ministerstva. Vláda České republiky [online]. Praha: Vláda ČR, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/ministerstva>

Nejvyšší kontrolní úřad [online]. Praha: Nejvyšší kontrolní úřad [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.nku.cz/>

Nejvyšší soud [online]. Brno: Nejvyšší soud, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.nsoud.cz/>

Portál veřejné správy [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://portal.gov.cz/portal/obcan/>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Praha: Parlament České republiky,

Poslanecká sněmovna, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/>

Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. Brno: Ústavní soud, 2015 [cit. 2016-10-19]. Dostupné

z WWW: <http://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

Senát Parlamentu České republiky [online]. Praha: Senát PČR, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.senat.cz>

Ústava České republiky [online]. 16. 12. 1992 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

VO-9-4-03 ŽÁK OBJASNÍ VÝHODY DEMOKRATICKÉHO ZPŮSOBU ŘÍZENÍ STÁTU PRO KAŽDODENNÍ ŽIVOT OBČANŮ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák uvede příklady demokratického způsobu řízení státu v každodenním životě.

1. Přečti si následující fiktivní novinový článek.

Týden v naší obci

Ani v uplynulém týdnu se obyvatelé Hradiště nenudili. Děti z místní základní školy se již poněkolkáté zúčastnily soutěže Lidská práva v našem životě. Nejčastěji výtvarně i literárně ztvárnily téma svobody, nerovnosti a s ní související diskriminace.

Zajímavé drama se v úterý odehrálo u místní budovy okresního soudu, kde se projednává soudní líčení s majitelem továrny (panem Novotným). Tisková mluvčí továrny několikrát zmínila, že vzhledem k právnímu systému našeho státu je třeba na pana Novotného pohlížet stále jako na nevinného. V blízkosti soudní budovy se daný den odehrála demonstrace upozorňující na nekalé praktiky obžalovaného. Akce proběhla pokojně.

V závěru týdne pak k volebním urnám dorazilo překvapivě velké množství lidí, větší volební účast byla tradičně v pátek odpoledne. Do místního zastupitelstva kandidovalo sedm stran s různorodým programem, místo v zastupitelstvu získaly čtyři strany. Na mnoha místech lidé též debatovali o výsledcích místního referenda, které se uskutečnilo spolu s volbami – vzhledem k výsledku se koupaliště přece jen asi stavět bude.

Po přečtení textu odpověz na následující otázky a úkoly.

- a) Jedná se o stát totalitní, nebo demokratický?
- b) Které výhody tento systém občanům přináší?
- c) V textu podtrhni části, podle kterých jsi způsob řízení státu poznal.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na základě vlastního příkladu objasní základní principy demokratického řízení státu prostřednictvím situací z každodenního života.

1. Na základě svých znalostí o principech demokratického řízení státu vytvoř deníkový záznam, z něhož by bylo jasné patrné, že osoba, která si deník píše, žije v demokratické zemi a s prvky demokracie se setkává v běžném životě. Text bude srozumitelný, smysluplný a objeví se v něm min. 5 příkladů prvků demokracie z běžného života.
2. Ve svém textu barevně označ jednotlivé příklady a připiš k nim, který demokratický princip představují (např. svobodné volby).
3. V denním tisku najdi min. 5 článků, které zobrazují některé z demokratických principů.

4. V článcích z tisku od sebe barevně či jinak odliš fakta a názory a kriticky zvaž, nakolik jsou dané články vyvážené.
5. Ve třídě získané materiály vyvěste (např. na tabuli, stěny apod.), aby byly články přístupné všem spolužákům. Diskutujte o tématech, která demokracie přináší, kriticky zvažte poměr faktů a názorů v jednotlivých článcích.

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák aktivně řeší problémovou situaci a sleduje jev a proces v širších souvislostech, přičemž se prakticky seznamuje s příklady demokratického způsobu řízení státu v každodenním životě.

PROJEKT Veřejný problém

V průběhu následujícího pololetí budeš řešit projekt – konkrétní veřejný problém. Po celou dobu si povedeš písemné, případně i audiovizuální podklady. Součástí práce je i pracovní list (viz strana 85–86), do nějž si poznamenáváš základní body projektu.

1. Výběr tématu: Vyber si z denního tisku či z vlastních zkušeností jeden konkrétní veřejný problém ve tvé obci či v místě školy (např. špatné dopravní spojení do tvé obce, herny v obci, minimální vyžití pro seniory či rodiny s dětmi ve tvém městě, nečinnost městské policie apod.). Problém stručně charakterizuj – popiš: kdo, co, kdy, kde, ...
2. Dostupné informace: Zjisti si o svém veřejném problému co nejvíce informací – navštiv webové stránky města, okopíruj si městské (radniční) noviny a celorepublikové deníky s regionálními přílohami, kroniku města. Přečti si zápisy ze zasedání zastupitelstva, zápisy rady města či zápisy komisí rady města a výborů zastupitelstva – snaž se najít informace ke svému veřejnému problému. Vše si řádně sepiš, uváděj zdroje.
3. Návrhy řešení problému: Na základě zjištěného navrhní min. 3 možnosti, které by přispěly k řešení problému či jej dále posunuly k řešení. Rozepiš si klady a zápory navrhovaného, případně udělej SWOT analýzu. Počítej s tím, že jeden z návrhů budeš v rámci projektu realizovat.
4. Zákony: Pokus se zjistit, které zákony, nařízení, vyhlášky a jiné právní předpisy se k tvému tématu vážou. Udělej si přehled těchto zjištěných informací.
5. Právo na informace: Zjisti si, na které informace, v jakých časových lhůtách a za jakých podmínek, máš z hlediska současné legislativy nárok. Opět si vše zapiš.
6. Petice a shromáždění: Zjisti si zákonné náležitosti týkající se petičního a shromažďovacího práva. Navrhní text petice pro svůj veřejný problém. Sepiš si, co vše bys musel zařídit, pokud bys připravoval shromáždění v rámci svého veřejného problému. Chceš-li, seznam se i s principy a podmínkami místního referenda.
7. Komunální politika: Seznam se na webových stránkách města se současnými zastupiteli, členy rady města, s osobou starosty (či místostarosty). Zjisti, který z nich by mohl být v rámci tvého veřejného problému nápomocen, s kým z nich bys mohl svůj problém konzultovat. Min. jednoho člověka zkontaktuj a poříd' si ze setkání záznam (písemný, audio/video).

8. Městský úřad: Seznam se na webových stránkách města s jednotlivými odbory, jejich agendou. Zjistí, který z nich by mohl být v rámci tvého veřejného problému nápomocen, s kým bys mohl svůj problém konzultovat. Min. jednoho člověka zkontaktuj a poříd' si ze setkání záznam (písemný, audio/video).
9. Akce: Realizuj jeden ze svých návrhů. Řid' se morálními i zákonnými předpisy. Svoji akci opět věrohodně zdokumentuj.
10. Reflexe: Formou eseje/úvahy s výkladovými prvky popiš a zhodnoť přípravu, průběh i závěr celého projektu. Do textu zakomponuj téma výhod demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů. Součástí textu je také práce s odbornými názvy dané tematické oblasti.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni pouze rozpozná základní pojmy týkající se tématu, identifikuje je v textu. Žák vnímá dění kolem sebe, na základě toho uvede své konkrétní příklady demokratického zřízení. Žák nepoužívá náročnější myšlenkové operace.

Úloha není náročná na přípravu. Má-li učitel čas, může do výuky přinést reálné novinové články – nepoužívá tedy fiktivní materiály, ale články o dění ve vlastní obci. Důležité je být připraven na případné kontroverzní příklady života v demokratickém státě, zjednodušování či překrucování demokratických principů apod. Úlohu lze navázat na další očekávané výstupy celku Člověk, stát a právo (např. VO-9-4-01, VO-9-4-02, VO-9-4-04).

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace: na příkladu objasní základní pojmy a principy, kriticky uvažuje nad danými příklady, zdůvodňuje své postoje, diskutuje se spolužáky. Úlohu lze navázat na další očekávané výstupy celku Člověk, stát a právo, především na VO-9-4-01, VO-9-4-02, VO-9-4-04. Před tvorbou deníku je třeba, aby žáci v teoretické rovině chápali, co je pro demokratický stát typické. Při práci s denním tiskem se žáci setkávají s konkrétními příklady, s mediální realitou. Vyučující může zařadit i diskusi nad novinářskou etikou, úloha se dotýká i průřezového tématu Mediální výchova. Z výuky vyplynulo, že žáky méně tradičně zadané úlohy baví. Pokud však žákovi chybí teoretický základ, je pro něj úloha spíše obtížná.

Excelentní úroveň

Žák na této úrovni sleduje jevy a procesy v širších souvislostech. Žák aktivně řeší problémovou situaci, mění svět kolem sebe. Žák vybírá důvěryhodné zdroje, zasazuje pojmy a principy do širších souvislostí, organizuje občanské aktivity, navrhuje vhodné i alternativní postupy, utváří své postoje a hodnoty. Žák při práci s konkrétním problémem získává teoretické i praktické znalosti i dovednosti, pracuje se svými postoji. V závěrečné reflexi zhodnotí využití teoretických znalostí v praxi i svůj vlastní výkon.

Projekt je časově náročný, v případě potřeby jej lze zkrátit – zúžit na body 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10. V nejúspornějším provedení pak lze ještě zkrátit na body 1, 2, 3, 10 – to je však projekt již značně okleštěn. Nabízí se též možnost realizovat v jednom roce zkrácenou verzi a další školní rok, když si je již vyučující

jistější, další body projektu. Vyučující by měl zvážit, která varianta projektu je vzhledem k možnostem žáků i učitele samotného nejvhodnější.

Dlouhodobé hledisko projektu je podstatné – učí žáky pracovat v delších časových horizontech, tak jak je tomu i v běžném životě, kdy se též často jednotlivými kroky dostáváme k cíli. Projektová metoda je také vhodná pro rozvoj jednotlivých klíčových kompetencí. Žáci se díky projektu prakticky dozvídají o svých občanských právech a vyzkoušejí si je na vlastní kůži.

Práci zadávám pravidelně v hodinách občanské výchovy. Vhodné je mít na jednotlivé části projektu připravené dílčí pracovní listy, žákům tím lépe strukturujeme práci a ti se pak lépe ve zjištěném orientují. Práci je třeba vhodně rozčlenit do celého pololetí, jednotlivé části zadávat průběžně. Vhodné je ve výuce vyčlenit čas na diskusi nad probíhajícími úkoly. Na zvážení je též zadání úkolu skupině žáků (max. 4 žáci), to však záleží na okolnostech – zkušenostech a možnostech žáků i učitele. Úkol není obtížný ve chvíli, kdy je dobře rozfázován a žákům je v případě potřeby poskytnuta pomoc, rada s řešením problematického místa. Učitel zde vystupuje především jako průvodce učebním procesem, je nápomocen, ale hlavní iniciativa je na samotném žákovi. Ze zkušenosti vyplývá, že jestliže na městském úřadě vědí, že se podobné projekty zadávají pravidelně, jsou připraveni na příchod žáků a jejich dotaz. Dobré je tedy případně tento projekt předjednat na městském úřadě. Úředníci, kteří jsou seznámeni s cílem a smyslem projektu, jsou na žáky připraveni a mohou se jim efektivněji věnovat. Velkou výhodou projektu je i funkční a autentické rozvíjení všech kompetencí (k učení, k řešení problému, sociální a personální, komunikativní, občanské i pracovní).

PRACOVNÍ LIST PRO ÚLOHU NA EXCELENTNÍ ÚROVNI – VEŘEJNÝ PROBLÉM

1. Název práce – téma

Stručná charakteristika – popis veřejného problému

2. Dostupné informace

Webové stránky města

Další weby

Zápisy zastupitelstva

Zápisy rady města

Zápisy komisí a výborů

Městské noviny

Regionální noviny

Celorepublikové noviny

3. Navrhovaná řešení

Klady a zápory

(SWOT analýza)

4. Legislativa

Ústava

Zákony

Nařízení vlády

Vyhlášky ministerstev

Předpisy nižších právních celků

5. Právo na informace

6. Petice a shromáždění (referendum)

7. Komunální politika

Zastupitelstvo

Rada města

Starosta

8. Městský úřad

Tajemník/tajemnice úřadu

Odbory města

Konkrétní kontakty

9. Akce

10. Reflexe

DOPORUČENÉ ZDROJE

POŽÁROVÁ, J. *Veřejná politika* [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné na WWW:

<http://www.vychovakobcanstvi.cz/verejna-politika-0>

SWOT. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/SWOT>

VÁGNEROVÁ, S. SWOT analýza. *Metodický portál: Články* [online]. 26. 8. 2013 [cit. 2015-07-28].

Dostupné z WWW: <http://dum.rvp.cz/materialy/swot-analyza.html>

VO-9-4-06 ŽÁK OBJASNÍ VÝZNAM PRÁVNÍ ÚPRAVY DŮLEŽITÝCH VZTAHŮ – VLASTNICTVÍ, PRACOVNÍ POMĚR, MANŽELSTVÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na modelové situaci rozpozná rizika spojená s prací na černo. Zdůvodní povinnost zavedení právního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem.

1. Přečti modelovou situaci a odpověz na otázky.

Monika hledala po maturitě práci, po několika měsících už byla zoufalá. Kamarádka jí poradila, že má známé, kteří provozují restauraci: „Když je sezóna, tak nestíhají a potřebují někoho na výpomoc.“

Majitelka podniku Monice řekla: „Potřebujeme servírku, zaměstnání s pracovní smlouvou ti nabídnout nemůžu, je to pro mě moc drahé. Když nám přijdeš pomoci, dostaneš peníze rovnou do ruky.“ Slíbila jí 300 Kč za večer s tím, že přijde vždy v 19 hodin.

Monika si představovala, že bude pracovat do 23 hodin, kdy podnik zavírá. Protože bylo hodně hostů, musela často obsluhovat až do půlnoci a po zavření ještě hodinu pomáhat s úklidem. Mzdu dostávala stále stejnou. Asi za měsíc jí začala majitelka dávat místo slíbených 300 Kč jen 200 Kč za večer. Odůvodnila to tím, že jim nestíhá pomáhat v kuchyni tak, jak by potřebovali.

- V čem byla pro Moniku nabídka lákavá?
- Čím byla práce bez smlouvy pro Moniku riskantní?
- Co měla majitelka podniku s Monikou před nástupem na brigádu dohodnout?
- Jaké údaje musí pracovní smlouva obsahovat?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák z modelové situace vyvodí zdánlivé výhody a konečné dopady práce na černo. Zdůvodní, proč je zaměstnání bez právního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem trestáno pokutami.

1. Přečti modelovou situaci a odpověz na otázky.

Monika hledala po maturitě práci, po několika měsících už byla zoufalá. Kamarádka jí poradila, že má známé, kteří provozují restauraci: „Když je sezóna, tak nestíhají a potřebují někoho na výpomoc.“

Majitelka podniku Monice řekla: „Potřebujeme servírku, zaměstnání s pracovní smlouvou ti nabídnout nemůžu, je to pro mě moc drahé. Když nám přijdeš pomoci, dostaneš peníze rovnou do ruky.“ Slíbila jí 300 Kč za večer s tím, že přijde vždy v 19 hodin.

Monika si představovala, že bude pracovat do 23 hodin, kdy podnik zavírá. Protože bylo hodně hostů, musela často obsluhovat až do půlnoci a po zavření ještě hodinu pomáhat s úklidem. Mzdu dostávala stále stejnou. Asi za měsíc jí začala majitelka dávat místo slíbených 300 Kč jen 200 Kč za večer. Odůvodnila to tím, že jim nestíhá pomáhat v kuchyni tak, jak by potřebovali.

- a) V čem se mohlo zdát Monice výhodné nemít smlouvu a dostávat peníze rovnou „na ruku“?
- b) Proč říkala majitelka podniku, že zaměstnání s pracovní smlouvou by bylo pro ni moc drahé?
- c) Jaké platby majitel podniku musí odvádět za své zaměstnance?
- d) Jakou povinnost ke státu má každý občan, který vydělává peníze?
- e) Proč je zaměstnávání bez uzavření pracovní smlouvy trestáno vysokými pokutami?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák uvede sociální dopady práce na černo na ohrožené skupiny obyvatel a společnost jako celek. Zdůvodní nemorálnost tohoto jednání.

1. Přečti modelovou situaci a odpověz na otázky.

Monika hledala po maturitě práci, po několika měsících už byla zoufalá. Kamarádka jí poradila, že má známé, kteří provozují restauraci: „Když je sezóna, tak nestíhají a potřebují někoho na výpomoc.“

Majitelka podniku Monice řekla: „Potřebujeme servírku, zaměstnání s pracovní smlouvou ti nabídnout nemůžu, je to pro mě moc drahé. Když nám přijdeš pomoci, dostaneš peníze rovnou do ruky.“ Slíbila jí 300 Kč za večer s tím, že přijde vždy v 19 hodin.

Monika si představovala, že bude pracovat do 23 hodin, kdy podnik zavírá. Protože bylo hodně hostů, musela často obsluhovat až do půlnoci a po zavření ještě hodinu pomáhat s úklidem. Mzdu dostávala stále stejnou. Asi za měsíc jí začala majitelka dávat místo slíbených 300 Kč jen 200 Kč za večer. Odůvodnila to tím, že jim nestíhá pomáhat v kuchyni tak, jak by potřebovali.

- a) V čem se mohlo zdát Monice výhodné nemít smlouvu a dostávat peníze rovnou „na ruku“?
- b) Proč říkala majitelka podniku, že zaměstnání s pracovní smlouvou by bylo pro ni moc drahé?
- c) Jak ohrožuje zaměstnávání na černo hospodářství státu?
- d) Jaké dopady pro budoucnost může mít, pokud člověk pracuje celá léta na černo?
- e) Proč někteří lidé pracují na černo, i když je to pro ně nevýhodné?
- f) Které skupiny obyvatel jsou častěji ohroženy tím, že nezískají práci s pracovní smlouvou?
- g) Proč je zaměstnávání na černo nemorální?

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Výstup VO-9-4-06 má zejména na optimální a excelentní úrovni úzké vazby k dalšímu výstupu VO-9-4-08: *Žák dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování. Žák by měl chápat význam právní úpravy vztahů a zároveň rozumět důvodům, proč je v situacích zaměstnávání uzavření právního vztahu povinností a její nedodržení je trestáno sankcemi.*

Minimální úroveň

Úloha je zaměřena na prokázání znalostí náležitosti smluv a porozumění významu právní úpravy pracovního vztahu obecně. Jedná se spíše o porozumění významu smluv v rovině osobní. Hodnotou je bezpečnost pracovního vztahu, právní úprava je nahlížena jako prostředek, který jí napomáhá. Žák má

prokázat schopnost identifikovat v uvedené situaci konkrétní rizika práce na černo. Text modelové situace je formulován tak, aby rizika byla zřejmá a žák je mohl vyvodit. Po zodpovězení otázek a–c má žák zobecnit náležitosti pracovní smlouvy.

Optimální úroveň

Žák má na této úrovni prokázat porozumění ekonomickým motivům obou stran při zaměstnávání na černo. Získává porozumění dopadům na hospodaření státu a důvodům ukládání sankcí za tento postup. Jedná se o porozumění právní úpravě pracovního vztahu v propojení osobní a veřejné úrovně. Hodnotou je dodržování právní normy, které napomáhá fungování společnosti.

Excelentní úroveň

Žák má na excelentní úrovni vyvodit z modelové situace obecnější společenské problémy. Prokáže porozumění dopadům práce na černo na rovnost na trhu práce. Dokáže identifikovat rizikové skupiny a popsat dlouhodobé dopady sociální nejistoty na jejich život. Žák zdůvodní, co na ilegálním trhu práce považuje za nemorální, a poukáže na hodnoty, se kterými je takové jednání v rozporu.

První dvě otázky na excelentní úrovni jsou záměrně shodné s otázkami na úrovni optimální – vyvozování sociálních dopadů je vhodné opírat o analýzu modelové situace.

U úloh na optimální a excelentní úrovni žáci při výuce sami uváděli příklady, že se v reálném životě vždy podle pracovního práva nepostupuje. Vzpomněli si na kauzy zpracované v médiích i na příběhy, které znají z doslechu od kamarádů, kteří si již vydělávají na brigádách. Proto je dobré vysvětlovat důsledky protiprávního jednání a na otázku dodržování zákonů v pracovněprávní oblasti nahlédnout také z hlediska morálky.

DOPORUČENÉ ZDROJE

Zákoník práce. MINISTERSTVO VNITRA. *Portál veřejné správy: Informace pro občany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2015 [cit. 2015-07-01]. Dostupné z WWW: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=262~2F2006&rpp=15#seznam>

VO-9-4-07 ŽÁK PROVÁDÍ JEDNODUCHÉ PRÁVNÍ ÚKONY A CHÁPE JEJICH DŮSLEDKY, UVEDE PŘÍKLADY NĚKTERÝCH SMLUV UPRAVUJÍCÍCH OBČANSKOPRÁVNÍ VZTAHY – OSOBNÍ PŘEPRAVA; KOUPĚ, OPRAVA ČI PRONÁJEM VĚCI

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák v konkrétní situaci určí smluvní strany, které uzavírají kupní smlouvu, a objasní, které povinnosti z kupní smlouvy vyplývají. Uvede, co slouží jako doklad o uzavření smlouvy a proč je takový doklad důležité uschovat.

1. Podívej se na ukázkou k prodeji obuvi na <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097429889-cerne-ovce/212452801080528/obsah/204794-reklamace-bot> a odpověz na následující otázky.
 - a) S kým uzavíráme kupní smlouvu, když kupujeme boty?
 - b) Které povinnosti ukládá kupní smlouva kupujícímu?
 - c) Které povinnosti má ke kupujícímu prodávající?
 - d) Co slouží jako doklad o uzavření kupní smlouvy?
 - e) Jak se může bránit zákazník, kterému se boty po 2 měsících nošení začnou rozpadat?
 - f) Co musí zákazník předložit, aby prokázal své nároky na reklamaci?

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák na příkladu využívání městské hromadné dopravy vysvětlí, jak dopravní podnik nabízí své služby a jak zákazník tuto nabídku přijímá. Žák na příkladu objasní, které povinnosti z uzavřené smlouvy o přepravě vyplývají. Uvede, jakým způsobem lze uzavření smlouvy dokázat a které sankce při neplnění povinností smlouva zákazníkovi stanovuje.

V některých případech uzavíráme smlouvu automaticky, aniž bychom si to přímo uvědomovali. Pokud přijmeme nabídku služeb městské hromadné dopravy, uzavíráme smlouvu o přepravě.

1. Odpověz na následující otázky.
 - a) Představ si, že se potřebuješ dostat na opačný konec města. Jak ti dopravní podnik nabízí služby hromadné dopravy?
 - b) Jakým jednáním dáš najevo, že nabídku služeb hromadné dopravy přijímáš?
 - c) Které povinnosti smlouva o přepravě ukládá cestujícímu?
 - d) Kdo kontroluje, jestli cestující své povinnosti plní?
 - e) Existuje doklad o uzavření smlouvy o přepravě? Jak je možné uzavření smlouvy o přepravě dokázat?
 - f) Které sankce mohou následovat, pokud cestující své povinnosti neplní?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák při práci s modelovou situací identifikuje dílčí kroky procesu uzavírání smlouvy, uvede práva a povinnosti smluvních stran. Zhodnotí dodržení podmínek kupní smlouvy, zdůvodní a posoudí možnost odstoupení od smlouvy. Žák porovná podmínky kupní smlouvy z modelové situace s vlastní zkušeností nakupování v e-shopech. Zhodnotí dlouhodobé přínosy důsledného dodržování povinností prodejců a respektování práv spotřebitelů.

1. Přečti si modelovou situaci a odpověz na uvedené otázky.

Patrik potřeboval nová sluchátka, rozhodl se, že si raději připlatí a že si koupí kvalitnější, která déle vydrží. V obchodě si prohlížel a zkoušel z vystaveného zboží. Když si vybral svůj typ sluchátek, prodavačka je přinesla zabalená a ptala se, jestli je chce rozbalit a vyzkoušet. Patrik poděkoval a řekl, že nechce. Zaplatil kartou a se sluchátky odešel. Sluchátka měla krásný zvuk, ale při delším poslouchání v jednom z nich praskalo a potom začal zvuk vynechávat. Patrika to rozčílilo a hned druhý den se vrátil do obchodu.

- a) Které povinnosti ukládá kupní smlouva prodávajícímu?
- b) Které povinnosti kupní smlouva ukládá kupujícímu?
- c) Kterou podmínku kupní smlouvy prodávající porušil?
- d) Co musel Patrik předložit, aby prokázal, že prodávající nedodržel podmínky smlouvy?

Prodavačka mu odpověděla: „Měl sis je vyzkoušet při nákupu. Ted' už je pozdě, kdovíco jsi s nimi prováděl.“ Patrik ale věděl, na co má právo, a nenechal se odbýt.

- e) Měl Patrik povinnost vyzkoušet si sluchátka před zakoupením?
- f) Které kroky udělal pro to, aby mohl od smlouvy odstoupit?
- g) Pokud by Patrik ztratil účtenku, mohl by svůj nárok v obchodě prokázat jinak? Jak?
- h) V čem se liší podmínky odstoupení od kupní smlouvy v kamenném obchodě a v e-shopu?
- i) Proč někteří prodejci dávají spotřebitelům možnost odstoupení od smlouvy bez uvedení důvodů i v kamenných obchodech?
- j) Jak na kupující působí jistota, že prodávající plní své povinnosti a respektuje práva kupujících důsledně?

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Úloha má prokázat schopnost aplikace znalostí o uzavírání smluv na situaci běžného nakupování v obchodě. Žák má v přehledné situaci uzavírání kupní smlouvy určit, jakým úkonem je kupní smlouva uzavřena, za jakých podmínek, a které závazky z uzavření této smlouvy vyplývají. Otázky zaměřené na reklamaci mají ilustrovat práva spotřebitele a jasněji ukázat na význam dokladu o uzavření kupní smlouvy. Úloha konkretizuje možnosti neplnění podmínek smlouvy a ukazuje jeho důsledky. Je možné rozšířit otázky o příklad nakupování po internetu, identifikovat jednotlivé kroky a ukázat na rozdíl v možnosti vrácení zboží bez uvedení důvodu.

Stimulem pro výuku může být videoukázka z pořadu Černé ovce. Lze použít například jen první 2–3 minuty, než dojde na samotnou reklamaci. Další odkazy je možné nalézt v části Doporučené zdroje.

Optimální úroveň

Úloha prokazuje schopnost aplikace znalostí o uzavírání smluv na situaci využívání služeb městské hromadné dopravy. Žák má v situaci, kdy využívá MHD většinou automaticky, rozpoznat jednotlivé kroky uzavírání smlouvy: možnost nastoupit do dopravního prostředku je nabídkou poskytovatele služeb, samotné nastoupení do prostředku nebo do přepravního prostoru v metru je přijetí nabídky zákazníkem, ze kterého vyplývá povinnost prokázat platnou jízdenkou zaplacení za službu. V této méně názorné situaci má žák identifikovat, jakým způsobem je uzavření smlouvy potvrzeno. Na rozdíl od kupní smlouvy, jejíž uzavření dokazujeme zakoupením zboží, například zaplacením, uzavření smlouvy o přepravě potvrzuje to, že zákazník je v dopravním prostředku. Zda lidé plní povinnosti plynoucí z této smlouvy, kontroluje revizor přímo v dopravním prostředku nebo přepravním prostoru. Pokud se cestující neprokáže platnou jízdenkou, dostává pokutu za nesplnění povinnosti, ke které se přijetím smlouvy zavázal. Zkušenosti se službami hromadné dopravy mohou být hodně odlišné na vesnici, v menších a velkých městech. Doporučujeme proto nechat prostor pro diskusi o zkušenostech žáků, dát jim příležitost porovnávat zkušenosti s dopravou v místě bydliště i jinde.

Odkazy na vybrané přepravní řady podniků městské hromadné dopravy je možné nalézt v části Doporučené zdroje.

Excelentní úroveň

Úloha prokazuje schopnost aplikace znalostí o uzavírání smluv a o podmínkách odstoupení od smlouvy. Žák určí kroky, které uzavření smlouvy předcházejí, na příkladu vysvětlí, jaká práva a povinnosti z kupní smlouvy vyplývají, včetně povinnosti prodávajícího nabídnout rozbalení, předvedení a přezkoušení zboží, pokud je to možné. V úloze zmiňovaná možnost zboží v obchodě překontrolovat je právem kupujícího, ale není jeho povinností. Pokud se projeví viditelná nebo skrytá závada zboží, spotřebitel není povinen dokazovat, že zboží užíval odpovídajícím způsobem, a pokud dodrží při oznámení závady zákonnou lhůtu, může vyžadovat odstoupení od smlouvy pro její porušení, pro nedodržení jakosti. Při reklamaci je spotřebitel povinen prokázat zakoupení zboží nejlépe kupním dokladem, ale pokud jej nemá, tak jiným prokazatelným způsobem, v modelové situaci by to mohl být výpis plateb z platební karty. Vycházíme zde z informací z portálu dTestu, z konkrétních doporučení pro podání podnětu spotřebitelů na Českou obchodní inspekci a nejčastěji pokládaných otázek spotřebitelů.

Tato úloha má ilustrovat práva spotřebitele, konkretizovat možnosti porušení podmínek smlouvy a ukázat postup, jakým je možné od smlouvy odstoupit. Konkrétní postup při reklamaci už neřeší. Otázky, které propojují modelovou situaci se zkušeností nakupování v e-shopech, směřují k vysvětlení rozdílu v možnostech odstoupení od smlouvy, což je možné v případě e-shopů bez udání důvodu. Sledování tématu v širších souvislostech nabízí otázky na prodejní strategie některých kamenných obchodů, které také umožňují vrácení zboží – odstoupení od smlouvy bez udání důvodu. Úloha se také zaměřuje na vztahy mezi vstřícností prodávajícího, důvěrou kupujícího a obratem prodeje.

Žáci by mohli v závěrečné diskusi uplatnit vlastní zkušenosti s nakupováním a reklamováním, případně porovnat strategie pro řešení problémových situací.

Otázky zaměřené na reklamaci jsou blízké očekávanému výstupu VO-9-4-05 z tematického celku Člověk, stát a právo (*Žák přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu.*)

CITACE

Černé ovce: Reklamace bot [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 2012 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097429889-cerne-ovce/212452801080528/obsah/204794-reklamace-bot>

Nejčastější problémy: Mám povinnost si zboží při převzetí zkontrolovat? [online]. DTEST. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <https://www.dtest.cz/nejcastejsi-problemy/mam-povinnost-si-zbozi-pri-prevzeti-zkontrolovat/5>

Vzorové dopisy podle NOZ: Odstoupení od kupní smlouvy pro její podstatné porušení. [online]. DTEST. [online]. 2014 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <https://www.dtest.cz/clanek-3387/odstoupeni-od-kupni-smlouvy-pro-jeji-podstatne-poruseni>

DOPORUČENÉ ZDROJE

Brožury a letáky. *Sdružení obrany spotřebitelů - Asociace* [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z: <http://www.asociace-sos.cz/brozury-a-letaky/>

DLOUHÁ, P. Reklamace 2015: Manuál chytrého spotřebitele. In: *Peníze.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/reklamace/298958-reklamace-2015-manual-chytreho-spotrebitela>

MIČIENKA, M. Právo pro každý den: Honzovy tenisky - reklamace. *Metodický portál: Články* [online]. 11. 06. 2008, [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2378/PRAVO-PRO-KAZDY-DEN-HONZOVI-TENISKY---REKLAMACE.html>

Nejčastější otázky a odpovědi [online]. DTEST. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <https://www.dtest.cz/nejcastejsi-problemy>

Přepravní řád (výňatek) [online]. DOPRAVNÍ PODNIK HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.dpp.cz/prepravni-rad-vynatek/>

Smluvní právo. *Nový občanský zákoník* [online]. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, 2013 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/smluvni-pravo/obecne>

Smluvní přepravní podmínky. In: *Dopravní podnik města Brna* [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.dpmb.cz/?seo=download&id=1753>

VO-9-4-10 ŽÁK ROZPOZNÁ PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ, ROZLIŠÍ PŘESTUPEK A TRESTNÝ ČIN, UVEDE JEJICH PŘÍKLADY

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák zná pojmy protiprávní jednání, přestupek a trestný čin. Přiřadí k jednotlivým pojmům příklady.

1. Uveď tři příklady protiprávního jednání.
2. Správně doplň do tabulky následující pojmy a charakteristiky:

méně závažná porušení právních norem *neprojednávají je soudy*

projednávají je soudy *mírnější tresty (napomenutí, pokuty)*

zabývá se jimi trestní právo *pro společnost nebezpečné jednání*

přestupky	
trestné činy	

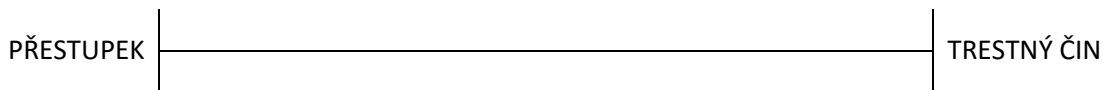
3. Uveď, zda jsou níže uvedené příklady trestné činnosti přestupkem, nebo trestným činem.
 - a) krádež automobilu
 - b) znásilnění
 - c) vražda
 - d) padělání peněz
 - e) špatné parkování

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí protiprávní jednání a na příkladu doloží rozdíl mezi přestupkem a trestným činem. Žák diskutuje o problémových situacích. Uvědomuje si, že se s přestupky setkává v běžném životě, a zamýšlí se nad jejich důsledky. Prosazuje společenská pravidla.

1. Vytvoř myšlenkovou mapu na téma protiprávní jednání.

2. Na osu přiřaď příklady pojmů (níže v rámečku) k přestupkům a trestným činům.

POJMY				
<i>vlastizrada</i>	<i>ublížení na zdraví</i>	<i>jízda v MHD bez jízdenky</i>		
<i>padělání vysvědčení</i>	<i>znásilnění</i>	<i>útok na veřejného činitele</i>		
<i>překročení rychlosti</i>	<i>vražda</i>	<i>pohlavní zneužívání</i>	<i>neomluvená absence</i>	
	<i>neposkytnutí pomoci</i>			
<i>krádež čokolády v obchodě</i>	<i>pomluva</i>	<i>týrání svěřené osoby</i>	<i>únos</i>	<i>rvačka</i>
<i>rušení nočního klidu</i>		<i>nedovolené překročení státní hranice</i>		
<i>poškození životního prostředí</i>	<i>padělání peněz</i>	<i>krádež automobilu</i>		
	<i>rozbití susedova plotu</i>			

- Doprostřed osy umístí příklady, které jsou podle tebe sporné.
 - Očísluj trestné činy podle závažnosti (1 – nejméně závažný, 5 – nejvíce závažný).
 - Vyhledej v denním tisku či na internetu příklady přestupků a trestných činů a také je umístí na připravenou osu.
 - Vyber z osy sporné případy a ve dvojici o nich diskutuj.
- Napiš příběhy o rozsahu 10–15 řádků na téma Přestupky kolem nás.
 - Napiš detektivní příběh na téma Trestný čin v našem městě.
 - Každá skupinka si připraví příběh na téma (možné losovat témata připravená na lístečkách) přestupek, se kterým se někdo setkal, či trestný čin, o kterém někdo slyšel. Pro ostatní učitel připraví bodovací lístky v hodnotě 1 až 5 bodů. Pomocí těchto lístků budou spolužáci hodnotit míru závažnosti trestné činnosti. O sehraných příbězích diskutujte – odpověz na otázky:
 - Setkal ses s podobným trestným činem či přestupkem?
 - Dalo by se tomuto protiprávnímu jednání zabránit? Případně jak?
 - Vyber přestupek a zkus jej upravit tak, aby šlo o trestný čin.
 - Zhlédni epizodu Bunda z archivu ČT ze seriálu Rozsudek (<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/416235100181006-bunda/>).
 - Diskutujte o příběhu.
 - Popiš trestný čin, ke kterému došlo.
 - Které okolnosti přispěly ke spáchání trestnému činu?

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák vysvětlí protiprávní jednání. Interpretuje rozdíl mezi přestupkem a trestným činem. Polemizuje o společenských jevech. Zvažuje své názory i názory druhých s přihlédnutím k situaci.

1. Vytvoř myšlenkovou mapu na téma protiprávní jednání, vyznač v ní rozdíly mezi přestupkem a trestným činem.
2. Napiš tři příklady přestupků a trestných činů a uveď, jak se budou řešit.
3. Každá dvojice si vylosuje jeden lístek s modelovou situací (viz tabulka níže):
 - a) jednotlivé dvojice nahlas situaci přečtou a určí, zda jde o trestný čin, přestupek či zda vůbec bylo porušeno právo,
 - b) ostatní se mohou vyjadřovat a diskutovat o dané situaci, eventuálně zapisovat do sešitu,
 - c) vypracuj pro mladší spolužáky leták na nástěnku, který vysvětluje rozdíly mezi přestupky a trestnými činy a který zmíní rozdíl mezi trestním řízením a správním řízením.

1. *Ochrunutý Albert trpěl nevyléčitelnou chorobou doprovázenou velkými bolestmi, podle sdělení lékařů mu zbývaly poslední 4 měsíce života. Požádal svoji manželku Bělu, aby mu podala léky na spaní a poté jej udusila polštářem. Běla Albertovi toto přání splnila.*

2. *Artur byl umělec tělem i duší. Nejvíce ho bavilo sprejování a vytváření obrazů na velké zděné plochy. Vyhlédl si proto zchátralý dům v centru města, kontaktoval jeho majitele. Po několika rozhovorech došlo k dohodě a Artur se svolením majitele ozdobil fasádu domu abstraktním obrazem.*

3. *Ivo a Blažej se během popíjení v pivnici dostali do sporu. Ivo neudržel nervy na uzdě a udeřil Blažeje pěstí do obličeje. Blažej byl horká hlava a nic si nenechal líbit – vytáhl nůž a zasadil Ivovi několik ran do paže.*

4. *Taxikář Jaroslav byl okolo druhé hodiny ranní na stanovišti taxíků napaden taxikářem konkurenční společnosti. Útočník se dostal do Jaroslavova auta, kde jej několikrát udeřil pěstí, intenzita jeho útoku se neustále stupňovala. Jaroslav vytáhl nůž a několikrát jím máchl kolem sebe. Jedna z ran útočníka zasáhla – ten svému zranění podlehl druhý den v nemocnici.*

5. *Důchodce Rudolf byl majitelem chaty. Někdo mu ji však i přes důmyslný zabezpečovací systém neustále vykrádal. Rudolf dospěl k názoru, že už nemá jinou možnost, a umístil pod podlahu u dveří trubku s výbušným systémem. Hned v následujícím měsíci došlo k dalšímu pokusu o vloupání, zraněnému zloději museli v nemocnici následně amputovat nohu.*

<p>6. Bruno si při procházce se psem všiml, že na parkovišti před obchodem stojí zaparkovaný vůz a v něm sedí malé dítě. Situace se mu zdála podivná, protože bylo horké léto a teploměr ukazoval k 35 stupňům. Když se o 2 hodiny později vrátil stejnou cestou domů, auto tam stále stálo a dítě omráčeně leželo na zadních sedadlech. Bruno neváhal, kamenem rozbil okno vozu a vytáhl polomrtvé dítě ven. Díky včasnému zásahu lékařů celý incident přežilo.</p>
<p>7. Kamil, řidič plně naloženého nákladního vozidla, projížděl ulicí přes město. Náhle mu do cesty vběhl opilý člověk. Kamil, aby ho nepřejel, strhl vozidlo na značně frekventovaný chodník, kde jen náhodou nebyl nikdo zraněn, a narazil do výkladní skříně, kde pracovali dva aranžéři, z nichž jeden byl na místě usmrčen a jeden těžce raněn.</p>
<p>8. Policista Bedřich byl členem silniční hlídky, náplní jeho práce byla běžná kontrola vozidel. Jeden ze zastavovaných řidičů však místo uposlechnutí pokynu „stop“ přidal plyn a ujížděl. Bedřich a jeho kolega se rozhodli ujíždějícího řidiče pronásledovat, ten nereagoval na žádnou z výzev k zastavení. Bedřich neviděl jinou možnost než použít služební pistoli a prostřelit ujíždějícímu vozu pneumatiky.</p>
<p>9. Společnost zabývající se výrobou léčiv se rozhodla otestovat nový druh léku. Pozvala proto řadu dobrovolníků, jimž byl nový lék podáván, a společnost tak mohla zkoumat vedlejší účinky a reakce. Dobrovolníci před podáním léku podepsali souhlas s testováním a seznámili se s možnými riziky. Několik z nich však přesto mělo nepříjemné zdravotní komplikace.</p>

4. Napiš dva příběhy na stejné téma: jednou bude příběh řešen jako přestupek a podruhé jako trestný čin.
5. Každá skupinka si připraví příběh na téma přestupek, se kterým ses setkal, či trestný čin, o kterém jsi slyšel. Pro ostatní učitel připraví bodovací lístky v hodnotě 1 až 5 bodů. Pomocí těchto lístků budou ostatní hodnotit míru závažnosti. O příbězích diskutujte.
 - a) Setkal ses s podobným trestným činem či přestupkem?
 - b) Dalo by se tomuto protiprávnímu jednání zabránit? Případně jak?
 - c) Vyber přestupek a zkus jej upravit tak, aby šlo o trestný čin.
6. Zhlédni epizodu Bunda z archivu ČT ze seriálu Rozsudek (<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/416235100181006-bunda/>).
 - a) Diskutujte o příběhu.
 - b) Popiš trestný čin, ke kterému došlo.
 - c) Jaké okolnosti přispěly ke spáchání trestného činu?
 - d) Jak by se protiprávní jednání dalo odstranit či zmírnit jeho následky?
 - e) Jak by se řešily sehrané přestupky a trestné činy?
 - f) Jak se dalo trestnému činu zabránit?

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Na minimální úrovni žák vyjmenuje základní pojmy a uvede k nim příklady. Rozliší rozdíl mezi přestupkem a trestným činem. Přiřadí příklady k pojmům. I na této úrovni žáci jmenovali při ověřování ve výuce další trestné činy a přestupky.

Optimální úroveň

Žák vysvětlí základní pojmy a vymyslí k nim příklady. Uvědomí si tenkou hranici mezi trestným činem a přestupkem. Navrhne řešení. U myšlenkové mapy je třeba vysvětlit její podstatu. U tabulky z úlohy 2 měli žáci problém s některými pojmy, například vlastizrada, pohlavní zneužití. Učitel by měl pojmy na začátku vysvětlit. Úlohu 2c) je dobré zadat žákům s předstihem. Našli zajímavé příklady, živě o nich diskutovali. Úloha 3 se točila především kolem dopravních přestupků. Tady je příležitost k propojení s dopravní výchovou. U úlohy 3 a 4 je dobré, když si učitel zmapuje situaci ve městě. Je možné doplnit besedou se sociální pracovníci či policistou.

Excelentní úroveň

Žák interpretuje pojmy. Vysvětluje protiprávní jednání a vyhledává příklady přestupku a trestného činu. Navrhne vhodné postupy. Uvědomuje si tenkou hranici mezi přestupkem a trestným činem v některých situacích. Samostatně hledá řešení. Úkol 3 žáky velmi bavil. Byli aktivní, i v početné třídě byla aktivita zvládnuta. V posledním úkolu je možné pustit pouze část epizody, nechat žáky příběh dokončit a až poté jim pustit konec.

CITACE

Bunda: Rozsudek [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/416235100181006-bunda/>

DOPORUČENÉ ZDROJE

Street Law [online]. 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.streetlaw.eu/>

VO-9-4-11 ŽÁK DISKUTUJE O PŘÍČINÁCH A DŮSLEDKÁCH KORUPČNÍHO JEDNÁNÍ

MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák rozpozná příklady korupce, asociuje pojmy s ní spjaté. Rozpozná příčiny a důsledky korupce a diskutuje o nich.

1. Přečti si následující příklady.

- i. *Starosta sousedního města prozradil plánované změny v územním plánu svému známému, který pracuje v oboru nemovitostí. Starostovy děti jezdí rády do hor, starostova rodina v horách tráví zimní i letní dovolenou. Po určité době od setkání starosty s jeho známým se zjistilo, že jako „odměnu“ za informace získal starosta horskou chatu v Jizerských horách.*

- ii. *Maminka pracující v řeznictví dala ředitelce mateřské školy poukázku na odběr masa za to, že bylo její dítě přednostně přijato do školky. Maminka se již nutně potřebovala vrátit do práce na plný úvazek. Dítě, které bylo uvedeno v pořadníku nad dítětem této maminky, se do mateřské školy nedostalo.*
 - iii. *Muž jedoucí rychle po dálnici byl zastaven policií. Muž se ji snažil přesvědčit svými slovy o tom, že jel jistě jen maximální povolenou rychlostí. Muž dostal nakonec pokutu.*
 - iv. *Veřejnou zakázku na stavbu silnice vyhrála firma ABC. Od této firmy dostal předseda výběrové komise (který byl v té době bez automobilu) po půl roce od zakázky zdarma osobní automobil. Protože se zakázka nakonec prodražila, postavila se jen část zamýšlené silnice.*
 - v. *Muž snažící se získat řidičské oprávnění na motorku ve zkrácené době podstrčil v obálce majiteli autoškoly vyšší finanční obnos. Muž se těší, že se o víkendech bude kochat při jízdě krajinou. Případ se rozkřikl a mnoho lidí majitele autoškoly považuje za nečestného.*
- a) Zakroužkuj příklady, v nichž se vyskytuje příklad korupčního jednání (korupce).
 - b) Podle čeho jsi korupci poznal?
 - c) Která 4 slova (minimálně) se ti v souvislosti s korupcí vybaví?
 - d) Proč se asi lidé korupce dopouštějí? Využij výše uvedené příklady.
 - e) Jaké důsledky takové jednání může mít pro jednotlivce i celou obec či stát? Využij výše uvedené příklady.
 - f) Diskutuj (popovídej si) o svých odpovědích se spolužákem.

OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák sleduje vztahy mezi pojmy prostřednictvím tvorby myšlenkové mapy na téma korupce. Hledá příčiny a důsledky korupce, navrhuje její řešení. Zajímá se o dění kolem sebe.

1. Co se ti vybaví, když se řekne korupce? Zapiš si min. 4 slova. Jak tato slova vnímáš? Svá slova vyznač na ose níže:

KLADNĚ.....NEUTRÁLNĚ.....ZÁPORNĚ

Proč mohou tvoji spolužáci vnímat korupci rozdílně?

2. Vytvoř myšlenkovou mapu na téma korupce o minimálně 15 slovech či souslovích. Do myšlenkové mapy vhodně zakomponuj následující slova (pokud je pochopitelně tvoje myšlenková mapa již neobsahuje).

Slova: *trestný čin, Nadační fond proti korupci, Transparency International, www.bezkorupce.cz, whistleblowing, lobbying, etické kodexy, veřejné zakázky, motivace ke korupci, střet zájmů, tunelování, zpronevěra.*

- a) Rozved' svoji mapu o další případná slova, která tě napadají.

- b) Vystav mapu, následně si prohlédni práce spolužáků. Mapy porovnej, hledej shody a rozdíly a zapiš si je.
- c) V rámci skupiny o maximálním počtu čtyř osob diskutujte o tom, co jste zjistili během tvorby myšlenkové mapy i při prohlížení prací spolužáků. Závěry si zapište v bodech. Seznam ostatní skupiny se závěry svého týmu.
- d) Zapiš si do svých poznámek jednu stěžejní myšlenku, která ti vyplynula ze závěrečného shrnutí.

3. Přečti si následující příklady.

- i. *Starosta sousedního města prozradil plánované změny v územním plánu svému známému, který pracuje v oboru nemovitostí. Zjistilo se, že jako „odměnu“ získal starosta horskou chatu v Jizerských horách.*
- ii. *Maminka pracující v řeznictví dala ředitelce mateřské školy poukázku na odběr masa za to, že bylo její dítě přednostně přijato do školky.*
- iii. *Muž jedoucí rychle po dálnici byl zastaven policií. Muž se ji snažil přesvědčit svými slovy o tom, že se tak nestalo. Když se situace nevyvíjela v jeho prospěch, strčil do kapsy policistovi, který stál vedle něj, svazek bankovek.*
- iv. *Veřejnou zakázku na stavbu silnice vyhrála firma ABC. Od této firmy dostal předseda výběrové komise po půl roce od zakázky zdarma osobní automobil.*

Proč se asi lidé korupce dopouštěli? Co je k ní motivovalo? Využij své vlastní i výše uvedené příklady.

.....

Komu korupce škodí? K čemu vede? Zkus si tyto důsledky představit i v souvislosti s výše uvedenými příklady či realitou v ČR.

.....

Jak se dá proti korupci zakročit? Jak můžeš jako občan reagovat, pokud o ní víš? Opět můžeš využít i výše uvedené příklady či příklady, které znáš.

.....

4. Přečti si následující článek a odpověz na otázky pod ním.

Mezinárodní sekretariát Transparency International zveřejnil publikaci „Index vnímání korupce za rok 2015“ (Corruption Perceptions Index, CPI). Postavení České republiky se dramaticky zlepšilo, když se na žebříčku států posunula z 53. na 37. místo ve světě. Dosáhla hodnoty 56 bodů (ze sta možných) a zařadila se mezi Španělsko a Jižní Koreu. K evropskému průměru (67 bodů) však má stále daleko.

V Indexu vnímání korupce se Česká republika po mnoha letech propadu již druhým rokem zlepšuje. Zatímco v roce 2014 zlepšení o 3 body představovalo posunutí o 4 místa v žebříčku, v roce 2015 zlepšení akcelerovalo na 5 bodů a významných 16 příček žebříčku. Česká republika se tak stala největším „skokanem“ roku. Z hlediska srovnání evropských zemí se ČR posunula z 25. místa na 22., je sice stále za Estonskem (14. místo, 70 bodů) a Polskem (17. příčka, 62 bodů), ale výrazně předběhla Maďarsko (25. místo s 51 body) a Slovensko (na stejném místě). Na chvost Evropy se dostala Itálie (44 bodů) a úplně poslední Bulharsko (41 bodů). Celosvětově v čele žebříčku Indexu vnímání korupce nadále zůstávají severské země a Nový Zéland. První Dánsko má 91 bodů, druhé Finsko s 90 body, třetí Švédsko s 89 body následované Novým Zélandem s 88 body.

Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, CPI) zveřejňuje mezinárodní nevládní organizace Transparency International (TI) od roku 1995. Index řadí země podle stupně vnímání korupce ve veřejném sektoru s použitím stupnice 0–100, kde 100 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce. Letošní index hodnotí celkem 168 zemí.

Žebříček je sestavován na základě výsledků expertních průzkumů, v nichž respondenti (ať již občané či experti) mj. hodnotí schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých institucích a oblastech veřejné správy, míru transparentnosti fungování institucí a míru zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků. Česká republika byla hodnocena na základě 9 dílčích průzkumů renomovaných mezinárodních institucí, většinou expertního charakteru.

zdroj <https://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>

Které faktory jsou v indexu vnímání korupce brány v potaz?

.....
.....

Co s nimi já jako občan mohu dělat? Jak na ně mohu působit? Navrhni možnosti, jak by se dal výskyt korupce snížit.

.....
.....

Jak může téma souviset s aktuální situací v obci/zemi?

.....
.....

EXCELENTNÍ ÚROVEŇ

Cíl ilustrativní úlohy: Žák aktivně řeší problémovou situaci (v rámci simulační hry), vysvětlí příčiny a následky korupčního jednání, kriticky posuzuje dění v ČR a ve světě, zasazuje pojmy, procesy a principy do širších souvislostí, plánuje výzkum a realizuje jej.

1. Přečti si informace k simulační hře a odpověz na otázky uvedené pod instrukcemi (za seznamem rolí).

Představ si, že žiješ ve středně velikém městě. Poslední dobou se v něm často hovoří o tom, že zde bují korupce. Coś se povídá o starostovi, do řečí se dostal i soudce a místní dětská lékařka. Někteří lidé v obci mají pocit, že pokud si nepřiplatí či nenabídnou nějakou protislužbu, nedostanou kvalitní péči či služby. Za účelem řešení situace svolala místní nezisková organizace zabývající se mediací (poklidné řešení konfliktů, cílem je dohoda) neformální společenskou odpoledne, kterého se účastní různí lidé. Lidé z neziskové organizace doufají, že situaci formou individuálních rozhovorů a vzájemných seznámení zklidní. Schůze právě začíná. Každý zúčastněný má svoji roli, sám ji dle svého uvážení dále rozvíjí. Lidé se mezi sebou baví, poznávají, setkávají. Někteří chtějí, aby řeči o úplatnosti některých osob skončily, jiní se na této akci snaží vyřešit i vlastní životní situaci. Je na nich, jaké řešení nabídnou.

Starosta – rád by, aby jeho město vypadalo jako transparentní, ne vše se mu ale daří, jeho žena je dosti zhýčkaná, ráda by zažila dovolenou v luxusní destinaci.

Místostarostka – pečlivě dělá svoji práci, má rozestavěný dům, byla by ráda, kdyby se syn dostal na vysokou školu.

Soudce – je často přetížený, ne vždy stíhá vše, co by chtěl, touží po odpočinku.

Státní zástupce – snaží se být nestranný a spravedlivý, je to ale jenom člověk.

Vyučující na vysoké škole – profesionál, kvalitní pedagog, který je nedostatečně finančně ohodnocený.

Učitelka občanské výchovy – vede své žáky k občanské angažovanosti, snaží se být v tomto ohledu vzorem svým žákům, nyní shání stavební parcelu, chce si postavit dům.

Ředitelka mateřské školy – svoji práci dělá ráda, ráda též dobře vychází s lidmi, miluje vycházky do přírody.

Ředitel místní neziskové organizace – zabývá se dlouhodobě potíráním korupce.

Architektka – nyní je na rodičovské dovolené, ráda by se už ale vrátila do zaměstnání, mladší dítě se asi nedostane do mateřské školy, kapacita je naplněna.

Zdravotní sestra – pracuje u dětské lékařky, je spokojená, její rodiče by potřebovali místo v domově seniorů, má 2 děti.

Autodopravce – firmě se příliš nedaří, asi brzy půjde před soud kvůli podezření z krácení daní.

Policista – je ve městě nováčkem, příliš nezná poměry v něm, s chutí chodí na dlouhé horské túry.

Řezník – člověk od rány, rád by získal zakázku na dodávky masného občerstvení na městský úřad.

Manželka řezníka – pomáhá manželovi v řeznictví, jejich starší dítě studuje na vysoké škole, mladší shání po vyučení práci.

Zvěrolékařka – ordinaci má často plnou, dařilo by se ještě lépe, pokud by se změnily některé části zákonů a obecní vyhláška.

Fotograf – svým objektivem ve městě zachytí kdeco, často potřebuje peníze na nové objektivy i drahé koníčky.

Obecní zastupitelka – ve městě je velmi oblíbená.

Manžel ministryně – chová doma chrty, kteří potřebují stálou péči, se ženou dobře vychází.

Prarodiče starosty – vyžadují stálou péči ošetřovatelky, jejich dítě se o ně chce dobře postarat.

Dědeček fotografa – zdá se, že je těžce nemocný, bohužel se ještě nezjistilo, co ho trápí.

Lékař – má ve městě zavedenou praxi, povídá se, že ne ke všem pacientům přistupuje stejně.

Novinářka – pracuje v celorepublikovém deníku, do města přijela kvůli informacím z utajeného zdroje, zaměřuje se na tematiku korupce.

Novinář – pracuje v místních novinách, práce je už trochu nudná, touží po velké kauze, nedávno jel dost rychle a čeká na přestupkové řízení.

Předsedkyně přestupkové komise – zasedá v čele komise, která jedná o přestupcích, jichž se občané města dopustili. Ostatním se zdá nestranná, na její slovo většina komise dá. Má nemocného manžela.

Vedoucí odboru správy majetku města – má rozhodovat tak, aby se s majetkem měst jednalo hospodárně.

Podnikatelka ve stavebnictví – byla by ráda, kdyby město v územním plánu rozšířilo plochy pro stavby a kdyby samo město zadalo firmě nějakou zajímavou zakázku.

Majitel lahůdkářství – obchodu se daří dobře, rád by koupil jeden z obecních pozemků za dobrou cenu.

Cukrář – podniká krátce, do provozu často chodí různé kontroly, možná je to na udání.

Právníčka – poskytuje bezplatné právní služby pro občany města vždy 1x za měsíc v budově radnice, je ve vládní komisi pro potírání korupce v zemi.

Zaměstnankyně České obchodní inspekce – dochází do různých provozoven a kontroluje, zda se zde nešidí zákazníci, někdy bývá laxní, jindy příliš tvrdá.

Pozorovatel – 3 až 5 osob, všímají si a zapisují si, co se během simulační hry děje, jak jednání probíhají.

Po odehrání simulační hry si odpověz na následující otázky:

S kým ses setkal?.....

.....

Jak setkání probíhala?.....

.....

Vzájemné diskuse spíše prospěly/neprospěly vyřešení problému s korupcí, protože.....

.....

.....

Na základě simulační hry zkus zapřemýšlet nad příčinami a následky korupčního jednání:

PŘÍČINY KORUPCE	PŘÍKLADY KORUPCE	DŮSLEDKY KORUPCE

Která řešení korupce tě na základě proběhlé simulační hry napadají?

.....

2. Co můžeš udělat ty? Ve skupině si se spolužáky vzpomeň na konkrétní korupční kauzy v ČR i ve světě. Příklady si zapiš. Ve skupině zkus odpovědět na následující otázky:
 - a) Proč se asi lidé korupce dopouštějí?
 - b) Jaké důsledky může mít takové jednání pro jednotlivce i celou obec či stát?
 - c) Diskutuj o svých odpovědích ve skupině. Sestav společně se spolužáky seznam 3–5 kroků, které mohou snížit korupci v zemi (v obci).
 - d) Svoji odpověď společně se členy skupiny porovnej s Protikorupčním desaterem.

PROTIKORUPČNÍ DESATERO – MINIMUM PRO VOLBY DO OBCENÍCH ZASTUPITELSTEV 2010

1. Nepokradeš a pokrásti nenecháš majetku veřejného

Veškeré škody způsobené na majetku obce budou prošetřovány škodní komisí za účelem identifikování odpovědné osoby a vymožení škody zpět do majetku obce.

2. Nebudeš o veřejných záležitostech v tajnosti rozhodovati

Veškeré rozhodování zvolených zástupců bude otevřeno občanům, aby se mohli aktivně podílet na správě věcí veřejných ve své obci a dohlížet na naplňování veřejného zájmu.

3. Hlasu svých kritiků v obecních médiích zazníti dovolíš

Veškerá veřejná média provozovaná anebo placená obcí budou otevřena všem zastupitelům i občanům pro vyjádření jejich názorů.

4. Zájmy veřejné nad statky a zájmy své soukromé vždy ctíti budeš

Zastupitelé budou vždy jednat a rozhodovat ve veřejném zájmu, budou dodržovat etické principy vymezené v přijatém etickém kodexu.

5. O majetku veřejném vždy otevřeně a hospodárně rozhodovati budeš

Nemovitý majetek bude prodáván a pronajímán pomocí otevřených výběrových řízení. Bude zveřejněn přehled nemovitostí vlastněných obcí.

6. Nezatajíš žádných smluv uzavřených jménem obce

Všechny uzavírané smlouvy budou veřejně přístupné na internetu, s vyjmutím pouze zákonem chráněných informací.

7. Obchodní společnosti obce vždy jako statky veřejné chápati budeš

Hospodaření obchodních společností ve vlastnictví obce bude otevřené veřejné kontrole a bude podléhat stejným pravidlům jako hospodaření obce.

8. Rozpočet obce srozumitelným učiníš a jeho pravidla ctíti budeš

Srozumitelná a přehledná rozpočtová dokumentace zajistí kvalifikované rozhodování zastupitelů o rozpočtu a umožní veřejnou kontrolu jeho dodržování.

9. Zakázky obce trhu volnému otevřeš a pletich v soutěžích veřejných se vystříháš

Budou zveřejněny všechny informace o plánovaných, vyhlášených, probíhajících i ukončených zakázkách. V zájmu hospodárnosti budou zakázky zadávány na základě otevřené a spravedlivé soutěže.

10. Dotacemi účelně a spravedlivě místním spolkům občanským pomáhati budeš

Budou zveřejňovány všechny informace o dotačních řízeních a přidělených dotacích. Rozdělování dotací bude probíhat podle závazných a jasných pravidel.

zdroj Oživení (www.bezkorupce.cz/desatero)

- a) Po přečtení si zformuluj, co konkrétně můžeš udělat právě ty coby občan daného státu či člověk žijící v konkrétní obci či zemi.
- b) Porovnej své odpovědi se členy skupiny. Zformulujte soupisku konkrétních kroků za skupinu.

3. Průzkum.

a) Přečti si následující text.

Mezinárodní sekretariát Transparency International zveřejnil publikaci „Index vnímání korupce za rok 2015“ (Corruption Perceptions Index, CPI). Postavení České republiky se dramaticky zlepšilo, když se na žebříčku států posunula z 53. na 37. místo ve světě. Dosáhla hodnoty 56 bodů (ze sta možných) a zařadila se mezi Španělsko a Jižní Koreu. K evropskému průměru (67 bodů) však má stále daleko.

V Indexu vnímání korupce se Česká republika po mnoha letech propadu již druhým rokem zlepšuje. Zatímco v roce 2014 zlepšení o 3 body představovalo posunutí o 4 místa v žebříčku, v roce 2015 zlepšení akcelerovalo na 5 bodů a významných 16 příček žebříčku. Česká republika se tak stala největším „skokanem“ roku. Z hlediska srovnání evropských zemí se ČR posunula z 25. místa na 22., je sice stále za Estonskem (14. místo, 70 bodů) a Polskem (17. příčka, 62 bodů), ale výrazně předběhla Maďarsko (25. místo s 51 body) a Slovensko (na stejném místě). Na chvost Evropy se dostala Itálie (44 bodů) a úplně poslední Bulharsko (41 bodů). Celosvětově v čele žebříčku Indexu vnímání korupce nadále zůstávají severské země a Nový Zéland. První Dánsko má 91 bodů, druhé Finsko s 90 body, třetí Švédsko s 89 body následované Novým Zélandem s 88 body.

Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, CPI) zveřejňuje mezinárodní nevládní organizace Transparency International (TI) od roku 1995. Index řadí země podle stupně vnímání korupce ve veřejném sektoru s použitím stupnice 0–100, kde 100 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce. Letošní index hodnotí celkem 168 zemí.

Žebříček je sestavován na základě výsledků expertních průzkumů, v nichž respondenti (ať již občané či experti) mj. hodnotí schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých institucích a oblastech veřejné správy, míru transparentnosti fungování institucí a míru zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků. Česká republika byla hodnocena na základě 9 dílčích průzkumů renomovaných mezinárodních institucí, většinou expertního charakteru.

zdroj <https://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>

- a) Zrealizuj vlastní průzkum na téma vnímání korupce ve své obci / v ČR. Práci si dobře rozvrhni. Připrav si nejprve dotazník, zrealizuj průzkum, výsledky vyhodnoť. S výsledky seznam veřejnost prostřednictvím článku v místním periodiku.

METODICKÝ KOMENTÁŘ

Minimální úroveň

Žák na této úrovni rozpozná podstatu základního pojmu. Rozpozná příklady k danému tématu, nepoužívá náročnější myšlenkové operace. Při řešení žák využívá především dané příklady. Nebezpečná může být situace, kdy je některý z příkladů pro některé žáky s ohledem na aktuální situaci příliš osobní. Kvalita a forma diskuse se odvíjí od možností žáka. Kromě rozhovoru dvou žáků je možné na závěr za každou dvojici říci pár slov, která v rozhovoru žáků zazněla. Je-li to v možnostech žáka, lze pracovat i s aktuálními případy korupčního jednání. Úkol není náročný na přípravu. Základním materiálem může být pro učitele

publikace *Korupce v ČR. Metodická příručka* či webové stránky *Transparency International* – část týkající se korupce, využít lze i příspěvky hnutí *Oživení*, článek *Policie ČR* či další odkazy uvedené v doporučených zdrojích. Při ověřování žáky zaujaly úvodní příklady situací. Nejintenzivnější byla závěrečná diskuse, žáci vnímají korupci jako negativní, ale někteří sami přiznávají, že vědí, že někteří lidé ji bohužel berou jako běžnou část svého života – při výuce je tedy třeba téma dobře ošetřit a být připraven na rozmanitou škálu názorů a hodnocení korupce.

Řešení úlohy 1: korupce je i., ii., iv., v.

Optimální úroveň

Žák na této úrovni provádí náročnější myšlenkové operace: sleduje pojmovou souvztažnost, analyzuje problém, navrhuje konkrétní řešení.

Úloha 1 pracuje i s postoji žáků, ze strany učitele je třeba se vyvarovat silných slov při odlišném vnímání tematiky žákem. Korupce a aktivity s ní spojené mohou být pro některé citlivým tématem (z obou stran daného problému). Ač může úloha na první pohled vypadat jako jednoznačná – žáci podle představ učitele zakreslí korupci jako negativní, i při ověřování bylo zjištěno, že se někteří s drobným korupčním jednáním setkali a ne vždy se jim jevílo jako silně nevhodné. V oblasti vysoké politiky, z níž zaznělo i několik příkladů, však vnímají korupci rozhodně jako prvek, který by se neměl vyskytovat. Dobré je tedy hovořit nejen o korupčním jednání v řádu milionů, ale i o drobnostech, které se však korupčním jednáním dají nazvat též. Jen v jednom případě se jeden chlapec domníval, že korupce je výborný způsob nabytí majetku – z následné debaty vyplynulo, že jeho odpověď byla motivovaná chutí vyzkoušet si reakce spolužáků i vyučující. O výsledcích z osy se tedy nakonec rozpoutala živá diskuse.

V úloze 2 je v případě potřeby žákům dobré připomenout podstatu myšlenkové mapy (viz článek na Metodickém portále ve zdrojích), případně vysvětlit některá z nabízených slov. Skrze doplňování myšlenkové mapy nabízenými slovy si žák tvoří širší systém vztahů mezi pojmy.

Možné využití ve výuce skýtá *Mapa české korupce* a materiály *Transparency International*. Pro další práci s tématem je určitě vhodná publikace *Korupce v ČR. Metodická příručka*. Při ověřování probíhala práce plynule, v závěru žáci přispěli příspěvky o největších korupčních kauzách v ČR v poslední době, nejznámější pro ně byly kauzy z kraje, ve kterém žijí.

Excelentní úroveň

Úloha 1 má formu simulační hry. V úvodu pedagog přečte základní instrukce, případně je dá nakopírované každému žákovi a nechá je v klidu úvod do situace přečíst. Učitel následně rozdává jednotlivé role, role si též žáci mohou sami vybírat, losovat. V popisu dané osoby je vždy základní informace, žák ji sám rozvíjí během hry. Někteří z žáků jsou pozorovateli, pečlivě si zaznamenávají, co vidí, sledují, kterým směrem a v závislosti na čem se situace proměňuje. Následuje samotná simulace dané situace. Učitel nechá většinou reagovat (hrát) samotné žáky, do hry zasahuje pouze ve chvíli, kdy vidí, že se hra výrazně odklonila od tématu či je pro některé žáky výrazně nepřijatelná. V závěru je místo pro reflexi. Zcela nakonec se slova ujímají i pozorovatelé, zhodnotí průběh hry. Poslední hodnocení a uzavření aktivity je na učiteli. Shrne průběh i zajímavé okamžiky hry, dá je do souvztažnosti s realitou a tématem. Druhá část

úlohy se týká hledání příčin, následků a řešení, žáci mohou využít vlastní prožitky ze hry. Cvičení vyžaduje schopnost improvizace. Žák se trénuje v několika klíčových kompetencích – komunikační a sociální, řešení problémů. Úloha vyžaduje zkušenosti s rolími či simulačními hrami, s technikami dramatické výchovy. Jednání žáků při ověřování probíhala zároveň, hovořilo se vždy v několika skupinkách či dvojicích, v některých okamžicích si vzal např. slovo starosta, angažovaná byla i obecní zastupitelka, která též svolala jakési jednání na radnici. Vliv na to samozřejmě měl osobní naturel žáků, kteří si danou roli vybrali. Třída již měla se simulační hrou zkušenosti, odpadla tedy případná nervozita, ostych apod. Samotné téma i stručná charakteristika rolí byla pro žáky dostatečně přitažlivá.

Úloha 2 pracuje se skupinovou prací. Skupiny lze tvořit na základě volby žáků či dle různých klíčů (abecední pořadí, tematická rozpočítávací, losování kartiček se jmény žáků apod.). Je-li třeba, může mít učitel již připravené aktuální korupční kauzy – nakopírované jejich shrnutí pro jednotlivé skupiny. Při práci s Protikorupčním desaterem je třeba si všimnout, zda žáci jednotlivým pojmům rozumí. Konečná soupiska kroků proti korupci může mít formu vlastního „Patera“ konkrétních kroků občana, žáci mohou materiál zpracovat formou osvětového plakátu. Lze zapojit i výtvarnou výchovu, dle možností školy např. vytvořit tematické výtvarné animace, minipublikaci pro občana apod.

Úloha 3 je určena pro samostatné žáky, kteří jsou schopni plánování činností. Jedná se o úkol etapový – jeho časový horizont může být cca 1 měsíc. Je vhodné, aby žáci už měli zkušenosti s kratšími anketami (počínaje tvorbou otázek, grafikou, získáváním odpovědí, jejich zpracováním až po závěrečné vyhodnocení). Vhodné je i využití dotazníku skrze elektronické prostředí. Úloha může být náročná i pro učitele, je třeba mít již určité zkušenosti se zadáváním dlouhodobých úkolů, s jejich vedením a vyhodnocováním.

CITACE

Bez korupce [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z WWW: www.bezkorupce.cz

GOŠOVÁ V. a spol. Myšlenkové mapy. *Metodický portál* [online] 30. 8. 2011 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/My%C5%A1lenkov%C3%A9_mapy

Index vnímání korupce 2015 (Corruption Perceptions Index, CPI). *Transparency International* [online].

Praha, 2015 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <https://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>

Korupce. *Policie* [online] [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>

Korupce v ČR. *Metodická příručka* [online] [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW: http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/16251/metodika_o_korupci.pdf

Korupce. *Transparency International* [online] [cit. 2016-05-16]. Dostupné z WWW:

<https://www.transparency.cz/korupce/>

Mapa české korupce [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nfpk.cz/mapa>

Oživení [online] [cit. 2016-05-16]. Dostupné z WWW: www.oziveni.cz

DOPORUČENÉ ZDROJE

Korupce [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné WWW: <http://www.korupce.cz/>

Korupce. *Národní fond proti korupci* [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nfpk.cz/definice-korupce>

ZÁVĚR

Metodické komentáře ke Standardům pro základní vzdělávání pro vzdělávací obor Výchova k občanství přináší několik zásadních podnětů pro výuku tohoto vzdělávacího oboru. Jedním z nich je nastavení tří úrovní obtížnosti (minimální – optimální – excelentní) přímo pro tento vzdělávací obor. Dalším je představení ilustrativních úloh vztahujících se ke konkrétním očekávaným výstupům. Tyto úlohy mohou pedagogům pomoci s rozklíčováním vzdělávacího obsahu vybraného očekávaného výstupu, s možnostmi jeho ztvárnění ve výuce a v neposlední řadě také s ověřováním, zda a na jaké úrovni žáci vybraných očekávaných výstupů dosáhli. Ilustrativní úlohy byly záměrně připravovány k očekávaným výstupům dvou typů: k výstupům formulačně obtížným a k výstupům zdánlivě snadným, jejichž osvojení může být metodicky podceňováno. Připojené komentáře pak popisují vědomosti, dovednosti a postoje žáků ve vztahu k dané úrovni obtížnosti a ve vztahu k obsahu ilustrativní úlohy, doplněny jsou také poznámky z ověření těchto úloh ve výuce. Přestože se materiál nevztahuje ke všem očekávaným výstupům vzdělávacího oboru Výchova k občanství, věříme, že se stane oporou pro zkušené i méně zkušené pedagogy, že pomůže s kvalitním naplňováním cílů základního vzdělávání a že bude užitečný také pro studenty a vyučující na fakultách vzdělávajících budoucí pedagogické pracovníky.

INFORMAČNÍ ZDROJE

(ED) BŘEŠŤANOVÁ, M., HAVLÍČKOVÁ, J. *Kdo jiný? II.* [online]. Praha: Jeden svět na školách, 2012 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z WWW: www.jsns.cz/data/jsns/FILES/PDF/kdo_jiny_dobra_praxe_II_2012.pdf

(ED) Petr Soukup a [autoři jednotlivých kapitol Simona Křečková ... et al.]. *Národní zpráva z Mezinárodní studie občanské výchovy* [online]. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-802-1106-093. Dostupné z WWW: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28947&view=3711>

BAŽANTOVÁ, Zuzana. *Využití revidované Bloomovy taxonomie ve školní praxi* [online]. Dostupný z WWW: <http://www.kpg.zcu.cz/capv/HTML/110/110.pdf>

BĚLOBRÁDEK, P. Vlastenectví nebo nacionalismus? *Blog.iDNES.cz* [online]. 21. 9. 2011 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <http://belobradek.blog.idnes.cz/c/211238/Vlastenectvi-nebo-nacionalismus.html>

Bez korupce [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z WWW: www.bezkorupce.cz

Brexit nechceme. Na 40 000 Britů protestovalo proti odchodu z Evropské unie. Aktuálně [online]. 2. 7. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-londyne-demonstrovaly-tisice-lidi-proti-brexitu/r~74a69c02404b11e6a3e5002590604f2e/>

Brexit. Aktuálně [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/brexit/r~a60ed4223d7f11e69d46002590604f2e/?redirected=1476439379>

Brožury a letáky. *Sdružení obrany spotřebitelů - Asociace* [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.asociace-sos.cz/brozury-a-letaky/>

Bud' toho součástí. Podporuj muziku [online]. [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <https://www.facebook.com/podporujmuziku>

Bunda: Rozsudek [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/416235100181006-bunda/>

ČERMÁKOVÁ, I. *Augusto Boal a dramatická výchova.* In Tvořivá dramatika. Praha: Artama, 1999. Č. 1, s. I.

Černé ovce: Reklamace bot [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 2012 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097429889-cerne-ovce/212452801080528/obsah/204794-reklamace-bot>

ČERNÝ, M. Myšlenkové mapy v edukačním procesu. *Metodický portál: Články* [online]. 16. 09. 2011, [cit. 2016-02-15]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/12797/MYŠLENKOVÉ-MAPY-V-EDUKACNIM-PROCESU.html>

Čtením a psaní ke kritickému myšlení. Kritické myšlení [online]. [cit. 2016-07-10]. Dostupné z WWW: <http://www.kritickemysleni.cz/>

Díl 25. Bruncvík. Dějiny udatného národa českého. [online]. Česká televize. [cit. 2016-10-14]. Dostupné na WWW: <http://dejiny.ceskatelevize.cz/208552116230025/>

DLOUHÁ, P. Reklamace 2015: Manuál chytrého spotřebitele. In: *Peníze.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/reklamace/298958-reklamace-2015-manual-chytreho-spotrebitele>

EDUin. *Výuka v tandemu má přínos pro děti i učitele.* [online]. 15. 06. 2014 [cit. 2016-07-10]. Dostupné z WWW: <http://www.eduin.cz/clanky/vyuka-v-tandemu-ma-prinos-pro-deti-i-ucitele/>

Glock 17 2nd Gen [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Glock_17_2nd_Gen.jpg

GOŠOVÁ, V. a kol. Myšlenkové mapy. *Metodický portál: Wiki* [online]. 30. 08. 2011 [cit. 2016-07-11]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/My%C5%A1lenkov%C3%A9_mapy

GOŠOVÁ, V., VALENTA, J. Simulace, simulační hra. *Metodický portál rvp.cz.* [online]. [cit. 2015-12-22]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/S/SIMULACE,_SIMULA%C4%8CN%C3%8D_HRA

HAIJZLER, T. *Rýhy, nápisy a jiný vandalismus.* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=XQfdb3-mzfo>

HAVRÁNKOVÁ, A.; KRAUSOVÁ, Z. *Techniky Augusta Boala jako inspirace pro školní dramatickou výchovu.* In Tvořivá dramatika. Praha: Artama, 2003. č. 2, s. III.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry do kapsy I.* Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy II.* Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy III.* Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy IV.* Praha: Portál, 2003.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy V.* Praha: Portál, 2004.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Hry do kapsy VI.* Praha: Portál, 2004.

HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN, J. *Nejlepší hry do kapsy.* Praha: Portál, 2014.

HESOVÁ, A. *Názorová škála.* *Metodický portál: Články* [online]. 16. 01. 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18297/NAZOROVA-SKALA.html>

<http://www.mediasetbox.cz/>

HUBLOVÁ, P. *Pětিলístek.* *Metodický portál* [online] 15. 5. 2014 [cit. 2016-07-16]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/P/P%C4%9Btil%C3%ADstek

HUDECOVÁ, Dagmar. *Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů* [online]. In *Pedagogika*, roč. LIV, 2004, str. 274-283. Publ. 2003-10-3 [cit. 2015-03-17]. Dokument MS Word. Dostupné z WWW: http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=1811&edmc=1811

Index vnímání korupce 2015 (Corruption Perceptions Index, CPI). *Transparency International.* [online] [cit. 2016-05-25]. Dostupné z WWW: <https://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>

Informace pro rodiče a pedagogy [online]. IFPI [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <http://www.ifpi.cz/informace-pro-rodice-a-pedagogy/>

Jak funguje kreditní a charge karta. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/80266-jak-funguje-kreditni-a-charge-karta>

- Jak platit bezkontaktní kartou.* Česká spořitelna [online]. 2011 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=rIA45zF6Ffk&feature=youtu.be>
- JEŘÁBKOVÁ, S., SRBOVÁ, K. *Poznáváme svou osobnost: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Sebepoznání a sebepečení : lekce 2.1.* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2015-09-01]. Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/2_1.pdf
- JIRÁK, J.; WOLÁK, R. (ed.). *Mediální gramotnost: Nový rozměr vzdělávání.* 1. vyd. Praha: Radioservis, 2007.
- KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 447 s. ISBN 80-717-8253-X.
- KASÍKOVÁ, H. *Učíme (se) spolupráci spoluprací.* 1. vyd. Kladno: AISIS, 2005.
- KAŠOVÁ, J. a kol. *Rozumíme penězům pro 2. stupeň základní školy.* [Kladno]: AISIS, aktualiz. 2013.
- KERR, D. *Citizenship Education in the Curriculum: An International Review* [online]. Dostupné z WWW: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Curriculum/SEEPDFs/kerr.pdf
- KLAPKO, Dušan. *Mapování cílů kurikula. Posuzovací arch* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Dostupné z WWW: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/22_Mapovani_cilu_kurikula.pdf
- KLÍNSKÝ, P. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol.* Praha: Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2008 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://www.nuov.cz/uploads/Financni_gramotnost_obsah_a_prikklady_z_praxe_skol.pdf
- Kol. *Sbírka úloh Rozumíme penězům.* AISIS.
- Konflikt, koření života: průvodce řešením konfliktů pro učitele a studenty středních škol.* 2., rev. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.
- Korupce* [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.korupce.cz/>
- Korupce v ČR. Metodická příručka* [online] [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW: http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/16251/metodika_o_korupci.pdf
- Korupce. Národní fond proti korupci* [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nfpk.cz/definice-korupce>
- Korupce. Policie* [online] [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>
- Korupce. Transparency International* [online] [cit. 2016-05-16]. Dostupné z WWW: <https://www.transparency.cz/korupce/>
- KOŠTÁLOVÁ, H. *Sborník lekcí s využitím aktivního učení.* 1. vyd. Praha: Kritické myšlení, 2007.
- KOTRBOVÁ, A. *Finanční vzdělávání žáků 2. stupně základních škol ve Zlínském kraji.* Rozumíme penězům [online]. 2014 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://www.rozumimepenezum.cz/wp-content/uploads/2014/05/Pen%C3%ADze_ZIP.zip
- KOVAŘÍKOVÁ, L. Volné psaní. *Metodický portál* [online] 4. 2. 2014 [cit. 2016-08-20]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/Voln%C3%A9_psan%C3%AD?highlight=voln%C3%A9+psan%C3%AD

Kruh: Typologie temperamentu In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2015-09-01]. Dostupné pod licencí Creative Commons na WWW:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kruh_typologie_temperamentu.png

KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Povídej - naslouchám*. Vyd. 2. (přeprec.), V KNA 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

KŘÍŽOVÁ, Ivana. *Znalosti, dovednosti a postoje čtrnáctiletých žáků v oblasti výchovy k občanství: zpráva o výsledcích mezinárodního výzkumu* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 113 s. ISBN 80-211-0373-6.

Dostupné z WWW: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28939&view=3711>

Kulturní instituce Hradec Králové. *Portál Hradec Králové - město na dlaní* [online]. 2015 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z WWW: <http://kultura.hradeckralove.cz/institute/>

LENCOVÁ, V. *SWOT analýza, kterou si zamilujete* [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW:

<http://www.performancevision.eu/wordpress/2015/04/19/swot-analyza-ktou-si-zamilujete/>

Lepší místo [online]. Kolín: Prostor plus, o.p.s. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z WWW: <http://lepsimisto.info/>

LISNEROVÁ, R. Brainstorming a myšlenkové mapy. *Metodický portál: Články* [online]. 12. 12. 2007 [cit. 2016-07-10].

Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1762/brainstorming-a-myslenkove-mapy.html/>

LUKÁŠOVÁ, K., PACÁK, R. *Autorská práva a ilegální stahování: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*

[online]. NCBI, 2012 [cit. 2016-07-26]. Dostupný z WWW: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy>

Mapa české korupce [online] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nfpk.cz/mapa>

Mediální výchova a mediální gramotnost. Portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://medialnivychova.fsv.cuni.cz>

Metodická a informační podpora mediální výchovy [online]. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW:

<http://www.mediasetbox.cz/>

MIČIENKA, M. Právo pro každý den: Honzovy tenisky - reklamace. *Metodický portál: Články* [online]. 11. 06. 2008,

[cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2378/PRAVO-PRO-KAZDY-DEN-HONZOVI-TENISKY---REKLAMACE.html>

MIČIENKA, M. *Příruční slovník občana*. Vydání 1., Praha: SLON, 2003.

Ministerstva. Vláda České republiky [online]. Praha: Vláda ČR, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/ministerstva>

MUP. Mapy učebního pokroku. Společenské vědy [online]. Praha: Scio, Dostupné z WWW:

<https://mup.scio.cz/Content/Files/kontinua.pdf>

Nejčastější otázky a odpovědi [online]. DTEST. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW:

<https://www.dtest.cz/nejcastejsi-problemy>

Nejčastější problémy: Mám povinnost si zboží při převzetí zkontrolovat? [online]. DTEST. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <https://www.dtest.cz/nejcastejsi-problemy/mam-povinnost-si-zbozi-pri-prevzeti-zkontrolovat/5>

Nejvyšší kontrolní úřad [online]. Praha: Nejvyšší kontrolní úřad [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.nku.cz/>

Nejvyšší soud [online]. Brno: Nejvyšší soud, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.nsoud.cz/>

Němeček: Protikuřácký zákon finišuje ve Sněmovně. Chráníme zdraví občanů! [online]. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=yJS1z9BIH5g>

NEUMAN, J. *Řešíme problémy a přijímáme výzvy: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Řešení problémů a rozhodovací dovednosti: lekce 10.1* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/10_1.pdf

NEUMAN, J., ZAPLETAL, M. *Hry do kapsy X*. Praha: Portál, 2006.

NOVÁKOVÁ, B. *Ovládáme umění soutěžit: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Kooperace a kompetice : lekce 9.4* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2007 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z WWW: http://www.odyssea.cz/soubory/c_lekce/9_4.pdf

Odyssea [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné z WWW: <http://www.odyssea.cz/index.php>

Oživení [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z WWW: www.oziveni.cz

Paper Plane [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <http://www.clker.com/clipart-215545.html>

Policista Český Těšín [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PolicistaCeskyTessin.jpg>

Portál veřejné správy [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Praha: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/>

Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. Brno: Ústavní soud, 2015 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

Poštovní poukázka A. Česká pošta [online] [cit. 2016-12-15]. Dostupné z WWW: https://www.optys.cz/zbozi/postovni-poukazka-a-rezana-21-x-12-bez-mrizky_999-23/

POŽÁROVÁ, J. *Veřejná politika* [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné na WWW: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/verejna-politika-0>

Proč řekli ‚YES‘ brexitu? Británii trápí obří majetková nerovnost mezi lidmi. Lidovky [online]. 13. 9. 2016 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://byznys.lidovky.cz/proc-rekli-yes-brexitu-britanii-trapi-obri-majetkova-nerovnost-mezi-lidmi-1tl-/moje-penize.aspx?c=A160913_104615_moje-penize_pave

Přepravní řád (výňatek) [online]. DOPRAVNÍ PODNIK HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z: <http://www.dpp.cz/prepravni-rad-vynatek/>

Příkaz k úhradě. Business.center.cz [online] [cit. 2016-12-15]. Dostupné z WWW: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/ke-stazeni/vzory-a-tiskopisy-zdarma/prikaz-k-uhrade-vzor-k-tisku-formular-tiskopis-ke-stazeni-online-zdarma>

RUTOVÁ, N. *Argumentační esej.* Respekt nebolí [online]. [cit. 2015-12-14]. Dostupné z WWW: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/argumentacni-esej>

RUTOVÁ, N. *Metody kritického myšlení.* Respekt nebolí: Archiv metod. [online]. [cit. 2016-07-12]. Dostupné z WWW: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod>

RUTOVÁ, N. *T-GRAF (vnitřní dialog a příprava k diskusi)* [online]. Praha: Respekt nebolí, 2010-2013 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z WWW: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/t-graf-vnitri-dialog-a-priprava-k-diskusi>

SALMON, M. *Podvody s kartami: skimmovací zařízení koupíte snadno i s návodem.* Měšec.cz [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mesec.cz/clanky/nejcastejsi-podvody-platebnimi-kartami/>

Senát Parlamentu České republiky [online]. Praha: Senát PČR, 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.senat.cz>

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika.* Praha: Grada, 2007.

Smluvní právo. Nový občanský zákoník [online]. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, 2013 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/smluvni-pravo/obecne>

Smluvní přepravní podmínky. In: *Dopravní podnik města Brna* [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.dpmb.cz/?seo=download&id=1753>

SOUČKOVÁ, L., ŠVEJCAR, S., HAVLÍČKOVÁ J., STRACHOTA, K. *Zapojte i svoje žáky. Kdo jiný?* [online]. Praha: Jeden svět na školách, 2013 [cit. 2016-10-18]. Dostupné na WWW: www.jsns.cz/data/jsns/FILES/PDF/ZAPOJTE_I_SVOJE_ZAKY_Kdo_jiny.pdf

Soudce [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://pixabay.com/cs/soudce-spravedlnosti-z%C3%A1kon-lid%C3%A9-146626/>

Srovnání kreditních karet. Měšec.cz [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://prodej.mesec.cz/kreditni-karty-srovnani/#prehled-karet>

Standardy pro základní vzdělávání. *Výchova k občanství. Metodický portál RVP.cz* [online]. Praha: NÚV, 2015 [cit. 2015-10-19]. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=67496&view=9832>

Standardy. Digifolio. *Metodický portál RVP.cz* [online]. Praha: NÚV, 2015 [cit. 2015-10-19]. Dostupné z WWW: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=9832>

STARÁ, J. *Diskusní pavučina. Metodický portál: Články* [online]. 6. 4. 2011 [cit. 2015-06-28]. Dostupné z WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/D/Diskusni_metoda

Státní symboly České republiky. [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, K. S., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Dílno psaní*. Vyd. 1. Praha: Kritické myšlení, 2007.

Street Law [online]. 2016 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.streetlaw.eu>

SWOT. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/SWOT>

ŠAFARČÍKOVÁ, S. *Labyrint – metodický list 7/2011, Rolové a simulační hry* [online]. [cit. 2015-12-27]. Dostupné z WWW: http://labyrint.ametyst21.cz/index.php/ke-staeni/cat_view/38-metodicke-listy

ŠIL, P., KAROLOVÁ, J. *Člověk jako osobnost*. Vyd. 2. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2007.

The Active Citizens Continuum [online]. Dostupné z WWW: <http://www.alternativebreaks.org/wp-content/uploads/2014/06/Active-Citizen-Continuum-2012-2.pdf>

TISCH, J. M. *Student Civic Learning Outcomes* [online]. Dostupné z WWW: http://activecitizen.tufts.edu/wp-content/uploads/learning_outcomes_13.pdf

Trestní zákoník. [online]. [cit. 2016-11-24]. Dostupné z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Trezor [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: <https://pixabay.com/cs/bezpe%C4%8Dn%C3%A9-trezor-lockbox-%C3%BAschova-30110/>

UCHYTILOVÁ, B. *Divadlo fórum Augusta Boala*. In *Tvořivá dramatika*. Praha: Artama, 2003. Č. 2, s. I.

Ústava České republiky [online]. 16. 12. 1992 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

VÁGNEROVÁ, S. SWOT analýza. *Metodický portál: Články* [online]. 26. 8. 2013 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z WWW: <http://dum.rvp.cz/materialy/swot-analyza.html>

VALIŠOVÁ, A. *Asertivita v rodině a ve škole aneb Zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Vyd. 3., upr. Jinočany: H+H, 1998.

Velký státní znak. Můj stát [online]. Dny české státnosti, o.p.s. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: http://www.mujsstat.cz/velky_znak_cr.aspx

Veřejná politika [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné na WWW: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/verejna-politika-0>

Vlajka České republiky [online]. 20. 3. 2006 [cit. 2014-08-14]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Czech_Republic.svg

Vlajka České republiky [online]. Vlast [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <https://vlast.cz/vlajka-ceske-republiky/>

Vzorové dopisy podle NOZ: Odstoupení od kupní smlouvy pro její podstatné porušení. [online]. DTEST. [online]. 2014 [cit. 2015-09-18]. Dostupné z WWW: <https://www.dtest.cz/clanek-3387/odstoupeni-od-kupni-smlouvy-pro-jeji-podstatne-poruseni>

Základní způsoby vyvěšování státní vlajky – vzor správného vyvěšení. [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/vlajky-vyvesovani-pdf.aspx>

Zákoník práce. MINISTERSTVO VNITRA. *Portál veřejné správy: Informace pro občany České republiky* [online].
Praha: Ministerstvo vnitra, 2015 [cit. 2015-07-01]. Dostupné z WWW:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=262~2F2006&rpp=15#seznam>

Zámek [online]. [cit. 2016-07-16]. Dostupné pod licencí Public domain na WWW:
<https://pixabay.com/cs/z%C3%A1mek-visac%C3%AD-z%C3%A1mek-kov%C5%AF-nerez-1290875/>

PŘÍLOHA

PRACOVNÍ NASTAVENÍ ÚROVNÍ OBTÍŽNOSTI PRO VZDĚLÁVACÍ OBOR VÝCHOVA K OBČANSTVÍ			
OBLAST ROZVOJE	MINIMÁLNÍ ÚROVEŇ	OPTIMÁLNÍ ÚROVEŇ	EXCELENTNÍ ÚROVEŇ
VĚDOMOSTI	<ul style="list-style-type: none"> žák vyjmenuje základní pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák vysvětlí základní pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák zkoumá pojmy, procesy, principy z různých perspektiv
	<ul style="list-style-type: none"> žák popíše základní pojmy, procesy, principy, společenské jevy 	<ul style="list-style-type: none"> žák shrne základní pojmy, procesy, principy, charakterizuje společenské jevy 	<ul style="list-style-type: none"> žák zasazuje pojmy, procesy, principy, společenské jevy do širších souvislostí
	<ul style="list-style-type: none"> žák rozpozná základní pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák sleduje vztahy mezi pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák vyvozuje vztahy mezi pojmy, procesy, principy
	<ul style="list-style-type: none"> žák uvede k základním pojmům, procesům, principům příklady 	<ul style="list-style-type: none"> žák na příkladech objasní základní pojmy, procesy a principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák interpretuje příklady základních pojmů, procesů a principů
DOVEDNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> žák roztřídí základní pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák porovnává základní pojmy, procesy, principy 	<ul style="list-style-type: none"> žák hodnotí základní pojmy, procesy, principy
	<ul style="list-style-type: none"> žák asociuje příbuzné pojmy, procesy 	<ul style="list-style-type: none"> žák zobecňuje pojmy, procesy 	<ul style="list-style-type: none"> žák zobecňuje principy, pravidla
	<ul style="list-style-type: none"> žák uvede zdroj informací 	<ul style="list-style-type: none"> žák zváží pravdivost informací vzhledem ke zdroji 	<ul style="list-style-type: none"> žák vybírá důvěryhodné zdroje a informace ověřuje
	<ul style="list-style-type: none"> žák vyjádří svůj názor a reaguje na názory druhých 	<ul style="list-style-type: none"> žák diskutuje o základních pojmech, procesech, principech 	<ul style="list-style-type: none"> žák debatuje a polemizuje o společenských jevech
	<ul style="list-style-type: none"> žák rozpoznává příčiny a důsledky společenských jevů 	<ul style="list-style-type: none"> žák hledá příčiny a důsledky společenských jevů 	<ul style="list-style-type: none"> žák vysvětlí příčiny a důsledky společenských jevů
	<ul style="list-style-type: none"> žák identifikuje problémové situace 	<ul style="list-style-type: none"> žák navrhuje řešení problémových situací 	<ul style="list-style-type: none"> žák aktivně řeší problémové situace
	<ul style="list-style-type: none"> žák na modelové situaci identifikuje předsudky a společenské stereotypy 	<ul style="list-style-type: none"> žák se vyhýbá předsudkům a společenským stereotypům 	<ul style="list-style-type: none"> žák aktivně vystupuje proti předsudkům a stereotypům
<ul style="list-style-type: none"> žák vnímá dění kolem sebe 	<ul style="list-style-type: none"> žák se aktivně zajímá o dění kolem sebe 	<ul style="list-style-type: none"> žák aktivně mění svět kolem sebe 	

	<ul style="list-style-type: none"> • žák rozpoznává příležitosti pro společenskou a občanskou aktivitu 	<ul style="list-style-type: none"> • žák se podílí na společenských a občanských aktivitách 	<ul style="list-style-type: none"> • žák organizuje společenské a občanské aktivity
	<ul style="list-style-type: none"> • žák popíše své osobní cíle 	<ul style="list-style-type: none"> • žák plánuje kroky k dosažení osobních cílů, předvídá možné překážky 	<ul style="list-style-type: none"> • žák naplňuje své osobní cíle a překonává překážky
	<ul style="list-style-type: none"> • žák sleduje dění v ČR a ve světě 	<ul style="list-style-type: none"> • žák ověřuje informace o dění v ČR a ve světě ve více zdrojích 	<ul style="list-style-type: none"> • žák kriticky posuzuje dění v ČR a ve světě
	<ul style="list-style-type: none"> • žák rozlišuje fakta a názory 	<ul style="list-style-type: none"> • žák kriticky uvažuje 	<ul style="list-style-type: none"> • žák formuluje argumenty a klade otázky
	<ul style="list-style-type: none"> • žák vnímá názory různých lidí 	<ul style="list-style-type: none"> • žák aktivně projevuje své názory 	<ul style="list-style-type: none"> • žák vysvětluje a obhajuje názory
	<ul style="list-style-type: none"> • žák respektuje právo druhých na názor 	<ul style="list-style-type: none"> • žák naslouchá názorům druhých 	<ul style="list-style-type: none"> • žák zvaží názory druhých s ohledem na situaci
	<ul style="list-style-type: none"> • žák používá naučené postupy 	<ul style="list-style-type: none"> • žák posuzuje vhodnost postupů 	<ul style="list-style-type: none"> • žák navrhuje vhodné i alternativní postupy
	<ul style="list-style-type: none"> • žák se orientuje v postupu výzkumu 	<ul style="list-style-type: none"> • žák se podílí na realizaci výzkumu 	<ul style="list-style-type: none"> • žák plánuje výzkum a realizuje jej
	<ul style="list-style-type: none"> • žák má přehled o metodách sebepoznání 	<ul style="list-style-type: none"> • žák popíše, jak by mohl některou ze sebepoznávacích metod a technik využít pro svůj rozvoj 	<ul style="list-style-type: none"> • žák aktivně využívá některé ze sebepoznávacích technik pro svůj rozvoj
	<ul style="list-style-type: none"> • žák poznává svou osobnost včetně vztahu k sobě samému a k druhým lidem 	<ul style="list-style-type: none"> • žák rozvíjí svou osobnost a posoudí vlastní pokrok a určí překážky, které ho brzdí 	<ul style="list-style-type: none"> • žák plánuje svůj osobní rozvoj a reflektuje pokrok
POSTOJE	<ul style="list-style-type: none"> • žák popíše své myšlení a učení 	<ul style="list-style-type: none"> • žák zhodnotí své myšlení a učení 	<ul style="list-style-type: none"> • žák organizuje a řídí vlastní učení
	<ul style="list-style-type: none"> • žák dodržuje společenské a občanské principy a pravidla 	<ul style="list-style-type: none"> • žák prosazuje společenské a občanské principy a pravidla 	<ul style="list-style-type: none"> • žák se aktivně podílí na utváření společenských a občanských principů a pravidel
	<ul style="list-style-type: none"> • žák projevuje své postoje a hodnoty 	<ul style="list-style-type: none"> • žák zdůvodňuje své postoje a hodnoty 	<ul style="list-style-type: none"> • žák aktivně utváří své postoje a hodnoty
	<ul style="list-style-type: none"> • žák toleruje různost a odlišnost 	<ul style="list-style-type: none"> • žák respektuje různost a odlišnost 	<ul style="list-style-type: none"> • žák oceňuje různost a odlišnost
	<ul style="list-style-type: none"> • žák navrhne, jak pomáhat druhým 	<ul style="list-style-type: none"> • žák po výzvě pomáhá druhým 	<ul style="list-style-type: none"> • žák aktivně a dobrovolně pomáhá druhým
	<ul style="list-style-type: none"> • žák akceptuje rozhodnutí celku 	<ul style="list-style-type: none"> • žák se podílí na rozhodnutích celku 	<ul style="list-style-type: none"> • žák přijímá zodpovědnost za rozhodnutí celku

